

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YAŞAM BOYU ÖĞRENME ANABİLİM DALI
YAŞAM BOYU ÖĞRENME BİLİM DALI

ÖĞRETMEN ADAYLARININ DİJİTAL VATANDAŞLIK ALGILARININ YAŞAM
BOYU ÖĞRENME TUTUMLARI ve E-ÖĞRENMEYE HAZIR BULUNUŞLUĞU
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Songül KABATAŞ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Fatma Gizem KARAOĞLAN YILMAZ

Bu çalışma, Bartın Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından Yüksek Lisans Tez Projesi olarak desteklenmiştir (Proje No: 2018-SOS-CY-001).

BARTIN-2019

KABUL VE ONAY

Songül KABATAŞ tarafından hazırlanan “Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Algılarının Yaşam Boyu Öğrenme Tutumları ve E-Öğrenmeye Hazır Bulunuşluğu Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışma, 27/05/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/~~oy çokluğu~~ ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Fatma Gizem KARAOĞLAN YILMAZ
(Danışman)

Üye : Doç. Dr. Gülden AKIN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin KAYGIN

Bu tezin kabulü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../... tarih ve .... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Nuriye SEMERCI
Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, **Doç. Dr. F. Gizem KARAOĞLAN YILMAZ** danışmanlığında hazırlamış olduğum "**Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Algılarının Yaşam Boyu Öğrenme Tutumları ve E-Öğrenmeye Hazır Bulunuşluğu Açısından Değerlendirilmesi**" adlı Yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

17/05/2019

Songül KABATAŞ

ÖN SÖZ ve TEŞEKKÜR

Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarının yaşam boyu öğrenme tutumları ve e-öğrenmeye hazır bulunuşluğu açısından değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışma araştırmacının yüksek lisans tez çalışmasını oluşturmaktadır.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, amacı, önemi, sınırlılıkları ve kullanılan kavramlara ilişkin tanımlara yer verilmiştir. İkinci bölümde tez konusuna ilişkin kavramlarla ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılan araştırmalar sunulmuştur. Çalışmanın üçüncü bölümünde araştırma modeli, katılımcıları, veri toplama araçları, verilerin toplanma süreci ve analizler yer almaktadır. Dördüncü bölümde araştırmanın amaçlarına yönelik bulgular ve bulguların yorumları yer almaktadır. Beşinci bölümde ise tartışma, sonuçlar ve bulgular doğrultusunda geliştirilen ilerde yapılabilecek araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir. Bu tez, Bartın Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından 2018-SOS-CY-001 proje numarası ile desteklenmiştir.

Yüksek lisans eğitimime başladığım günden itibaren her aşamada engin bilgilerinden istifade ettiğim, hayatımıza yaşam boyu öğrenme bilgisinin tohumlarını eken değerli ABD Başkanı Dr. Öğretim Üyesi Hüseyin KAYGIN'a, değerli bilgilerini benimle paylaşan, her zaman yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. Ramazan YILMAZ'a teşekkür ederim. Her zaman anlayışla yaklaşan, bu yolda çok şey öğrendiğim, her an yardımlarını esirgemeyen değerli danışmanım Doç. Dr. Fatma Gizem KARAOĞLAN YILMAZ'a çok teşekkür ederim. Ve sevgili eşim Murat KABATAŞ ile kızım Ülkü Masal KABATAŞ'a destekleri için minnettarım.

Songül KABATAŞ

Bartın, 2019

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Algılarının Yaşam Boyu Öğrenme Tutumları ve E-Öğrenmeye Hazır Bulunuşluğu Açısından Değerlendirilmesi

Songül KABATAŞ

Bartın Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Yaşam Boyu Öğrenme Anabilim Dalı

Yaşam Boyu Öğrenme Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Fatma Gizem KARAOĞLAN YILMAZ

Bartın-2019

Sayfa: XV+80

İnternet teknolojilerinin tüm dünyada hâkim olması sonucu hizmetler, bilgiler ve imkânlar da buna bağlı olarak çeşitlenmiştir. Eski kuşaklar ile günümüz çağdaş nesilleri arasında bilgi toplamak ve bilgiye erişmek gibi konularda farklılıklar yaşanmaktadır. Özellikle çalışma hayatı bakımından ele alındığında önemli farklılıklar dikkati çekmektedir. Bu çalışmada öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarının yaşam boyu öğrenme tutumları ve e-öğrenmeye hazırbulunuşlukları açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın veri toplama aşamasında yaşam boyu öğrenme tutum ölçeği, dijital vatandaşlık ölçeği ve üniversite öğrencilerinin e-öğrenmeye hazırbulunuşluk ölçeği olmak üzere 3 farklı ölçekten faydalanılmış olup, öğretmen adaylarına ait demografik bilgiler araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu ile elde edilmiştir. Ölçekler öğretmen adaylarına çevrimiçi olarak uygulanmıştır. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinden Bilgisayar I dersini alan, çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 346 birinci sınıf öğrencisi çalışmanın katılımcılarını oluşturmaktadır. Betimsel tarama modelinin kullanıldığı bu çalışmada elde edilen verilerin normal dağılım göstermesi sonucu analizlerde parametrik testler olan t-testi, ANOVA ve Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının yarıdan fazlasının kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Yaşam boyu öğrenme ölçek toplam puanlarının cinsiyete göre dağılımına bakıldığında kadın öğretmen adayları ile erkek öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme tutumları arasında anlamlı farklılık vardır. Kadın öğretmen adaylarının tutumu erkek öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Öğretmen

adaylarının düzenli internet erişimine sahip olma durumlarına bakıldığında katılımcıların büyük çoğunluğunun evet cevabı verdikleri gözlenmiştir. Öğretmen adaylarının internet erişiminde tercih ettikleri aygıt ile ilgili analiz sonuçlarına bakıldığında da büyük çoğunluğunun mobil aygıt tercih ettiği belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının kişisel bilgisayar sahibi olma durumlarına bakıldığında yaşam boyu öğrenme tutumları ve dijital vatandaşlık algılarında anlamlı farklılık gözlenmemiştir. Yani kişisel bilgisayar sahibi olan veya olmayan öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme tutumları ve dijital vatandaşlık algıları arasında hiçbir fark olmadığı belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluk ölçeğinden aldıkları toplam puanlarında kişisel bilgisayara sahip olma durumlarına göre anlamlı fark gözlenmiştir. Bu bulguya göre kişisel bilgisayarı olan öğretmen adayları ile kişisel bilgisayara sahip olmayan öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeyleri arasında anlamlı farklılık vardır. Kişisel bilgisayarı olan öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme tutumlarını çeşitli değişkenler açısından inceleyen çalışma sonuçlarına göre de öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme tutumlarının yüksek düzeyde yani gelişmiş olduğu olduğu sonucuna varılmaktadır. Çalışma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeylerinin ise yüksek, bir diğer ifadeyle gelişmiş olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme tutumları ile e-öğrenmeye hazırbulunuşlukları arasında orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme tutumları ile dijital vatandaşlık algıları arasında orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki olduğu söylenebilir. Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algıları ile e-öğrenmeye hazırbulunuşlukları arasında ise yüksek düzeyde pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarının yaşam boyu öğrenme tutumları ve e-öğrenmeye hazırbulunuşlukları üzerindeki etkisi aynı anda ölçülmeye çalışılmıştır. Bu sayede alanyazına katkılar sağlayacağı, ileride bu konuda çalışma yapacak olan araştırmacılara fikir vermesi ve öneriler sunması yönüyle de önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Yaşam boyu öğrenme, dijital vatandaşlık, e-öğrenme, hazırbulunuşluk.

ABSTRACT

Masters Thesis

Evaluation of Teacher Candidates' Perceptions of Digital Citizenship in Terms of Lifelong Learning Attitudes

Songül KABATAŞ

Bartın University

Institute of Educational Sciences Department of

Lifelong Learning

Advisor: Fatma Gizem KARAOĞLAN YILMAZ

Bartın-2019

Pp: XV+80

As a result of the dominance of internet technologies all over the world, services, information and opportunities have diversified accordingly. There are differences between the older generations and the contemporary generations in terms of collecting and accessing information. Significant differences are noteworthy especially in terms of working life. The aim of this study is to evaluate prospective teachers' digital citizenship perceptions in terms of lifelong learning attitudes and readiness for e-learning. In the data collection phase of the study, three different scales were used: lifelong learning attitude scale, digital citizenship scale and university students' e-learning readiness scale and demographic information of the participants were collected through personal information form which is developed by the researcher. The scales were administered online to prospective teachers. The participants of the study consisted of 346 freshman students who took Computer I course from Bartın University Faculty of Education and accepted to voluntarily participate in the study. In this study, where descriptive scanning model was used, t-test, ANOVA and Pearson correlation analysis were used as parametric tests as the data shows a normal distribution. According to the findings of the study, it has been observed that more than half of the prospective teachers are women. When the distribution of lifelong learning scale total scores by gender is examined, there is a significant difference between lifelong learning attitudes of female teacher candidates and male teacher candidates. The attitude of female teacher candidates is higher than male teacher candidates. When the prospective teachers asked about their opportunities for regular internet access, it was observed that the majority of the participants answered yes. When the analysis of the pre-service teachers' preferred device for internet access were examined, it was determined that the majority of them preferred to use Internet on mobile devices. There was no significant difference in lifelong learning attitudes and perceptions of digital citizenship when the prospective teachers' ownership of a personal computer was examined. In other words, there is no difference between lifelong learning attitudes and digital citizenship perceptions of pre-service teachers with or without personal

computers. There was a significant difference between the total scores of the prospective teachers' e-learning readiness scale according to their ownership of a personal computer. According to the results of the study examining the prospective teachers' lifelong learning attitudes in terms of various variables, it is concluded that the prospective teachers' lifelong learning attitudes are highly developed. According to the results of the study, it can be stated that the pre-service teachers' level of readiness for e-learning is high, in other words, it is developed. It can be stated that there is a positive relationship at moderate level between prospective teachers' lifelong learning attitudes and their readiness for e-learning. It can be stated that there is a moderate-level positive relationship between prospective teachers' lifelong learning attitudes and their perception of digital citizenship. It is seen that there is a high positive relationship between pre-service teachers' perception of digital citizenship and their readiness for e-learning. The effect of pre-service teachers' digital citizenship perceptions on lifelong learning attitudes and e-learning readiness was tried to be measured simultaneously. Therefore, it is also important that the study will contribute to the literature and give ideas and suggestions to the researchers who will work on this subject in the future.

Key words: Lifelong learning, digital citizenship, teacher candidates.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	ii
BEYANNAME.....	iii
ÖN SÖZ ve TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ	xii
EKLER LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ	xv

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.1.1. Dijital Vatandaşlık Kavramı	4
1.1.2. Eğitim ve Öğrenme Kavramları	6
1.1.3. Uzaktan Eğitim Sistemi	9
1.1.4. Yaşam Boyu Öğrenme Kavramı	10
1.1.5. E-Öğrenme Kavramı	18
1.1.6. Hazırbulunluşluk Kavramı	20
1.2. Araştırmanın Amacı.....	23
1.3. Araştırmanın Önemi	23
1.4. Problem Cümlesi	24
1.4.1. Alt Problemler	24
1.5. Sınırlılıklar	25
1.6. Tanımlar.....	25

İKİNCİ BÖLÜM: LİTERATÜR İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	26
2.1. Dijital Vatandaşlık Alanında Yapılan Araştırmalar.....	26
2.1.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	26
2.1.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	27
2.2. Yaşam Boyu Öğrenme Alanında Yapılan Araştırmalar.....	29

2.2.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	29
2.2.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	32
2.3. Hazırbulunuşluk ve E-Öğrenme Alanında Yapılan Araştırmalar.....	34
2.3.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	34
2.3.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	37
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM.....	39
3.1. Araştırmanın Modeli.....	39
3.2. Katılımcılar	39
3.3. Veri Toplama Araçları	40
3.3.1. Kişisel Bilgiler Formu	40
3.3.2. Yaşam Boyu Öğrenme Tutum Ölçeği	40
3.3.3. Dijital Vatandaşlık Ölçeği	40
3.3.4. Üniversite Öğrencilerinin E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluğu Ölçeği.....	41
3.4. Verilerin Toplanması	41
3.5. Verilerin Analizi	41
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR	43
4.1. Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutumları, Dijital Vatandaşlık Algıları ve E- Öğrenmeye Yönelik Hazırbulunuşluklarına İlişkin Puanların Dağılım.....	43
4.2. Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutumları, Dijital Vatandaşlık Algıları ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşlukları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular.....	44
4.3. Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutumları, Dijital Vatandaşlık Algıları ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluklarının Cinsiyet Değişkenine Göre Analiz Sonuçları.....	45
4.4. Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutumları, Dijital Vatandaşlık Algıları ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluklarının Bilgisayara Sahip Olma Durumlarına Göre Analiz Sonuçları	46
4.5. Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutumları, Dijital Vatandaşlık Algıları ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluklarının Günlük Ortalama Bilgisayar Kullanım Sürelerine Göre Analiz Sonuçları	48
4.6. Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutumları, Dijital Vatandaşlık Algıları ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluklarının Düzenli İnternet Erişimine Sahip Olma Durumlarına Göre Analiz	

Sonuçları	49
4.7. Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutumları, Dijital Vatandaşlık Algıları ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluklarının İnternet Erişiminde Neyi Tercih Ettiklerine Göre Analiz Sonuçları	50
4.8. Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutumları, Dijital Vatandaşlık Algıları ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluklarının Günlük Ortalama İnternet Kullanım Sürelerine Göre Analiz Sonuçları	51
BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇLAR ve ÖNERİLER	53
5.1. Tartışma	53
5.2. Sonuçlar	55
5.3. Öneriler.....	57
5.3.1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler	57
5.3.2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler	58
KAYNAKÇA	60
EKLER	67
ÖZGEÇMİŞ.....	79

TABLolar LİSTESİ

Tablo No		Sayfa No
3.1.	Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	39
4.1.	Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutumları, Dijital Vatandaşlık Algıları ve E-Öğrenmeye Yönelik Hazırbulunuşluklarına İlişkin Puan Dağılımları	43
4.2.	Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutumları, Dijital Vatandaşlık Algıları ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşlukları Arasındaki Korelasyon Sonuçları	44
4.3.	Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutum Ölçeği, Dijital Vatandaşlık Ölçeği ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluk Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre Dağılımı T-testi Sonuçları	45
4.4.	Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutum Ölçeği, Dijital Vatandaşlık Ölçeği ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluk Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Kişisel Bilgisayara Sahip Olma Durumlarına Göre Dağılımı T-testi Sonuçları	46
4.5.	Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutum Ölçeği, Dijital Vatandaşlık Ölçeği ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluk Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Günlük Ortalama Bilgisayar Kullanım Sürelerine Göre ANOVA Sonuçları	48
4.6.	Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutum Ölçeği, Dijital Vatandaşlık Ölçeği ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluk Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Düzenli İnternet Erişimine Sahip Olma Durumlarına Göre Dağılımı T-testi Sonuçları	49
4.7.	Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutum Ölçeği, Dijital Vatandaşlık Ölçeği ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluk Ölçeklerinden Aldıkları Puanların İnternet Erişiminde Neyi Tercih Ettiklerine Göre ANOVA Sonuçları	50
4.8.	Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutumları, Dijital Vatandaşlık Algıları ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluklarının Günlük Ortalama İnternet Kullanım Sürelerine Göre ANOVA Sonuçları	51

EKLER LİSTESİ

Ek No		Sayfa No
1.	Kişisel Bilgiler Formu	67
2.	Yaşam Boyu Öğrenme Tutum Ölçeği	68
3.	Dijital Vatandaşlık Ölçeği	70
4.	Üniversite Öğrencilerinin E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluk Ölçeği	74
5.	Yaşam Boyu Öğrenme Tutum Ölçeği Kullanım İzni	76
6.	Dijital Vatandaşlık Ölçeği Kullanım İzni	77
7.	Üniversite Öğrencilerinin E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluğu Ölçeği Kullanım İzni	78

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil No	Sayfa No
1.1. Temel Göstergeler 2007-2016	3
1.2. Dijital Vatandaşlığın 9 Elementi	4
1.3. Ülkemizdeki Eğitim Çeşitleri	7
1.4. Yıllara Göre (2006-2012) Türkiye ve AB (27 ülke) HBÖ Katılım Oranları	11
1.5. 21. YY. Becerileri	13
1.6. YBÖ Kilit Yeterlikleri	15
1.7. Gelişim Psikolojisinin Temel Kavramları	20

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	:	Avrupa Birliği
ABD	:	Anabilim Dalı
AFA	:	Açıklayıcı Faktör Analizi
BİT	:	Bilgi ve İletişim Teknolojileri
BÖTE	:	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi
DFA	:	Doğrulayıcı Faktör Analizi
E-ÖĞRENME	:	Elektronik Öğrenme
EUROSTAT	:	Avrupa İstatistik Ofisi
HBÖ	:	Hayat Boyu Öğrenme
HBÖKK	:	Hayat Boyu Öğrenme Koordinasyon Kanunu
HEM	:	Halk Eğitim Merkezi
ISTE	:	Uluslararası Eğitim Teknolojileri Topluluđu
LLL	:	Life Long Learning
MYO	:	Meslek Yüksek Okulu
OECD	:	Ekonomi Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
TDK	:	Türk Dil Kurumu
TUİK	:	Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	:	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UZEM	:	Uzaktan Eğitim Merkezi
YBÖ	:	Yaşam Boyu Öğrenme
YBÖTÖ	:	Yaşam Boyu Öğrenme Tutum Ölçeği
YL	:	Yüksek Lisans
YY	:	Yüz Yıl

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, amacına, önemine, problem cümlesine, alt problemlerine, sınırlılıklarına ve tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

İnternet teknolojilerinin tüm dünyada hâkim olması sonucu hizmetler, bilgiler ve imkânlar da buna bağlı olarak çeşitlenmiştir. Birçok araç gereç beraberinde yeni bilgi, sistem ve alışkanlıkları da zorunlu kılmıştır. Akıllı telefon, tablet gibi mobil teknolojiler sosyal ve eğitsel alana hızla nüfuz etmiş, yeni fikirleri kabullenmemizi ve onları hayatımızın vazgeçilmezleri arasına almamızı sağlamıştır (Fırat, 2016). Bu durum hayatımızın akışını değiştirmiş, yeniliklere açık olmamız gerektiği fikrini uyandırmıştır.

Eski kuşaklar ile günümüz çağdaş nesilleri arasında bilgi toplamak ve bilgiye erişmek gibi konularda farklılıklar yaşanmaktadır. Özellikle çalışma hayatı bakımından ele alındığında önemli farklılıklar dikkati çekmektedir (Friedl & Verčič, 2010). Bu durum da gerek aile hayatı gerekse de çalışma hayatındaki kuşak çatışmalarını gözler önüne sermektedir. 1980 ve sonrası yıllarda dijital teknolojilerin hayatımıza girmesi ve yoğun kullanımı sonrası ortaya çıkan bu nesil özel hayatlarında ve iş hayatında medya kullanımı anlamında karmaşık bir tercih yapısına sahiptir (Verčič & Verčič, 2013).

Özellikle BİT'in hayatımızın birçok bölümüne girdiği, yaygın bir şekilde kullanılmakta olduğu gözlenmektedir (Arabacı ve Polat, 2013). 21. Yüzyılın yeni ortaya çıkmakta olan beceri ve teknolojilerini takip etmek, aynı zamanda öğrencilere sorumluluk sahibi birer vatandaş olmanın öğretilmesi ihtiyacını göz ardı etmemek öğretmenler ve yöneticiler için çok önemlidir (Payne, 2016). Yıllarca süren ihmalin ardından Birleşik Devletlerde vatandaşlık eğitimi; eğitimcilerin, siyaset bilimcilerin ve politikacıların dikkatini çekmiştir. Son ulusal vatandaşlık raporlarına göre ABD'de vatandaşlık bilgisi değişmediği gibi son yüzyılda vatandaşlık bilgisinin gerilediği gözlenmiştir. Bununla birlikte son teknolojik yenilikler, Birleşik Devletlerde vatandaşlık eğitiminin yeniden sağlanması için umut verici niteliktedir (Blevins, Lecompte & Wells, 2014).

Dijital çağın öğrencileri internetin okul işlerini aşırı derecede basitleştirdiğine inandıkları için bu durumun kabiliyetlerini azalttığını, öğrenme yeteneklerini olumsuz etkilediğini savunmaktadır (Ben & Kolikant, 2010). Teknoloji de diğer birçok şey gibi birtakım olumsuzluklara yol açmaktadır. İnsanları tembelleştirdiği fikri de bunlardan bir tanesidir.

Öğretmenlerin dijital yerlilerin teknoloji yeterliliği hakkındaki iddialarını eleştirel bir şekilde değerlendirmeleri ve öğrencilerin teknoloji yeterliği konusunda gerçekçi değerlendirmeler yapmaları önemli bir konudur. Öğretmenlerin öğrencilerine oyun temalı dersler veya yoğun teknoloji gerektiren proje tasarımları vermelerinin öğrencilerin motivasyonlarını yükselteceği aynı zamanda teknoloji kullanımı konusunda kendi kendilerini yöneterek daha yetkin olacakları düşünülmektedir (Thompson, 2013).

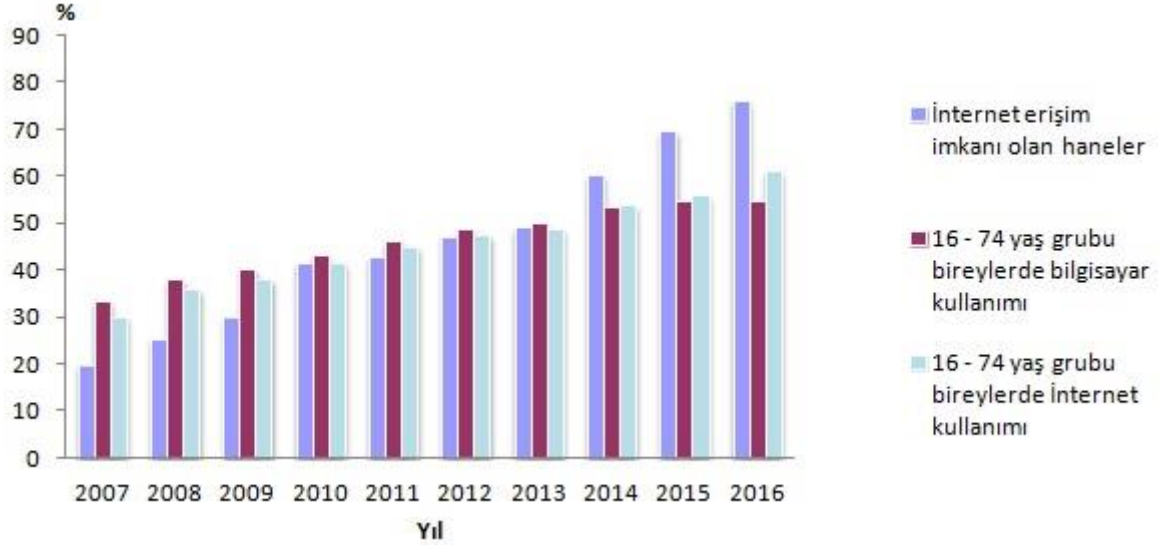
Teknolojik araç gereçlerin çoğalması teknolojiye kolay ulaşmamızı da sağlamıştır. Özellikle cep telefonu, akıllı cihaz gibi kolay ulaşılabilirlik sağlayan araçlar ve sosyal medyadaki mecraların çeşitlenmesi sonucu insanların gizli ve kişisel bilgilerini kontrolsüz bir şekilde paylaşma eğilimi içinde oldukları görülmektedir (Arıca, Kınay ve Tanrıku, 2012). Genelde küçük yaşta kullanıcılar ebeveynlerinin kontrolü olmaksızın böyle bir mağduriyet kurbanı olmaktadır. Çünkü çocukların beyin gelişimi de bu sayede fiziksel değişime uğramış; bilgisayar, tablet, akıllı telefon gibi cihazlar onların vazgeçilmez birer parçası haline gelmiştir (Tuğran, 2016).

Tüm bu yaşananların sonucu olarak da teknolojik yeniliklerden kopamaz hale gelmiş, çabuk sıkılan, tatmin duygusu gelişmeyen bireyler karşımıza çıkmaktadır (Yıldız, 2012). Ebeveynlere bu konuda ciddi görevler düşmekte, kontrollü davranarak çocuklarına bu bilinci aşılama gerekmektedir.

Sanal ortamlara ulaşma fırsatlarının basitleştiği ve kullanımın giderek çoğaldığı ülkemizde, ilk defa 1996 yılında Goldberg tarafından kullanılan bir kavram olan internet bağımlılığı; yaş sınırı olmaksızın herkesin bu teknolojiye maruz kalması sonucu oluşan bir tür hastalık halidir (Eroğlu ve Bayraktar, 2017). Maalesef bu durum da teknolojinin zararları boyutunda karşımıza çıkan bir konudur. Son on yılda 21. Yüzyıl toplumunun her alanına yerleşmiş hale gelen teknolojinin hızlı yükselişi, yanlış kullanımlarda da artışa neden

olmuştur. Bu elektronik çağın nispeten yeni bir olgusu olan dijital vatandaşlık suistimali, hızla büyüyen bir küresel sorundur. Ebeveynler, okullar ve toplum uygun çevrimiçi davranışları desteklemekte önemli rol oynamaktadır. Özellikle okullar dijital vatandaşlık konularını değerlendirmek ve ele almak için öncü rol almalıdır (Lyons, 2012). Teknolojinin kötüye kullanımını toplumumuzda ortaya çıkan bir davranış kalıbıdır. Televizyon ve gazeteler, teknolojinin kötüye kullanılmasını listelemeye ve bildirmeye devam etmektedir (Boyle, 2010).

Günümüzde milyonlarca insan sanal dünya ile bir bağ kurmakta, özellikle gençler üstün bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) becerisi sahibi bir grup olarak değil de tanımlayıcı bir kategori olarak ele alınmaktadır (Mäntymäki & Riemer, 2014). Az da olsa her yaştan insanın sanal dünya ile bir bağı olduğu görülmektedir.

Şekil 1.1: Temel göstergeler 2007-2016 (TUİK, 2016).

Şekil 1.1’de 2007-2016 yılları arasında 16-74 yaş grubu bireylerde internet ve bilgisayar kullanımı ile ilgili Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TUİK) yapmış olduğu araştırma sonuçları yer almaktadır. Araştırma sonuçlarına göre internet erişim imkânı olan hanelerin oranında yıllara göre bir artış olduğu, 16-74 yaş grubu bireylerin internet kullanım oranlarında 2007-2016 yılları arasında sürekli artış olduğu görülmektedir. Ayrıca 16-74 yaş grubu bireylerde bilgisayar kullanımı oranlarına baktığımızda 2007-2015 yılları arasında artış olduğu, 2015-2016 yıllarında aynı oranda kullanım olduğu gözlemlenmektedir. Bu sonuçlardan hareketle internet erişim imkânı olan bireylerin bilgisayar ve internet kullanımlarının da aynı oranda arttığı sonucuna varılmaktadır.

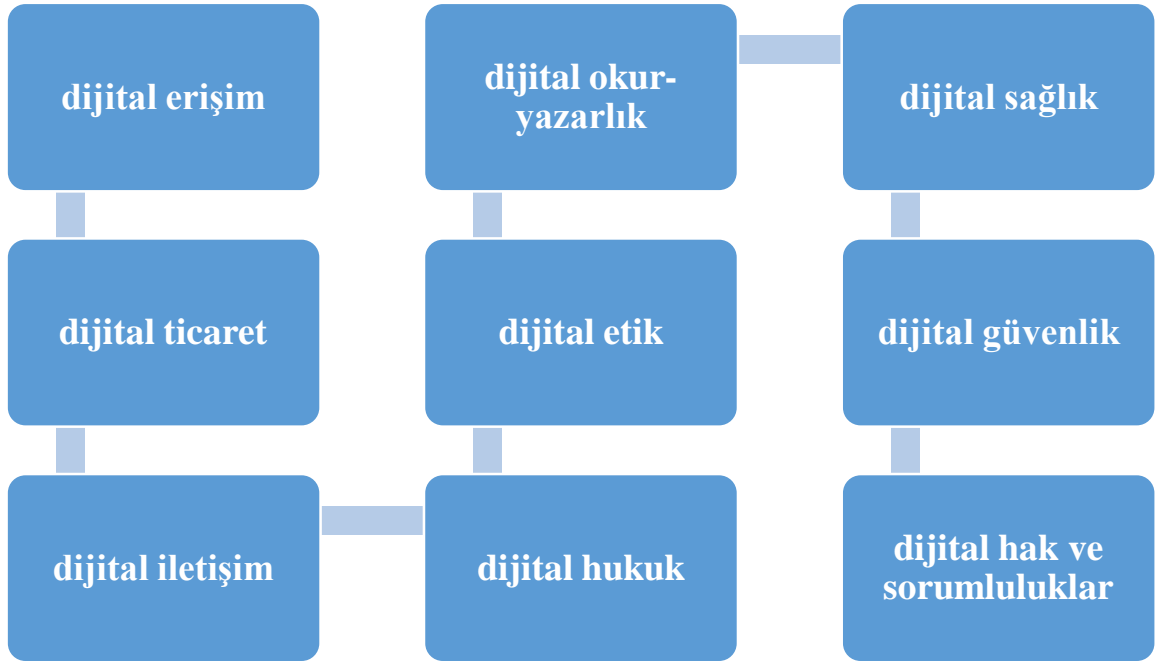
1.1.1.Dijital Vatandaşlık Kavramı

Dijital vatandaş; dijital çağın gereklerini yerine getiren, bilinçli bir vatandaş olarak görev ve sorumluluklarını, haklarını, bilen, kullanan, hayatına uyarlayan vatandaş olarak tanımlanabilir. Dijital vatandaşlık ise; öğretmenlere, ailelere ve teknoloji liderleri gibi farklı kesimlere sorumluluklar yükleyen bir kavramdır (Görmez, 2016). Dijital vatandaşlık; insani, kültürel ve toplumsal konulardaki teknolojiyle ilgili anlayışa ve yasal-etik davranışın uygulanmasına dayanır (Payne, 2016).

Dijital vatandaşlığın temel ilkeleri şöyle sıralanmaktadır (Dijital Vatandaşlık, 2016);

- Saygı başlığı altında (Kendine saygılı, başkalarına saygılı, fikri haklara saygılı olabilen),
- Koruma başlığı altında (Kendisini koruyabilen, başkalarını koruyabilen, fikri hakları koruyabilecek özellikte).
- Eğitim başlığı altında (Kendini eğiten, başkalarını eğiten).

Dijital vatandaşlık; teknolojiyi kullanma hak ve sorumluluklarımızdan kaynaklanan davranış normlarıdır (Çubukcu ve Bayzan, 2013).

Şekil 1.2: Dijital vatandaşlığın 9 elementi (Ribble ve Bailey, 2007).

Şekil 1.2’de görüldüğü üzere dijital vatandaşlık kavramının dokuz farklı elementten oluştuğu ve bu elementlerin birbirleriyle ilişkili olduğu söylenebilir. Ribble ve Bailey (2007), yaptıkları araştırmalar sonucu, dijital vatandaşlık konusunda eğitimcilerin önce kendilerinin kapsamlı olarak bu kavrama hâkim olmaları, daha sonra ise bu bilgileri öğrencilerine aktarabilmeleri için anlaşılır bir dil kullanarak esnek yapıdaki bu çerçeveyi tasarlamışlardır.

Dijital erişim (Digital Access):

Çevrimiçi ortamlarda yararlı-zararlı birçok bilgiye erişim sağlayan dijital vatandaşlar, eriştiği bu bilgilerle ilgili başarılı çözümler yapabilmelidir (Çubukcu ve Bayzan, 2013).

Dijital ticaret (Digital Commerce):

Mobil cihazlar kullanılarak gerçekleştirilen (online olarak) alışveriş işlemleri olarak tanımlanmaktadır. E-ticaret olarak da adlandırılmakta olan dijital ticaretin farklı çeşitleri mevcuttur (TÜBİSAD, 2014).

Dijital iletişim (Digital Communication):

Dijital ortamlarda yapılan bilgi alışverişi olarak tanımlanmaktadır (Kaya ve Kaya, 2014). Dijital iletişim sayesinde kullanıcılar istenilen mekan ve zamanda sesli, görüntülü ya da yazılı iletişim kurma imkanı bulabilmektedir (Peker Ünal, 2017).

Dijital okur-yazarlık (Digital Literacy):

Bireylerin teknolojiyi öğrenme süreçlerinde temel bilgileri edinmeleri ve kullanmalarıyla ilgili boyuttur (Kocadağ, 2012).

Dijital etik (Digital Etiquette):

Teknolojinin nasıl kullanılması gerektiği konusundaki başkalarının ve kendimizin davranışlarımızı düzeltmemiz hakkında bilgiler içeren dijital vatandaşlık unsurudur (Ribble, 2011).

Dijital hukuk (Digital Law):

Hukuksal alanda bilinçli olmayı ifade eder. Özellikle telif hakları gibi durumlarda bireylerin mülkiyet haklarının ihlal edilmemesi gerekliliğini savunur (Kocadağ, 2012).

Dijital haklar ve sorumluluklar (Digital Rights and Responsibilities):

Dijital ortamlarda yapılan tüm iş ve işlemlerde dijital hak ve sorumluluklarımız olduğunu bilerek davranmamızı gerektiren dijital vatandaşlık unsurudur (Çubukcu ve Bayzan, 2013).

Dijital sağlık (Digital Health and Wellness):

Dijital teknolojilerin kullanılmasıyla oluşabilecek sağlık alanındaki problemleri tanımayı ve gerekli önlemleri almayı ifade eder (Kocadağ, 2012).

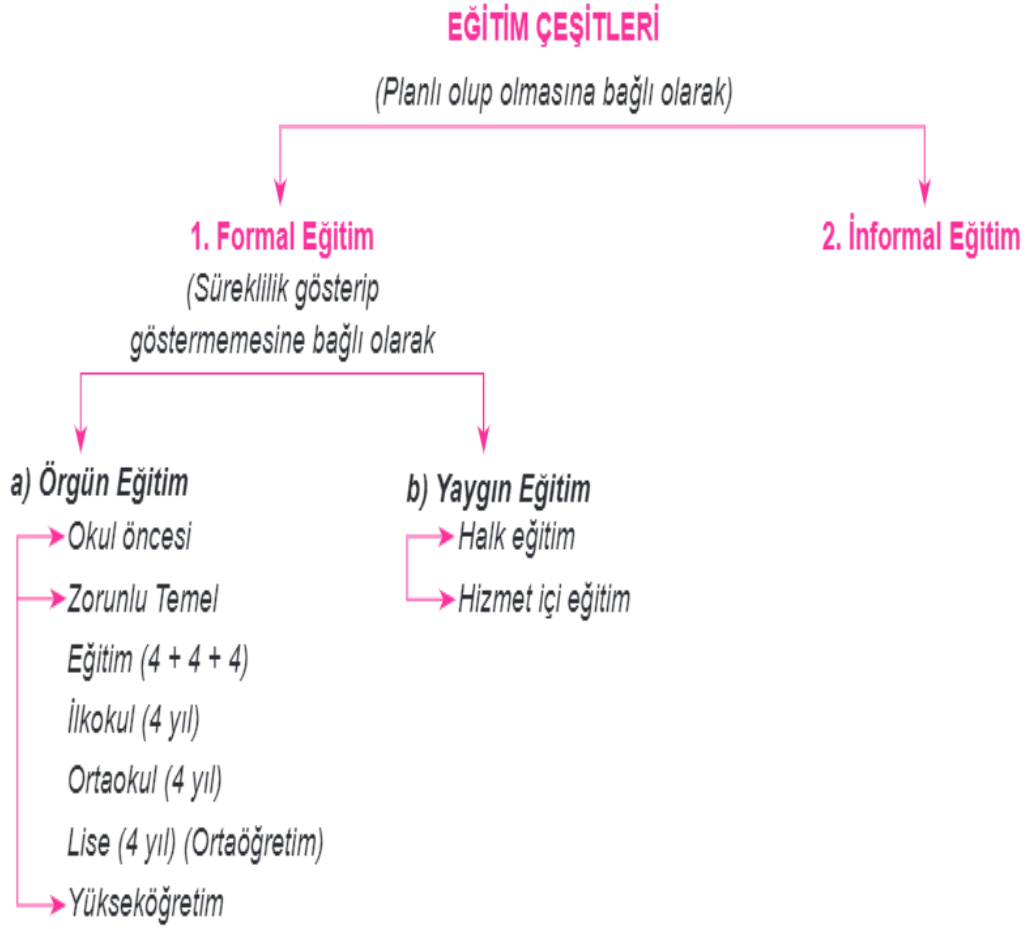
Dijital güvenlik (Digital Security):

Ehliyeti olmayan bir sürücünün trafiğe çıkması ile örneklendirebileceğimiz bu boyut, güvenlik önlemleri alarak internet kullanımının önemi üzerinde durmaktadır (Kocadağ, 2012).

Dijital vatandaşlığın bu dokuz elementi çeşitli şekillerde birbiriyle ilişkilidir. Özellikle öğretmenler ve teknoloji liderleri, okullarının veya kurumlarının dijital teknolojileri kullanımları, bu teknolojilerin etkileri konusunda bilgi sahibi olmalıdır (Ribble, 2011). Bunlar sağlandığında dijital vatandaşlık konusunda farkındalık yaratılması hedeflenmektedir. Her kesimden insanın bu konuda bilgi sahibi olması günümüzde bir zorunluluk haline gelmiştir.

1.1.2. Eğitim ve Öğrenme Kavramları

Dünyada içiçe yaşadığımız hayvanlar çevrelerine uyum sağlayabilmek için gerekli olan yeteneklerle donatılmış olarak yaratılmıştır. Mesela bir örümcek ağını nasıl yapacağını sonradan öğrenmez bu yeti onda doğuştan vardır. Fakat insanlar için bu durum aynı değildir. İnsanların sürekli değişen ve karmaşık yapıdaki çevreleri, hayat koşulları olması nedeniyle sistemli ve uzun süre devam eden bir eğitime gereksinim duyarlar. Eğitim; bireylerin öğrendikleri herşeyin bileşiminden oluşan bir kavramdır (Hasırcı, Sevimli ve Durusoy, 2009).

Şekil 1.3: Ülkemizdeki eğitim çeşitleri (Araz, 2014).

Şekil 1.3'de görüldüğü üzere Ülkemizdeki eğitim çeşitleri tablo halinde verilmektedir. Formal (yapılandırılmış eğitim); önceden belirlenmiş bir program dâhilinde, amacı olan, planlanıp uygulanması ve izlenmesi öğretmen tarafından gerçekleştirilen, özel bir çevrede gerçekleştirilen eğitimidir (Fidan, 2012). Yani okullardaki öğrenciler, halk eğitim merkezlerindeki kursiyerler, kışladaki askerler formal eğitimin örnekleridir.

Günümüzde formal eğitim; örgün ve yaygın olmak üzere 2 farklı şekilde uygulanmaktadır. Örgün eğitim okul öncesi eğitimden başlayıp üniversiteyi bitirene kadar hiyerarşik bir düzen içerisinde geçen, aşamalı olarak biri diğerine geçmemize imkân veren eğitim şeklidir. Öğrencileri seviyelerini gözeterek sınıflandıran, eğitimi diploma ile belgelendiren, bireylere meslek edindiren kısacası geleceğe hazırlayan zorunlu bir süreçtir (Güneş, 2013). Yaygın eğitim ise; örgün eğitimi tamamlayamayan bireylere çeşitli kurslar

aracılığıyla sunulan eğitimi kapsamaktadır (Fidan, 2012). Halk eğitim merkezleri bünyesinde açılan meslek edindirme kursları buna örnek olarak verilebilir Örgün eğitime oranla resmi olmayışı, birçok kurum aracılığıyla yürütülebilmesi de örgün ve yaygın eğitim arasındaki farklılıklardır (Güneş, 2013).

İnformal (yapılandırılmamış eğitim); amacı olmayan, plansız, kendiliğinden gelişen, bir mekâna bağlı olmaksızın gerçekleşen, yaygın ve örgün öğrenme süreçlerinden farklı olarak, kendiliğinden ortaya çıkan ve belgelendirilemeyen öğrenme şeklidir. Bir çocuğun sokakta kendi kendine yeni şeyler öğrenmesi buna iyi bir örnektir. Fakat toplumlar geliştikçe yeterli gelmeyen informal eğitim yerini daha planlı kapsamlı olan formal eğitime bırakmıştır (Fidan, 2012).

Her ülke eğitim sistemindeki sorunlara farklı yöntemler ile çözüm bulmaya çalışmaktadır. Genel olarak bu sorunlar; fiziki yapılardan kaynaklı sorunlar, eğitim araç-gereçlerindeki eksikliklerden kaynaklı sorunlar, gerekli donanıma sahip öğretmen yetersizliğinden kaynaklanan sorunlar, bütün eğitim kurumlarında farklı şartlarda eğitim sunulmasından kaynaklanan sorunlar ve bütün eğitim kurumlarında aynı kaliteye sahip bir eğitimin olmayışından kaynaklanan sorunlar olarak sıralanabilir (İşman, 2011).

Eğitim ve öğretim kavramlarının benzer noktası her ikisinin sonucunda da öğrenmenin meydana gelmesidir. Her iki kavram da yerel, ulusal veya uluslararası özellikte olabilir. Eğitim ve öğretim kavramları arasındaki en belirgin fark ise; öğretimin formal yani planlı-programlı olmasına karşın eğitimin formal veya informal olabilmesidir (Araz, 2014).

İnsan hayatı doğumla başlayıp ölüme kadar devamlılık arzeden bir öğrenme sürecidir. Karmaşık bir süreç olan öğrenme, öğrenenle ilgili, öğrenilecek malzemeyle ilgili, öğrenme strateji ve yöntemleriyle ilgili farklı karmaşık süreçlerin de etkisinde kalarak onların etkilerini de yansıtmaktadır. Öğrenmeyle ilgili bütün yaklaşımları içeren öğrenme tanımlarını soyut ve somut olarak iki gruba ayırmak mümkündür. Soyut tanımlar; öğrenme eylemi sonucunda gerçekleşen davranışlarımızda oluşan değişikliklere dayanırken somut tanımlar; öğrenme eyleminin kuramsal süreci ile ilgilidir (Hasırcı vd., 2009).

Bireylerin gelişim psikolojisi içinde yer alan önemli kavramlardan biri olan öğrenme;

çevremizle olan etkileşimler sonucu deneyimlerimiz aracılığıyla ortaya çıkan olumlu veya olumsuz davranış değişimleri olarak tanımlanır (Deniz, 2012). Öğrenme; bir nevi çevreye uyum sağlamaktır, eğer öğrenme yetersiz ya da yanlış ise uyum problemleri ortaya çıkacak, bunu gidermek için davranış değişikliği gerekecek ve sonuç olarak yeni bir öğrenme ile uygun gerekli davranış değişikliği gerçekleşecektir. Tüm bunlardan hareketle öğrenmeyi ortaya çıkaran en önemli belirti davranış değişikliğidir. Okuma-yazmayı öğrenmeyen bir bireyin ancak öğrenme sonucu bu eylemi gerçekleştirebileceği söylenebilir (Arı, 2009).

Günümüz koşulları değerlendirildiğinde YBÖ sisteminin kapsamı dâhilinde artık insanların kendi şartlarına uygun eğitim alma istekleri gibi etkenler farklı eğitim modelleri arayışını da beraberinde getirmiştir. Bu durumun sonucu olarak da; uzaktan eğitim, uzaktan öğrenme, e-öğrenme, e-eğitim, on-line öğrenme gibi farklı isimlerle birçok eğitim kavramı ortaya çıkmıştır (Karakaya, 2005).

1.1.3. Uzaktan Eğitim Sistemi

Eğitim sistemleri içerisinde önemli bir yere sahip olan uzaktan eğitim; bir öğrenme modeli olarak ortaya çıkmış olup, teknolojik imkânlardan faydalanma olanağı sağlayan, zaman ve mekâna bağlı kalmaksızın gerçekleştirilen bir eğitim sistemidir (Demir, 2014). Uzaktan eğitim sistemlerini etkileşimli ve etkileşimsiz olarak sınıflandırmak mümkündür. Uzaktan eğitim teknolojilerinin kullanılmaya başlandığı tarihlerde etkileşimli olmadığını, gelişen teknoloji sayesinde etkileşimin arttığını, senkron ve asenkron olmak üzere iki sınıfta toplandığı söylenebilir. Buradan da anlaşılacağı gibi eğitim sistemleri içerisinde etkileşim önemli bir yer tutmaktadır. Öğrencilerine değişik ortamlarda olmasına karşın aynı zaman diliminde eğitim sunulması senkron yani eş zamanlı eğitim olarak adlandırılmaktadır. Asenkron yani eş zamansız uzaktan eğitimde ise öğrencilerin değişik ortamlarda olmasının yanı sıra değişik zaman diliminde de eğitim imkânı sunulmaktadır (Gümüş, 2007).

Uzaktan eğitim çalışmalarına bakıldığında ilk olarak 1720 yılından itibaren süreç başlamaktadır. Daha sonra da hız kazanarak devam eden çalışmalar 1985 yılında Phoenix Üniversitesi tarafından ilk internetle uzaktan eğitim uygulaması olarak gerçekleştirilmiştir (Yılmaz ve Horzum, 2005). Uzaktan eğitimle sanal okullar ve sınıflar meydana gelmiştir ve bu sayede çok fazla öğrenciye ulaşılmış, onlara eğitim imkânı sağlanmıştır. Günümüzde

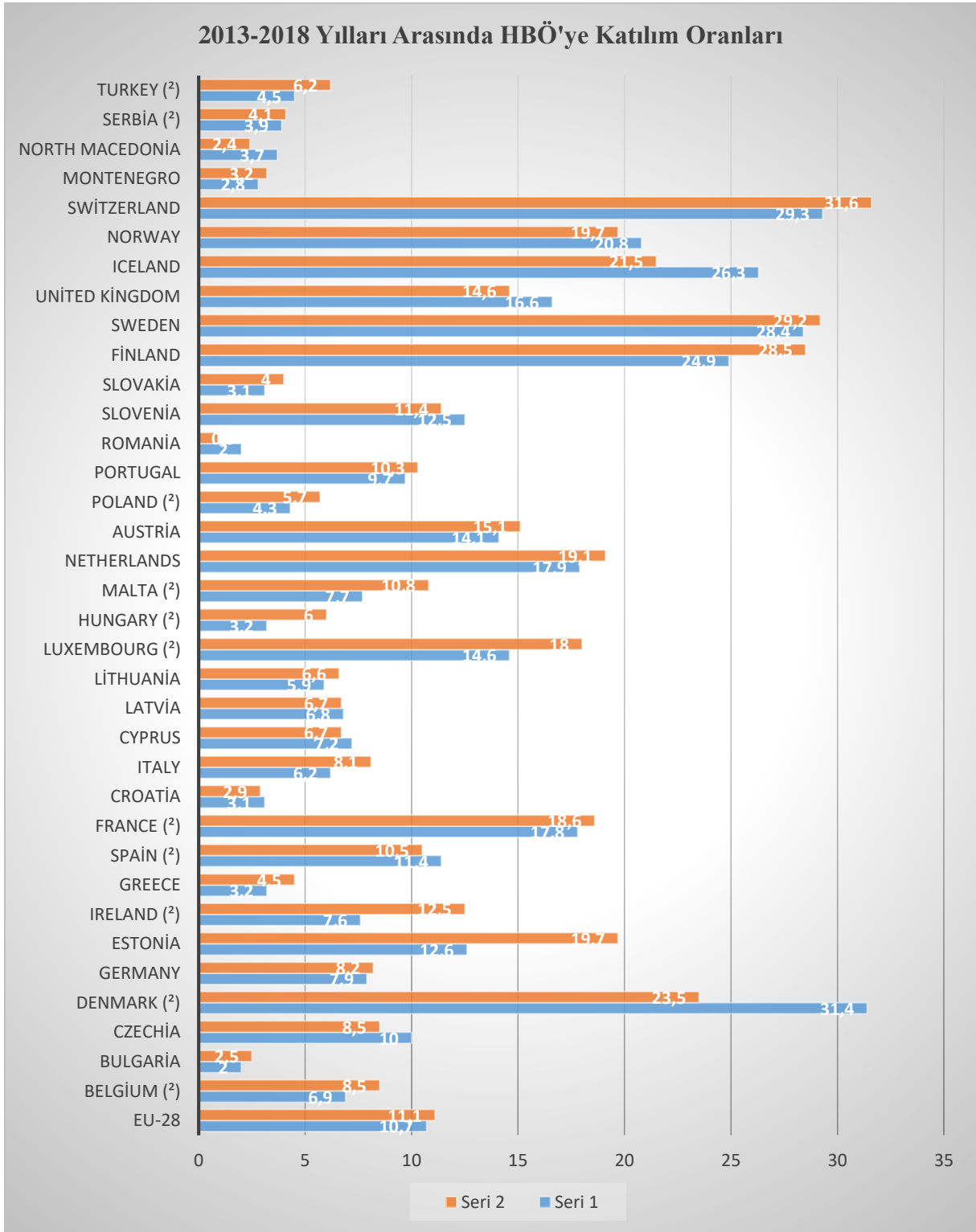

açıköğretim sistemi sayesinde ortaokul, lise ve önlisans-lisans eğitimi derecesinde üniversite okuma imkânı doğmuştur, yüzlerce hatta milyonlarca insan bu imkânlardan istifade ederek öğrenimini sürdürmektedir (İşman, 2011).

Anadolu Üniversitesi bünyesinde yer alan uzaktan eğitim sisteminde lise mezunlarının veya buna denk bir diploma sahibi olan tüm bireylerin katılabileceği e-sertifika programlarında eğitim-öğretim internet üzerinden yani uzaktan öğretim sistemiyle gerçekleştirilmektedir. Bu sayede çalışan veya yeni bir iş kurmayı hedefleyen girişimciler iş yönetimi sahasında rekabet güçlerini arttırarak bilgi ve becerilerini uzaktan eğitim yöntemi sayesinde elde edebileceklerdir (Anadolu Üniversitesi, 2017). Ülkemizde birçok Üniversite bünyesinde kurulan Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezleri de öğrencilere fırsat eşitliği sağlamak amacıyla adeta sınırları ortadan kaldıran bir Üniversite görevi görmektedir. Bu merkezler düzenlediği sertifika programları, Tezsiz Yüksek Lisans programları ve Üniversitelerin önlisans-lisans programlarında okutulan çeşitli ortak derslere on-line olarak katılma fırsatı sunması yönüyle uzaktan eğitim sisteminin önemli bir parçası haline gelmektedir.

1.1.4. Yaşam Boyu Öğrenme Kavramı

Yaşam Boyu Öğrenme (YBÖ) hayatımızın her aşamasında gönüllü olarak, mesleki ya da şahsi alanlardaki yeterliliğin gelişip değişmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Bir diğer ifade ile her yaşta edinilen çeşitli yetkinlikleri güncel tutmak amacıyla eğitimin her aşamasında ve sonrasında farklı merkez ve kurumlarca sunulan çeşitli eğitim faaliyetleri de bu kapsamda yer almaktadır (Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, 2016). Buradan da anlaşıldığı gibi öğrenme bir mekâna ve zamana bağlı olmayıp, her ortamda ve zaman diliminde öğrenme süreci etkindir.

Şekil 1.4: Yıllara göre (2013-2018) Türkiye ve AB (27 ülke) HBÖ katılım oranları, (EUROSTAT, 2018).

Şekil 1.4’de 2013-2018 yılları arasında Türkiye ve Avrupa Birliği (AB) Ülkelerinin YBÖ’ye katılım oranlarını belirlemek üzere EUROSTAT tarafından yapılan araştırma

sonuçları yer almaktadır. EUROSTAT; AB'ye istatistiki bilgiler sunmak amacıyla Avrupa'da anket çalışmalarını yürütmekle görevli Avrupa Komisyonu bünyesinde yer alan bir müdürlüktür. Ülkemizde ise bu görevi TUIK gerçekleştirmektedir. Avrupa işbirliği ve eğitimi için stratejik çerçevenin altındaki hedeflerden biri Avrupa düzeyinde, yetişkinlerin ortalama en az % 15'inin 2020 yılına kadar YBÖ'ye katılması gerektiğidir.

Şekil 1.4'de yer alan verilere göre AB işgücü anketi sonuçlarından en son sonuçlar 2018'de AB'ye katılım oranının% 11,1'de, 2013 oranının 10,7 puan üzerinde olduğunu göstermektedir. 2018 yılı itibariyle AB'ye üye Devletlerde, öğrenmeye yetişkin katılımının en yüksek olduğu oranlar ilk sırada İsveç (% 29,2), ikinci sırada Finlandiya (% 28,5), üçüncü sırada Danimarka (% 23,5) olduğu görülmektedir. Buna karşılık Romanya (% 0,9), Bulgaristan (% 2,5), Hırvatistan (% 2,9), Slovakya (% 4,0) ve Yunanistan (% 4,5) olmak üzere bu 5 devletin ise % 5'in altında katılım oranlarına sahip oldukları görülmektedir.

Türkiye'de öğrenmeye yetişkin katılımı oranı 2013 yılında % 4,5 iken 2018 yılına gelindiğinde bu oranın artarak % 6,2'ye yükseldiği görülmektedir. YBÖ'yü ölçmenin göstergesi, anketten önceki dört hafta içinde örgün veya yaygın eğitim-öğretim aldıklarını belirten 25-64 yaş arası kişilerin payıdır. Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planında belirlenen tedbirler sayesinde farkındalık ve erişimin artırılması sonucu Türkiye'ye ait bu oranların da artırılması hedeflenmektedir (Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planı, 2014-2018).

Yaşam Boyu Öğrenme kavramının tarihçesine bakıldığında bu kavramın 70'li yıllarda OECD ve UNESCO'nun raporlarında yer alarak uluslararası anlamda gündeme geldiği görülmektedir. Çoğunlukla eğitim alanında kullanılan bir kavram olan YBÖ, AB'nin programları çerçevesinde önem kazanarak öğrenme kavramı içinde yerini almıştır. 1996 yılını "Yaşam Boyu Öğrenme" yılı ilan eden AB'nin çalışmaları sayesinde bugüne kadar uzanan YBÖ uygulamaları başlamıştır. İlk olarak 2002 yılında Yaşam Boyu Öğrenme Kararında yerini alan Türkiye, daha sonraki yıllarda YBÖ alanındaki çalışmalara hız vermiştir (Kaya, 2014).

OECD'nin 2015-2016 raporlarında "2030 Raporu" adıyla oluşturduğu çalışmada

birçok alana yer verilmiştir. Eğitim ve ekonomik büyüme arasındaki bağlantı dikkate alınarak yapılan değerlendirmeler ile ilk kez küresel seviyede eğitim kalitesi belirlenmeye çalışılmıştır. Böylece zengin ve yoksul ülkelerin kendi durumlarını değerlendirerek dünyada eğitim alanında lider gözüyle bakılan ülkelerle kendi durumlarını karşılaştırmaları amaçlanmıştır. Bu sayede eğitim alanında kalite artışı sağlanması hedeflenmektedir.

21. YY BECERİLERİ (21 st-Century Skill)

Foundational Literacies (Temel Okur-Yazarlıklar)	Competencies (Yeterlikler)	Character Qualities (Karakter Özellikleri)
<ul style="list-style-type: none"> • Literacy (okur-yazarlık) • Numeracy (aritmetik) • Scientific literacy (bilimsel okur-yazarlık) • ICT literacy (BİT okur-yazarlığı) • Financial literacy (finansal okur-yazarlık) • Cultural and civic literacy (kültürel ve sivil okur-yazarlık)	<ul style="list-style-type: none"> • Critical thinking/problem-solving (eleştirel düşünme/problem çözme) • Creativity (yaratıcılık) • Communication (iletişim) • Collaboration (iş birliği)	<ul style="list-style-type: none"> • Curiosity (merak) • Initiative (girişim) • Persistence/grit (kalıcılık) • Adaptability (adapte olabilirlik) • Leadership (liderlik) • Social and cultural awareness (sosyal ve kültürel farkındalık)

Şekil 1.5: 21. YY becerileri (World Economic Forum New Vision for Education 2015 ;

http://www3.weforum.org/docs/WEFUSA_NewVisionforEducation_Report2015.pdf)

Güney Kore’de (2015) yapılan Dünya Ekonomik Forumunda Birleşmiş Milletlerin küresel eğitime dair 2030 hedefleri (eğitimde yeni vizyonlar) belirlenmiştir. Şekil 1.5’te görüldüğü üzere “21. YY Becerileri (21 st-Century Skill)” olarak adlandırılan bu kavramlar ülkelerin öğrencilerinin yarınlarını şekillendirmelerinde sahip olduğu becerileri ve bu kapsamda mevcut eğitim sistemlerinin öğrencilerin daha etkili olacak şekilde geliştirebilmesi için çözüm önerileri bulmalarına imkân vermektedir.

OECD Ülkeleri arasında yüksek-düşük-orta gelirli ülkeler olarak sınıflandırma yapılmaktadır. Bu gelir kümeleri arasında okur-yazarlık becerileri bakımından istisnai

durumlar söz konusu olup buradan hareketle geliri etkileyen birçok faktörden birinin eğitim çıktıları olduğu görülmektedir.

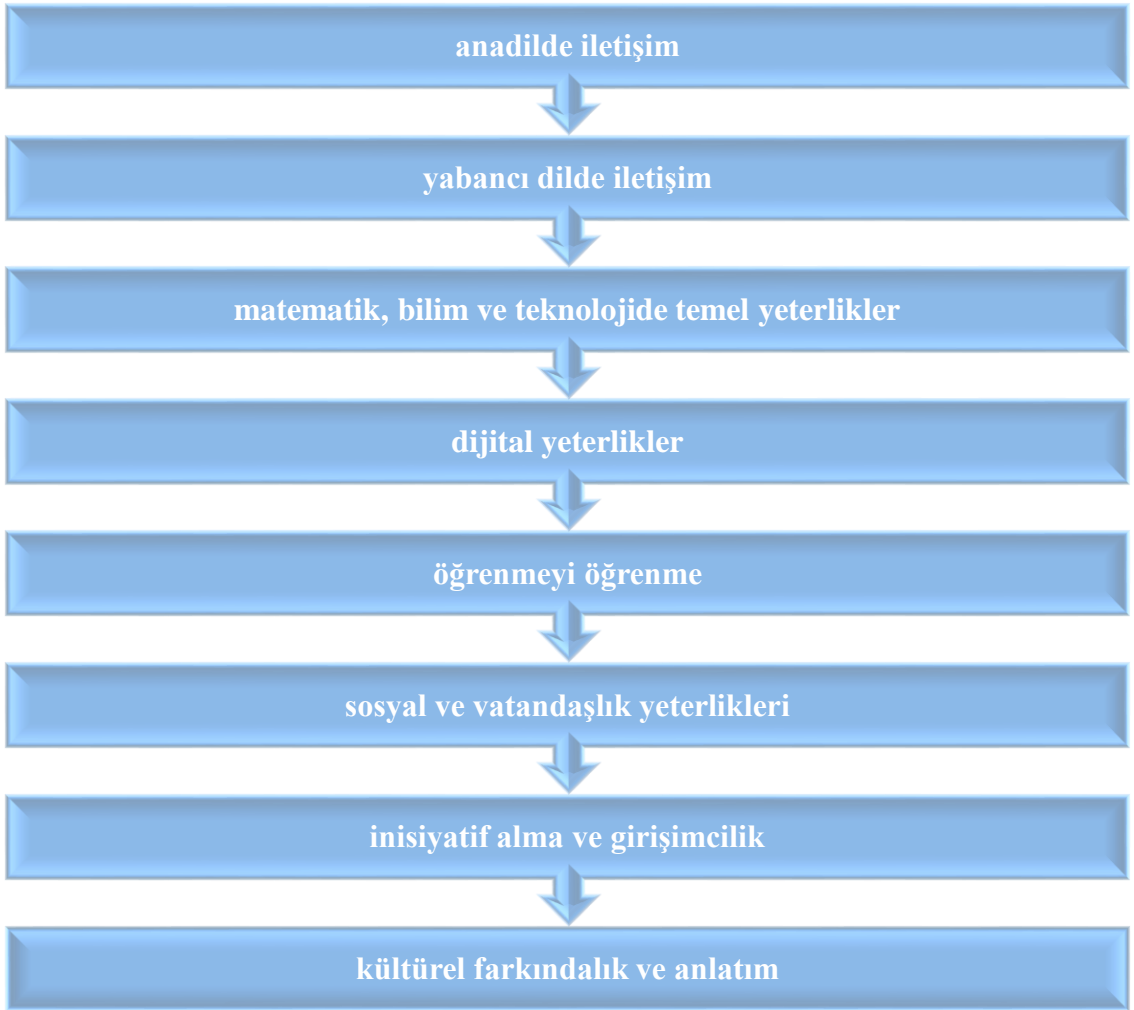
Eskiden yetişkin eğitimi, halk eğitimi gibi isimlerle faaliyet gösteren kurumlar yeniden düzenlenerek, hayatın bütün alanlarını içine alacak şekilde Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü olarak bilinen yapılanmanın adının değiştirildiği “Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü” adı ile hizmetlerine devam ettiği görülmektedir. Müdürlüğün yönetmeliğine göre “yaygın eğitim kurumları” adı değiştirilerek “hayat boyu öğrenme kurumları” olarak düzenlenmektedir. Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü bünyesindeki açık öğretim kurumları ile Ülkemizdeki hayat boyu öğrenme faaliyetlerini sürdürmektedir (Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, 2016).

Ülkemizdeki YBÖ alanındaki çalışmalara bakıldığında AB Eğitim ve Gençlik Programları Başkanlığı ya da bilinen adıyla Ulusal Ajans tarafından yürütülen çalışmaların mevcut olduğu görülmektedir. Hayat Boyu Öğrenme Programları çerçevesinde gerçekleştirilen Erasmus, Comenius, Leonardo Da Vinci, Grundtvig Programları ve Gençlik Programları ve Erasmus, Mundus, Alfa, Tampus, Edulink ve Sanayilemiş Ülkelerle İşbirliği Programları da eklenerek Erasmus+ Programı oluşturulmuştur. Bu program ile elde edilmek istenen tüm programların tek program adı altında toplanması sonucu parçalı yapıyı sona erdirerek daha kolay başvuru şartları ve prosedürler getirilmiştir. 2014-2020 yıllarında uygulanacak olan Erasmus+ Programı; gençlik, spor ve eğitim branşlarındaki bir AB hibe programıdır (Türkiye Ulusal Ajansı, 2012). Avrupa Komisyonu 2018 yılı raporunda eğitim, öğretim ve gençlik alanındaki sonuçlarına bakıldığında Erasmus+ programına katılımın başarılı bir şekilde devam ettiği görülmektedir (Avrupa Komisyonu, 2018).

Bugün toplum hayatına baktığımızda birçok alanda gelişmelerin yaşandığı görülmektedir. Bu durumun sonucu olarakta bilginin çoğalmasının yanısıra dezavantaj olarak bilginin eskiyerek geçersiz hale geldiği söylenebilir (Oral ve Yazar, 2015). Toplumdaki ihtiyaçların giderilmesi amacıyla donanımlı bireyler yetiştirilmesi görevi öğretmenlere düşmekte olup öğretmenlerin YBÖ becerilerini taşıması önem arz etmektedir. Artık bütün ülkeler YBÖ’ye eğitim sistemlerinde yer vermektedir (Yılmaz, 2016).

AB Hayat Boyu Öğrenme için “Anahtar Yeterlilikler” çerçevesini benimsemiştir. Bu bağlamda Ülkemizde de diğer ülkelerle rekabet edilebilirlik açısından tüm bireylere anahtar

yeterliliklerin kazandırılması sosyal katılım, bireysel gelişim ve istihdam sağlanması bakımından önem arz etmektedir. 2014 ve 2018 yıllarını kapsayan “Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planı” Yüksek Planlama Kurulu’na hazırlanmıştır. Avrupa Birliği tarafından belirlenen 8 kilit yeterlikle ilgili Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planında alınan tedbirler kapsamında “yetişkin nüfusun temel becerileri kazanmasına yönelik programlar geliştirilecektir” ibaresi yer almaktadır. (Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2014-2018).

Şekil 1.6: YBÖ kilit yeterlikleri (Avrupa Komisyonu, 2007).

Şekil 1.6’da görüldüğü üzere AB tarafından birliğe üye olan ülkelerin vatandaşlarında olması gereken özellikler olarak belirlenen 8 kilit yeterlik listelenmektedir.

Anadilde iletişim; bireylerin düşünce ve duygularını yazılı ve sözlü olarak ifade etmesi, tüm ortamlarda dili sayesinde etkileşimde bulunabilmesi olarak ifade edilir. Kültürel ve milli

değerlerimizi geliştirmemiz, akademik anlamda verim sağlamamız hususlarında Anadilde iletişim büyük önem arz etmektedir (Avrupa Komisyonu, 2007).

Yabancı dilde iletişim; bireylerin farklı ortamlarda, farklı şekillerde (yazılı veya sözlü olarak) gereksinimleri doğrultusunda hislerini ve düşüncelerini anlama ve anlatma becerilerine sahip olmasıyla ilgilidir (Bilasa ve Taşpınar, 2017).

Matematik, bilim ve teknoloji hayatımızın her alanında karşımıza çıkabilen bir yapıya sahip olması nedeniyle oldukça önemlidir. Bu nedenle okullarda ve diğer eğitim kurumlarında okul kültürünün bir parçası halinde düşünülmektedir (Avrupa Komisyonu, 2007).

Dijital yeterlik; BİT sayesinde bilgiye ulaşma, bilgi üretme, paylaşma gibi birçok alanda internet üzerinden işlemleri yapabilme, ihtiyaçları karşılayabilme olarak tanımlanmaktadır (Özgür, 2016).

Öğrenmeyi öğrenme; bireylerin sahip olduğu becerilerini evde, işyerinde ya da farklı ortamlarda kullanabilmesine olanak sağlayan, bunu yaparken de önceki öğrenmeleri ve deneyimlerinden yararlanması yönündeki yeterliliklerdir (Bilasa ve Taşpınar, 2017).

Sosyal ve vatandaşlık yeterlikleri; bireylerin sosyal hayatta ve çalışma hayatında etkili-yapıcı biçimde katılımlarının olması, gerektiği durumlarda çözüm önerisi getirebilmesi olarak tanımlanabilir. Vatandaşlık yeterlikleri sayesinde bireyler toplumsal ve siyasal yapılara aktif katılım sağlayarak siyasi hayata entegre olabilmelidirler (Avrupa Komisyonu, 2007).

Girişimcilik yeteneği; bireylerin kişisel hayatlarında ve toplum hayatında karşılaştıkları fırsatları hedeflerine ulaşmalarında kullanmaları yönündeki yeteneklerdir (Bilasa ve Taşpınar, 2017).

Temel yeterlik alanlarından olan kültürel farkındalık ve anlatım yeterliğinde ise bireyler görsel sanatlar alanındaki duygu ve tecrübelerin modern halde sunulmasının önemini ortaya koymalıdır (Özgür, 2016).

AB’nce becerilerimizi, tutumlarımızı ve bilgilerimizi içine alan oldukça kapsamlı olarak tanımlanan bu yeterlikler kişisel başarı, aktif vatandaşlık, sosyal içerme ve istihdamı sağlamada önemli olduğu belirlenmiştir. AB Gençlik Programları adı altında başlatılan programa Türkiye, Nisan 2004 tarihi itibarıyla dahil olarak 2013 yılına kadar devam edecek bu projeye bütçe ayırmıştır. Gençlik Programından; mezunlar, öğrenciler, işsizler gibi birçok farklı grup yararlanabilmekte sunulan çeşitli imkanlardan yararlanabilmektedirler (Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, 2013).

Ülkemiz eğitim sistemi içinde önemli bir yeri olan Milli Eğitim Şuraları hazırlanırken dönemin uzmanları, bilim insanları ve yöneticilerinin toplanarak bu önemli kararlar almışlardır. Milli Eğitim Şuralarının; içinde bulunulan dönemdeki eğitim alanında oluşan sorunlara çözüm bulmak amacıyla oluşturuldukları görülmektedir. Şuralarının ilki 1921 yılında Heyeti İlmîye tarafından “Maarif Kongresi” adıyla düzenlenmiştir. Bu tarihten itibaren düzenli olarak hazırlanan şuraların (Dağhan, Kalaycı ve Seferoğlu, 2011) sonuncusu olan 19. Milli Eğitim Şurası ise 2014 yılında karara bağlanmış olup, toplamda 19 şura düzenleyen Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının Türkiyede yaşam boyu eğitim yaklaşımına ilk defa “17. Milli Eğitim Şurası (13-17 Kasım 2006)”nda ayrı bir başlık altında yer verdiği görülmektedir. Burada alınan kararlarda YBÖ’yü geliştirici, destekleyici uygulamalardan ve alınabilecek önlemlerden bahsedilmektedir. YBÖ konusunda vatandaşları bilinçlendirme çalışmaları kapsamında kitle iletişim araçlarından istifade edilmesi gerektiği, engelli bireylerin eğitimine önem verilmesi, bunun da YBÖ uygulamaları ile mümkün olduğu, YBÖ faaliyetlerini etkin bir şekilde yürütmek amacıyla yeni kurumlar açmak yerine var olan kurumları iyileştirmenin önemi vurgulanmaktadır. YBÖ faaliyetlerindeki istatistiki bilgilerin TUIK tarafından belirli sürelerde yapılması ve yayınlanması gibi önemli konulara yer verildiği söylenebilir.

Şahan ve Yasa’nın (2017), HBÖ ve yetişkin eğitimi yüksek lisans eğitiminin öğrencilere katkısını değerlendirmek üzere yaptıkları çalışmada öğrencilerin yüksek lisansa başlama nedenlerine bakıldığında kişisel-mesleki gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla ve öğrenme konusundaki merak duygularının öğrencileri bu eğitimi almaya yönlendirmiş olduğu görülmektedir. Öğrencilerin bir kısmı aldıkları bu eğitimin hayata bakış açılarını olumlu yönde değiştirdiğini beyan ederken bir kısım öğrenci üzerinde olumsuz etkileri olduğu

gözlemlenmektedir. Bu programdan mezun olan öğrenciler yüksek lisans eğitiminin dikkate alınarak kurumların çalışanlarına bu konuda destek vermesi gerektiğini savunmaktadır. Nas, Peyman ve Arat (2016), bireylerin yüksek lisans yapma nedenleri üzerine yaptıkları çalışmada bireylerin yüksek lisans yapma amaçlarının aynı amaç etrafında toplanmasının pek de uygun olmadığını savunmuşlardır. Çalışma sonuçlarına bakıldığında cinsiyet değişkeni açısından farklılıkların olduğu, yüksek lisans eğitimi alan kadın öğrencilerin bu eğitimi alma nedenlerinin yüksek lisans eğitimi alan erkek öğrencilerden farklı olduğu gözlemlenmiştir. Hangi nedenle olursa olsun son 20 yılda ülkemizdeki yüksek lisans eğitimine olan katılımın hızla arttığı da bu çalışmanın sonuçları arasındadır.

1.1.5. E-Öğrenme Kavramı

Dikbaş'a (2006) göre e-öğrenme; öğrenen ve öğreten tarafların farklı mekan ve zamanda olmalarına imkan tanıyan internet teknolojileri aracılığı ile gerçekleştirilen eğitim odaklı faaliyetlerdir. E-öğrenme bireylerin eğitim hayatında devamlılık arz etmesi nedeniyle bir zorunluluk halini almış olup, ülkemizde kullanılan eğitim tipleri içinde yaygın olan bir sistem olmaya başlamıştır. Öğrenciler e-öğrenmenin kalitesini belirleyen faktörlerin başında gelmektedir, çünkü eğitim-öğretim faaliyetlerinde ana unsur öğrencilerdir. Bu nedenle eğitimin kalitesi hakkında temel bilgiye öğrencilerden ulaşılabilmektedir (Selman, 2013).

Ülkemizde yaygın olan sistem geleneksel yani klasik eğitim sistemidir. Bu sistem genel özelliklerine baktığımızda; pasif, özgüveni düşük, yenilik ve değişimler konusunda zor kabullenen özellikte insanlar yetiştirmektedir (Yıldız ve Ardıç, 1999). Klasik eğitim sistemi günümüzde ihtiyaçları karşılamaya yetecek düzeyde değildir. Bu gereksinimler yeni arayışlara yönelmeye, eğitimde yeni sistemler geliştirilmesine yön vermektedir.

İnternet teknolojileri sayesinde dünyada ve ülkemizde birçok alanda dengeler yön değiştirmektedir. Buna bağlı olarak okullar ve diğer kuruluşlar teknolojinin gerisinde kalmamak amacıyla e-öğrenme faaliyetlerini gerçekleştirme çalışmalarını başlatmaktadır. Düzenledikleri kurs ve programlar aracılığı ile e-öğrenme kültürünü kendi kurumlarında da yaygınlaştırarak çağın gerisinde kalmamayı hedeflemektedir (Dikbaş, 2006). E-öğrenme alışlagelmiş öğretim sistemlerinden farklı olması nedeniyle öğrenme sürecine katılımın artmasına katkı sağlamaktadır. Özellikle sınıf mevcudu fazla olan okullardaki eğitim-

öğretim faaliyetleri düşünüldüğünde e-öğrenme, öğretmen-öğrenci arasındaki etkileşimi maksimum seviyeye taşımak anlamında önemli bir alternatif olabilmektedir. Bu doğrultuda klasik eğitim sistemlerinin sunamadığı olanaklar e-öğrenme sayesinde sunulabilmektedir (Gökdaş ve Kayri, 2005).

Teknoloji destekli eğitim yaklaşımları ise klasik yöntemden çok farklıdır. Teknoloji kullanımının giderek artması ve kişisel internet erişiminin yaygınlaşması neticesinde internet tabanlı eğitim faaliyetlerine yönelim olmuştur (Bükücü, 2010). Ülkemizde uzaktan öğretim ve e-öğrenme yöntemleriyle sürdürülen teknoloji destekli eğitim; laptop, notebok ve cep telefonları sayesinde daha kolay ve çabuk erişilebilir olmuştur.

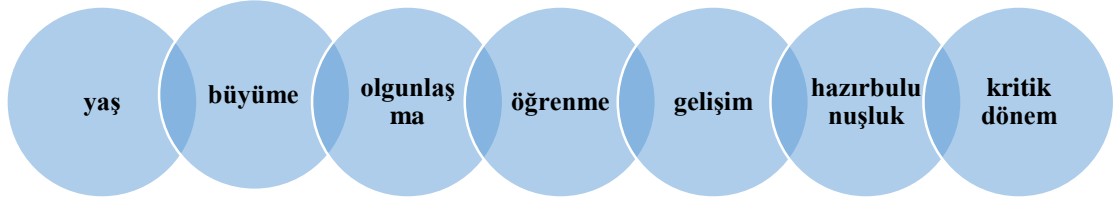
Son yıllarda web tabanlı eğitim sistemleri gerek tasarımı gerekse de uygulamalarıyla büyüyerek öğrenme ve öğretme faaliyetleri içerisinde etkin bir hale gelmiştir. Bu eğitim sistemi geleneksel eğitim sistemlerini tamamlayan, vatandaşlar için gelişmiş bir toplum ve yenilikleri destekleyen bir modeldir. Bu sistemin farkı öğretmen kalitesine odaklanmak yerine elektronik bilgi kaynaklarının kalitesine ve diğer öğretici materyallerin kalitesine bağlıdır (Keramati, Kamrani & Mofrad, 2011). E-öğrenme faaliyetleri tüm ülkeler tarafından uygulanmaya başlamış olup bu uygulamalardaki gelişmenin temel sebepleri e-öğrenme modellerindeki çeşitlilik ve bilim alanında yapılan uygulamalardaki devamlılıktır (Dikbaş, 2006). Bütün dünya ülkeleri giderek eğitim sistemlerine e-öğrenmeyi eklemeye, bütçelerinde pay ayırmaya başlamıştır.

Alanyazına bakıldığında e-öğrenme kavramının anlaşılması ve geçerliğinin kabul edilmesi için yapılmış (Coopasami, Knight & Pete, 2017; Tanyıldızı, 2016; Demir, 2015; Demir, 2013; Haznedar, 2012; Darab & Montazer, 2011; Keramati, Kamrani & Mofrad, 2011; Alajimi, 2010; Bükücü, 2010; Kör, 2008; Dikbaş, 2006) farklı birçok çalışma olduğu görülmektedir.

1.1.6. Hazırbulunuşluk Kavramı

Psikoloji; bireylerin davranışlarını ve bu davranışlarının temelindeki düşünce ve duygularını konu edinen bir bilim dalıdır. 1879 yılında W. Wundt'un Almanya'nın Leipzig kentinde kurduğu laboratuvar (ilk psikoloji laboratuvarı) ile psikolojinin bilimsel tarihi başlamış olup içinde insanın yer aldığı tüm konular psikolojinin ilgi alanına girmektedir

(Ergin ve Köseoğlu, 2016). Amerikan Psikoloji Derneği (American Psychological Association) tarafından yapılan çalışmada günümüzde 56 farklı psikoloji alt dalı olduğu ortaya koyulmuştur. Bunlardan en bilinenleri; eğitim psikolojisi, gelişim psikolojisi, sosyal psikoloji, çevre psikolojisi, örgüt psikolojisidir (Deniz, 2012). Psikolojinin alt dallarından bu çalışma kapsamında “gelişim psikolojisi”nden faydalanılacaktır.

Şekil 1.7: Gelişim psikolojisinin temel kavramları (Deniz, 2012).

Şekil 1.7’de görüldüğü üzere gelişim psikolojisinin temel kavramları yaş kavramı ile başlayıp kritik dönemde son bulmaktadır. Bu kavramların kısa tanımları ise şöyledir;

Yaş; gelişim psikolojisini diğer psikoloji alanlarından farklı kılan temel bir kavramdır. Kronolojik, psikolojik, sosyal ve biyolojik yaş olarak boyutlara ayrılmıştır. Bir diğer aşama büyümedir. Döllenme ile başlayan, organizmanın (kilo, boy gibi) tüm fiziksel değişimleri büyüme olarak tanımlanır. Büyümenin akabinde organlarımızın işlevlerini eksiksiz olarak yerine getirebildiği, fizyolojik gücün ortaya çıkması olarak tanımlanan olgunlaşma gerçekleşir (Deniz, 2012). Olgunlaşma kavramı hazırbulunuşluk kavramı ile karıştırılmaktadır. Olgunlaşma aşaması kendiliğinden oluştuğu için herhangi bir çabaya gerek yoktur. Örneğin bir bebeğin yürüyebilmesi için çok fazla çaba sarf edilse bile bu bebek yürüme olgunluğuna erişmemişse tam anlamıyla yürüyemeyecektir. Hazırbulunuşluk aşamasında ise bireyler olgunlaşma ve öğrenme sonucunda belirlenen davranışlarda bulunabilir (Demir, 2015).

Büyüyüp olgunlaşan bireyler öğrenip gelişerek gelişim süreçlerine devam etmektedir. Bu süreçte önemli bir kavram olan öğrenme; belirli durum ve problemler karşısındaki tavırlarımızı, bir diğer yaşantılardan esinlenerek değiştirebilmektir (Ruhbilim Terimleri Sözlüğü, 1974). Bireylerin gelişim psikolojisi içinde yer alan önemli kavramlardan biri olan öğrenme; çevremizle olan etkileşimler sonucu deneyimlerimiz aracılığıyla ortaya çıkan olumlu veya olumsuz davranış değişimleri olarak tanımlanır (Deniz, 2012). Öğrenme;

bir nevi çevreye uyum sağlamaktır, eğer öğrenme yetersiz ya da yanlış ise uyum problemleri ortaya çıkacak, bunu gidermek için davranış değişikliği gerekecek ve sonuç olarak yeni bir öğrenme ile uygun gerekli davranış değişikliği gerçekleşecektir. Tüm bunlardan hareketle öğrenmeyi ortaya çıkaran en önemli belirti davranış değişikliğidir. Okuma-yazmayı öğrenmeyen bir bireyin ancak öğrenme sonucu bu eylemi gerçekleştirebileceği söylenebilir (Arı, 2009).

Gelişim; büyüme, olgunlaşma ve öğrenmenin sonrasında bireylerde meydana gelen niceliksel (kilo, boy vs.) ve niteliksel değişimlerin tamamını kapsamaktadır, yaşam boyu sürer. Bireylerin belirli bir davranışı kazanabilmesi için gerekli biyolojik olgunluğun yanında bu davranışı gerçekleştirmesine olanak sağlayan ilgi, beceri, tutum, sağlık gibi koşullara sahip olması karşımıza hazırbulunuşluk olarak çıkmaktadır. Bunun yanında kritik dönemde herhangi bir deneyim yaşanmadığı söz konusu olduğunda süreçte geriye dönülemez ve bu durumda önemli bir adım atlanmış olur (Ergin ve Köseoğlu, 2016). Tüm bu aşamalardan bu çalışma konusu kapsamında hazırbulunuşluk kavramı ele alınacaktır.

En basit tanımıyla hazırbulunuşluk; bir işi yapabilmek için gereken şartların sağlanmasıdır. Hazırbulunuşluk kapsamlı bir kavram olması nedeniyle büyüme, olgunlaşma, tutum, ilgi nörolojik sistemin gelişmiş olması gibi kavramları da içine alır. Hazırbulunuşluk düzeyindeki bir birey amatör kabul edilir, hazırbulunuşluktan sonra edinilen deneyimler sayesinde profesyonelleşebilir (Komisyon, 2010). Özgan ve Tekin'e (2009) göre ise hazırbulunuşluk; bireylerin birtakım davranışlarında yeterlik ortaya koyabilmeleri kapsamındaki psikolojik ve fizyolojik birikimleri olarak tanımlanmaktadır.

Hazırbulunuşluk kavramı neredeyse hayatımızın birçok kısmında karşı karşıya kaldığımız bir kavramdır. Örneklerle bu kavramı pekiştirecek olursak; ülkemizde okula başlama yaşının, reşit olma yaşının belirlenmiş olmaları, ehliyet sınavına girecek olan adayların önce teorik dersleri alması yapılan sınavda başarılı olduktan sonraki aşamanın direksiyon sınavına girebilmeleri hepsi birer hazırbulunuşluk örneğidir (Demir, 2015). Yani birçok şeyin aşamalı olması ve birtakım ön koşullar taşıması sonucu bizler de kendimizi bu yapıya uygun olacak şekilde kanalize ederiz. Örneğin; keman çalmak isteyen bir çocuğun bu iş için gerekli kasları ve diğer organları yeterli denecek seviyede olgunluğa erişmiş ise yeterli hazırbulunuşluk düzeyinde olduğu söylenebilir (Ergin ve Köseoğlu, 2016).

Alanyazında hazırbulunuşluk kavramının tanımlanması ve diğer kavramlarla beraber ele alınması durumlarını içeren (Coopasami, Knight & Pete, 2017; Yurdugül ve Demir, 2017; Harman ve Çelikler, 2012; Demir, 2015; Alajimi, 2010; Bükücü, 2010; Özgan ve Tekin, 2009) farklı çalışmalar mevcuttur. Bu çalışma kapsamında hazırbulunuşluk ile e-öğrenme arasındaki boyutlar ele alınacak olup öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeylerinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyeleri eğitim sistemi içerisinde ilk defa oluşacak davranışların değiştirilmesinde oldukça önem taşımaktadır. Bunun için eğitim sistemi içerisinde hazırbulunuşluk faktörünün yeri farklıdır. Harman ve Çelikler (2012), yapılan alanyazın çalışmalarının verilerini incelediklerinde okul öncesi için yapılan araştırmaların sayıca fazla olduğunu gözlemiş, bu durumu da bu konunun kısıtı olarak belirlemişlerdir.

Hazırbulunuşluk kavramı ile ilgili alan yazın çalışmalarında üç kategori halinde karşımıza çıkmaktadır. Bunlar ise;

- 1- Öğrencilerin e-öğrenmeye hazırbulunuşluk yapısı,
- 2- Öğreticilerin e-öğrenmeye hazırbulunuşluk yapısı,
- 3- Kurumların e-öğrenmeye hazırbulunuşluk yapısıdır.

E-öğrenme programının başarılı bir şekilde gerçekleşmesi için bu sistemlerin hepsi de önemlidir. İlk olarak öğrencilerin ardından da öğrenme ortamlarını e-öğrenme platformlarına uyarlayacak anahtar kişiler olan öğretmenlerin bu konuda hazır olması gerekmektedir (Demir, 2015). Bu iki önemli grup ise bir kuruma bağlı olduğu için ve yapılan faaliyetlerin kurumlar eliyle gerçekleştirileceği düşünüldüğünde kurumların da (mesela öğretmen-öğrenci ikilisi için okul kurum niteliği taşıyır) e-öğrenme konusunda hazır bulunmaları önem arz etmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada teknolojik gelişmelerin eğitim hayatımızda da çok önemli bir yere sahip olması çerçevesinde öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarının YBÖ tutumları ve e-öğrenmeye hazırbulunuşlukları açısından değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

İnternet teknolojilerinin tüm dünyada hakim olması sonucu hizmetler, bilgiler ve imkanlar da buna bağılı olarak gelişmekte, çeşitlenmektedir. 1980 ve sonrası yıllarda dijital teknolojilerin hayatımıza girmesi ve yoğun kullanılması sonucu ortaya çıkan “dijital vatandaşlık” kavramı ile hem aile hayatında hem de çalışma hayatında önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Ebeveynler, okullar ve toplum uygun çevrimiçi davranışları desteklemekte önemli rol oynamaktadır. Özellikle okullar dijital vatandaşlık konularını değerlendirmek ve ele almak için öncü rol almalıdır (Lyons, 2012).

Günümüz koşulları değerlendirildiğinde insanların kendi şartlarına uygun eğitim alma istekleri doğrultusunda herhangi bir mekana ve zamana bağılı kalmaksızın her ortamda ve zaman diliminde öğrenme sürecinin etkin olması isteklerine karşılık gelen YBÖ; her yaşta edinilen çeşitli yetkinlikleri güncel tutmak amacıyla eğitimin her aşamasında ve sonrasında farklı merkez ve kurumlarca sunulan çeşitli eğitim faaliyetlerini kapsamaktadır (Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, 2016).

Ülkemizde ve dünyada gelişen teknolojilere bağılı olarak dengelerin yön değiştirmesi nedeniyle eğitim kurumları da bu durumdan etkilenmiştir. Okullar ve diğer kuruluşlar bu değişimin gerisinde kalmamak amacıyla düzenledikleri kurs ve programlar aracılığıyla e-öğrenme kültürünü kendi kurumlarında yaygınlaştırmayı hedeflemişlerdir (Dikbaşı, 2006). E-öğrenme; alışlagelmiş öğretim sistemlerinden farklı olması nedeniyle öğrenme sürecine katılımı artırmış, özellikle kalabalık sınıf ortamlarındaki eğitim-öğretim faaliyetlerinde öğretmen-öğrenci arasındaki etkileşimi en üst düzeye taşıyabilecek önemli bir alternatif olarak değerlendirilmektedir (Gökdaş ve Kayri, 2005). Hazırbulunuşluk kavramı ise hayatımızın birçok alanında karşımıza çıkmakta iken bu çalışma kapsamında e-öğrenmeye hazırbulunuşluk boyutu ele alınacaktır. Öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyeleri eğitim sistemi içinde ilk kez oluşacak davranışların değiştirilmesinde oldukça önem taşımakta olup, eğitim sistemi içerisinde hazırbulunuşluk faktörünün yeri farklıdır (Harman ve Çelikler, 2012).

Alanyazın incelendiğinde bu konuları içeren birçok çalışma olmasına karşın bu çalışmanın önemi üçlü olarak çalışılmasıdır. Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarının YBÖ tutumları ve e-öğrenmeye hazırbulunuşlukları üzerindeki etkisi aynı anda ölçülmeye çalışılmıştır. Bu sayede alan yazına katkılar sağlayacağı, ilerde bu konuda çalışma yapacak olan araştırmacılara fikir vermesi ve öneriler sunması yönüyle de önemlidir.

1.4. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi “Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algıları yaşam boyu öğrenme tutumları ve e-öğrenmeye hazır bulunuşluğu açısından nasıldır?” şeklinde ifade edilmiştir.

1.4.1. Alt Problemler

1. Öğretmen adaylarının YBÖ tutumları ne düzeydedir?
2. Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algıları ne düzeydedir?
3. Öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşlukları ne düzeydedir?
4. Öğretmen adaylarının YBÖ tutumları ve dijital vatandaşlık algıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Öğretmen adaylarının YBÖ tutumları ve e-öğrenmeye hazırbulunuşlukları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
6. Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algıları ve e-öğrenmeye hazırbulunuşlukları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
7. Öğretmen adaylarının YBÖ tutumları, dijital vatandaşlık algıları ve e-öğrenmeye hazırbulunuşlukları açısından incelendiğinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık var mıdır?
8. Öğretmen adaylarının YBÖ tutumları, dijital vatandaşlık algıları ve e-öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeyleri açısından incelendiğinde günlük ortalama internet kullanım sürelerine göre anlamlı farklılık var mıdır?
9. Öğretmen adaylarının YBÖ tutumları, dijital vatandaşlık algıları ve e-öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeyleri ile düzenli internet erişimine sahip olma durumları açısından incelendiğinde anlamlı farklılık var mıdır?
10. Öğretmen adaylarının YBÖ tutumları, dijital vatandaşlık algıları ve e-öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeylerinin internet erişimindeki tercihleri açısından incelendiğinde anlamlı farklılık var mıdır?

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. 2017-2018 Akademik yılı bahar dönemi ile,
2. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi birinci sınıfta okuyan, Bilgisayar I dersini alan, çalışmaya gönüllü olarak katılan öğrenciler ile,
3. Araştırmadaki bulgular, araştırmada kullanılan ölçekte yer alan maddelerle ve bu

maddelere öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Öğrenme: Bilgi edinmek, bellemek, beceri kazanmak olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2018).

E-öğrenme: Öğrenen ve öğreten tarafların farklı mekan ve zamanda olmalarına imkan tanıyan, internet teknolojileri aracılığı ile gerçekleştirilen eğitim odaklı faaliyetlerdir (Dikbaş, 2006).

Uzaktan eğitim: Eğitim sistemleri içerisinde önemli bir yere sahip olan uzaktan eğitim; bir öğrenme modeli olarak ortaya çıkmış olup, teknolojik imkânlardan faydalanma olanağı sağlayan, zaman ve mekâna bağlı kalmaksızın gerçekleştirilen bir eğitim sistemidir (Demir, 2014).

Yaşam boyu öğrenme: Hayatımız boyunca sahip olduğumuz bilgi, beceri ve yetkinliklerimizin güncel tutulması olarak tanımlanabilir (Toprak ve Erdoğan, 2012).

Dijital vatandaşlık: Teknolojiyi kullanma hak ve sorumluluklarımızdan kaynaklanan davranış normlarıdır (Çubukcu ve Bayzan, 2013).

Hazırbulunuşluk: Bireylerin birtakım davranışlarında yeterlik ortaya koyabilmeleri kapsamındaki psikolojik ve fizyolojik birikimleri olarak tanımlanmaktadır (Özgan ve Tekin, 2009).

BÖLÜM II

LİTERATÜR İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırmanın konusu ile benzerlik gösteren araştırmalar detaylı bir şekilde özetlenmiştir.

İlgili literatür bölümüne eklemek amacıyla alanyazın taraması yaparken “Yök Tez

Merkezi ve Google Akademik” veri tabanlarından yararlanmıştır. Burada anahtar kelime olarak; hazırbulunuşluk, e- öğrenme, YBÖ, dijital vatandaş, dijital vatandaşlık, HBÖ gibi konuyla ilgili kelimeler ve bunların İngilizce karşılıklarıyla tarama yapılmış olup ulaşılan yayınların tez konusuyla ilgili olup olmadığı değerlendirilerek ilgili literatür kısmına uygun eklemeler yapılmıştır.

2.1. Dijital Vatandaşlık Alanında Yapılan Araştırmalar

2.1.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Karaduman ve Öztürk (2014) yaptıkları çalışmada dijital vatandaşlık konusunda ilköğretim eğitiminin önemli bir süreç olduğunu savunmuşlardır. 6. Sınıf öğrencilerine sosyal bilgiler dersinde 13 hafta boyunca dijital vatandaşlık ve alt boyutları ile ilgili etkinlik ve uygulama yaptırmışlardır. Çalışma sonucunda yapılan etkinliklerin öğrencilerin bu konudaki farkındalığını artırdığını, olumlu tutum geliştirmelerini sağladığını ancak bunun internetin kendine özgü bir dili olması nedeniyle kalıcı olmadığını gözlemlemişlerdir.

Çepni, Oğuz ve Kılcan (2014), yaptıkları çalışmada ilköğretim öğrencilerinin dijital vatandaşlığa yönelik tutumlarını incelemişlerdir. Karaduman (2011) tarafından geliştirilen “Dijital Vatandaşlık Tutum Ölçeği”ni kullanarak tesadüfi örneklem yöntemi ile çeşitli değişkenlere göre sonuçlara ulaşmışlardır. Öğrencilerin dijital vatandaşlık tutumlarına ilişkin görüşlerinin şekillenmesinde etkili olan değişkenlerin; cinsiyet, annenin eğitim durumu, ailenin aylık gelir düzeyi, evde internet bağlantısının bulunması ve ne sıklıkta internete bağlanıldığına göre anlamlı farklılıkların olduğu sonucuna varmışlardır.

Kaya ve Kaya (2014) öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algısı konulu çalışmalarında öğretmen adaylarının hepsinin teknolojiyi bilinçli ve doğru bir şekilde kullandıkları sonucuna varmıştır. Ayrıca çalışma kapsamında öğretmen adaylarına yöneltilen okullarda dijital vatandaşlıkla ilgili bir eğitim verilmesi gerekli olup olmadığı sorusuna tüm katılımcılar evet cevabı vererek erken yaşlardan itibaren okullarda ve eğitim kurumlarında bu konuyla ilgili eğitim verilmesinin ne derece önemli olduğunu vurgulamışlardır. Özellikle de öğrencilerin internet ve BİT’i güvenli, doğru ve amacına

uygun bir şekilde kullanmaları gerektiği konusunun altını çizerek bunu da ancak dijital vatandaşlık eğitimiyle gerçekleştirebileceğini savunmuşlardır.

ISTE'nin 2007 yılında öğrenciler için yayınladığı Ulusal Eğitim Teknoloji Standartları'nda altı tane özellik yer almakta olup bunlardan beşinci sırada “dijital vatandaşlık” yer almaktadır. Öğrencilerin insani, kültürel ve teknoloji ile ilgili toplumsal sorunları; yasal ve etik davranışları öğrenmeleri için 4 haftalık bir çalıştay hazırlanmıştır. Bu çalışmanın sonunda siber güvenlik konusunda öğrencilerin, eğitimcilerin ve velilerin toplumsal yaşamda rollerini profesyonelce sürdürebilecek hale gelmeleri amaçlı bir blog hazırlanması amacıyla eğitim verilmiştir (Kocadağ, 2012).

2.1.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Bu çalışmada Choi, Glassman and Cristol (2017), genç erişkinlerin internet tabanlı topluluğa katılım yeteneklerini, algılarını ve katılım düzeylerini ölçmek için kullanılabilecek dijital vatandaşlığın bileşenlerine dayanan kapsamlı bir dijital vatandaşlık ölçeğini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Bu ölçek Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) kullanılarak çıkarılan ve daha sonra Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile çapraz doğrulanan 26 maddedeki 5 faktörlü bir modele sahiptir. Ayrıca bu ölçeğin internet öz-yeterliliği ile yakınsak, internet kaygısı ile farklı bir ilişkisi olduğu ortaya konulmuştur. Teorik açıdan gelişmiş bir dijital vatandaşlık ölçeği olması yönüyle bu çalışmanın bireylerin yerel ve ulusal düzeydeki günlük hayatlarının bir parçası olarak çevrimiçi toplulukların aktif veya kritik üyeleri olarak yetenek ve yörüngelerine ilişkin algılarını anlamaya yardımcı olması hedeflenmiştir.

Uluslararası hukukta dijital vatandaşlık ve dijital kimlik hakkı konulu çalışmasında Sullivan (2016), dijital vatandaşlık sözleşmesine dahil olabilecek hükümet ve vatandaşların tek tek haklarını, görevlerini ve muhtemel hukuki sonuçlarını ele almıştır. Artan ticari ve hukuki önemi nedeniyle dijital kimlikle ilgili olarak bu yönler araştırılmıştır. Yazar, bireyler için sonuçların göz önünde bulundurularak, uluslararası temel bir insan hakkı olan kimlik hakkının artık dijital kimlikle ilgili olarak da tanınması ve korunması gerektiğini iddia etmiştir. Bu iddiaya göre bu hakkın tanınması ve korunması hesap verebilir ve sorumlu bir dijital vatandaşlık modeli için vazgeçilmez bir bileşendir. Bu makalede Avustralya'nın resmen dijital kimliğin önemini kabul eden dijital vatandaşlığı ifade eden ilk ülke olduğu

belirtilmiştir. Ayrıca hükümet ve vatandaşlar arasında karşılıklı olarak hak ve ödevleri gündeme getirilmiştir. Bu makalede Avustralya dijital vatandaşlık konsepti incelenmiş olsa da sorunlar yargı alanında e-devlet girişimlerini uygulayan ve bir kişinin işlemler için dijital kimliğini kullanmasını gerektiren tüm ülkeler ile ilgili olduğuna dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

Blevins, Lecompte and Wells (2014), “vatandaşlık eğitimi dijital hale geliyor” başlıklı çalışmalarında yenilikçi teknolojilerden biri olan çevrimiçi bir vatandaş eğitim oyun programı olan Icvics.org.’un etkisi araştırılmıştır. Bu oyuna katılan 13 farklı sınıftaki (4., 5., 6., 7., 8. ve 12. Sınıflar) 250 çocuğa etkileri incelenmiştir. Bu programın öğrencilerin vatandaşlık bilgisi üzerindeki etkinliği keşfedilmeye çalışılmıştır. Çalışma sonuçları; Icvics’in öğrencilerin mevcut ilgileri üzerinde olumlu gelişmeler sağladığını, ayrıca bu uygulamada öğretmenlerin oynadığı önemli rolü ve oyun formatları yoluyla vatandaşlık eğitiminde daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğunu ortaya koymuştur.

Doktora tezi olarak hazırlanan çalışmada “dijital vatandaşlık davranışında öğrenci, cinsiyet ve sınıf düzeyinde farklılıkların araştırılması” amaçlanmıştır. Lyons (2012), bu çalışmada orta büyüklükteki bir K-12 okul bölgesindeki öğrencilerin çevrimiçi işlemlerini araştırmıştır. Eyalet-bölge araştırmalarından toplanan veriler temel alınarak çevrimiçi yanlış davranışın öğrenci notu ve cinsiyeti arasındaki muhtemel ilişkileri ortaya koyulmuştur. Çevrimiçi öğrenci davranışının dört bileşeni olan kişisel güvenlik, dijital vatandaşlık, ebeveyn katılımı ve siber zorbalık ile ilgili olarak yapılan analizlerin sonuçlarına göre; sınıf düzeyi ile cinsiyet arasında önemli farklar olduğu tespit edilmiştir. Sınıf düzeyi arttıkça kişisel güvenlik riski, dijital vatandaşlık istismarı ve siber zorbalık artarken ebeveyn katılımının azaldığı gözlemlenmiştir. Cinsiyet bazında yapılan değerlendirme sonuçlarına göre ise; erkeklerin kadınlara göre kişisel güvenlik ve dijital vatandaşlık konularında daha fazla sorun yaşamalarına karşın, ebeveyn katılımı için önemli bir cinsiyet farkı gözlenmemiştir.

“Bir şehir okulunda dijital vatandaşlık müfredatının etkililiği” başlıklı çalışmada Boyle (2010), dijital vatandaşlığın benimsenmesi, teknolojinin kullanımı ile ilişkili olarak öğrencilerin normatif davranışlarına etki etme durumuna cevap aramaktadır. Araştırmanın katılımcıları müfredata tabi tutulan ve tutulmayan öğrenciler olmak üzere 150 kişiden oluşmaktadır. Yarı deneysel olarak yapılan bu çalışmanın amacı iki yönlüdür; dijital vatandaşlığa ilişkin sınırlı araştırmalara katılmak ve teknolojinin kullanımı. Kötüye

kullanımı üzerindeki etkilerini ölçmek için Ribble, Bailey and Ross (2004) tarafından oluşturulan kılavuza dayanarak hazırlanan Dijital Vatandaşlık müfredatının uyarlanıp uygulandığı Kuzeydoğudaki bir kent okulunda yapılan çalışmalar incelenmiştir. Çalışma sonuçlarına göre; teknoloji kullanımını hedefleyen daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Toplanan verilerin, eğitim liderlerimizin okullardaki ve evlerimizdeki etik teknoloji kullanımını içeren müfredat konularını ele almasına yardımcı olacak daha ileri bir çalışma için bir temel oluşturması hedeflenmiştir.

Ribble and Bailey'in (2007) 2007 yılında yazdığı "Digital Citizenship in Schools" kitabında dijital vatandaşlık kavramı, dijital vatandaşlığın dokuz unsuru tanımlanmakta ve bu unsurları derslere dahil edebilme yöntemleri ele alınmaktadır. Dijital vatandaşlığa temel giriş niteliğindeki bu kitap eğitimcilere dijital vatandaşlık kavramını sınıflarına entegre etmeleri konusunda yardımcı olmaktadır. Ayrıca bu kitabın öğretmenler, öğrenciler dışında ebeveynlere de farkındalıklarını artırmalarında kaynak olması amaçlanmıştır. Bu kitabın "Dijital Vatandaşlığı Anlamak", "Okullarda Dijital Vatandaşlık" ve "Sınıfta Dijital Vatandaşlık" şeklinde üç bölümden oluştuğu görülmektedir.

2.2. Yaşam Boyu Öğrenme Alanında Yapılan Araştırmalar

2.2.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Hürsen (2016), öğretmenlerin YBÖ tutumlarını belirlemek amacıyla 2 boyuttan ve 19 maddeden oluşan bir ölçek geliştirme çalışması yapmıştır. Bu ölçek YBÖ alanında yapılan çalışmalar için önemlilik arz eden bir veri toplama aracı olarak nitelendirilmektedir. Bu çalışma kapsamında da öğretmenlerin YBÖ tutumlarını belirleme çalışmalarında kullanılan ölçekten yüksek puan alınması öğretmenlerin YBÖ tutumlarının yüksek olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

Çalışkan Toyoğlu (2016), yüksek lisans tezi olarak hazırladığı çalışmasında "okullarda HBÖ kültürüne ilişkin öğretmenlerin algı ve görüşleri" konusunu ele almıştır. Bu çalışmada nitel ve nicel yöntemler bir arada kullanılmıştır. Böylece konuyla ilgili daha kapsamlı bilgi edinilmesi ve sonuçların daha sağlıklı çıkması amaçlanmıştır. Sivas merkezdeki ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenler çalışmanın katılımcılarını oluşturmaktadır. Analiz sonuçlarına göre öğretmenlerin HBÖ kültürü ölçeğine yönelik

algılarında öğrenim durumu, cinsiyet ve çalışma süresi değişkenleri açısından anlamlı farklılık görülmezken, okul türü, kıdem, yaş ve brâns değişkenlerinde anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir.

Ayra, Kösterelioğlu ve Çelen (2016), 2013-2014 eğitim-öğretim yılında öğretmenlerin YBÖ eğilimlerini farklı değişkenler doğrultusunda ele almak amacıyla Hakkâri/Yüksekova ilçe merkezinde görev yapan öğretmenlere ulaşımlardır. “YBÖ Eğilimleri Ölçeği” kullanılarak ulaşılan analiz sonuçları doğrultusunda öğretmenlerin YBÖ eğilimlerinde mesleğe yönelik tutum, kitap okuma sıklığı ve cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı farklılıkların olduğu gözlenmiştir. Erkek öğretmenlere kıyasla kadın öğretmenlerin yararına, kitap okuma durumuna bakıldığında kitap okuma sıklığı az olan öğretmenlere oranla kitap okuma sıklığı fazla olan öğretmenlerin yararına ve mesleğine yönelik tutum değişkenine göre ise mesleğini seven öğretmenlerin lehine ve anlamlı farklılıklar görülmektedir. Ayrıca mesleki deneyim, brâns ve yaş değişkenleri açısından anlamlı farklılıkların olmadığı sonucuna varılmıştır.

Ayaz (2016), Mardin il merkezinde, 2015-2016 akademik yılında yaptığı araştırmada öğretmenlerin YBÖ eğilimlerini bazı değişkenlere göre incelemiştir. Diğer Coşkun (2009) tarafından geliştirilen YBÖ Eğilimleri Ölçeği veri toplama aracı olarak kullanılmış olup, öğretmenlerin YBÖ eğilimlerinin düzeyinin yüksek olduğu gözlenmiştir. Bazı değişkenlerde anlamlı farklılık var iken bazı değişkenlerde ise anlamlı farklılık olmadığı çalışma sonuçları arasında yer almaktadır. Yapılan analizler sonucunda coğrafya, ingilizce, okul öncesi gibi brânlarda görev yapan öğretmenlerin YBÖ eğilimleri yüksek iken; kimya, fizik, beden eğitimi gibi brânlarda görev yapan öğretmenlerin YBÖ eğilimlerinin daha düşük düzeyde oldukları görülmektedir.

Türkiye’de HBÖ politikalarının geliştirilmesi: HBÖ Koordinasyon Kanunu konulu çalışmasında Seçkin (2015), Ülkemizde HBÖ politikalarının gelişim süreçlerini Hayat Boyu Öğrenme Koordinasyon Kanunu (HBÖKK) örneği ile açıklamaya çalışmıştır. Çalışmanın bulguları ülkemizde HBÖ kavramının ve HBÖKK’nın gündeme gelmesinin kültürel değişimlerle ve AB’ye giriş sürecimizle ilişkili olduğunu ortaya koymakta olup, bu süreçteki paydaşların HBÖ’yü bir kavram olarak özellikle de mesleki eğitim bağlamında ele aldıkları gözlenmiştir. Kanunun gelişim sürecindeki yönetim değişikliğinin bu süreci olumsuz olarak

etkin hale gelebilmesi için gerekli olanların; donanımlı eğitici, esnek kurs programı, fiziksel yetersizliklerin giderilmesi olduğu ortaya konulmuştur.

Diker Coşkun ve Demirel (2012), tarafından Marmara ve Yeditepe Üniversitelerine ait farklı fakültelerde öğrenim gören öğrenciler üzerinde uygulanan “YBÖ Eğilimlerini Belirleme Ölçeği” ile çalışılmış olup çeşitli değişkenlerle ilişkilendirerek anlamlılık düzeylerini belirlemeye çalışılmıştır. Elde edilmiş bulgulara göre bu üniversitelerdeki öğrencilerin YBÖ eğilimlerinin düşük olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, öğrenim gördükleri üniversite, bölüm ve sınıf düzeyi bazında YBÖ eğilimlerinin de anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

“Avrupa Birliği (AB) YBÖ ve Yetişkin Eğitimi Politikaları” konulu çalışmasını doktora tezi olarak hazırlayan Kaya (2010), çalışma kapsamında 2000 yılından itibaren AB tarafından YBÖ ve yetişkin eğitimi alanında yapılan yayınları, resmi belge ve raporları incelemiş ve bu konuya ait tarihi gelişim sürecinin daha iyi anlaşılabilir olması için AB’nin oluşumu, gelişimi ve eğitim alanındaki karar ve uygulamalarını inceleyerek süreci YBÖ ve yetişkin eğitimiyle ilgili bir politik tablo haline dönüştürmeye çalışmıştır. İçerik analiz tekniğinin kullanıldığı bu çalışma sonuçlarına göre AB’nin YBÖ ve yetişkin eğitimi politikalarının ekonomik temelli olduğu, içeriğinin ise nitelikli iş gücü yetiştirilmesi bağlamında araçsal bir nitelik taşıdığı ve tüm bunların sonucu olarak her bireyin en doğal hakkı olan eğitimin adım adım YBÖ adı altında piyasalaştırıldığı ortaya konulmuştur.

2.2.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

YBÖ’yü teşvik etmek için hazırlanan makalede Finsterwald, Schober, Lüftenegger and Spiel (2013), öğretmenlerin sahip olması gereken YBÖ yeterliklerinden bahsedilmektedir. Ortaokulda görev yapan öğretmenler için TALK adını verdikleri bir eğitim programı geliştirilip, uygulanmış ve değerlendirme yapılmıştır. Pilot uygulama olarak 130 saatlik 45 öğretmen ve 14 ortaokulun katıldığı eğitim düzenlenmiştir. Bu eğitimin düzenlenmesindeki temel amaç; öğretmenlerin yeterliklerinin nasıl geliştirilebileceğidir. Sınıf içinde uygulanan bu eğitim çoklu yöntem yaklaşımı ile değerlendirilmiş olup, öğretmenlerin bir yandan kendi HBÖ’lerinde bir yandan da öğrencilerinin HBÖ’lerini teşvik etmek amacıyla hazırlıklı olmalarının gerekliliği belirtilmektedir. Elde edilen bulgulara göre

bu programın gelecekteki HBÖ için bir köşe taşı sağlamayı amaçlayan öğretmenler ve öğrencileri için öğretmen yeterliklerinin ve işbirliğinin güçlendirilmesindeki önemi ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Öğretmenlerin öğrencilerinin YBÖlerini sınıfta nasıl teşvik edeceği sorusuna cevap aramak amacıyla hazırladıkları makalede Klug, Krause, Schober, Finsterwald and Spiel (2014), öğretmenlerin öğrencilerin HBÖ'deki tanıtım becerilerini ölçmek için gerekli bir aracın olmayışından yola çıkarak HBÖ'nin tanıtımında yetkinliği ölçmeye yarayan bir araç geliştirmeyi amaçlamışlardır. HBÖ'nin ilk tohumlarının okullarda atıldığı ve bu kavramın Avrupa'da merkezi bir boyutta olduğu konularına bu makalede yer verilmektedir. HBÖ ile ilgili hangi yönlerin daha fazla dikkat gerektirdiğini belirlemeye yarayan umut verici yeni bir araç olarak nitelendirilen, tüm okul derslerinde kullanılabilir, sınıflar ve okulların öz değerlendirmelerinde de kullanılabilir potansiyele sahip olduğu varsayılmaktadır.

Singapurda YBÖ alanında yapılan bu çalışmada Thang, Lim and Tan (2019), üretken yaşlanma kavramından da bahsedilerek HBÖ'nün üretken yaşlanma kavramı ile olan bağı ortaya konulmaya çalışılmıştır. 50-64 yaş arası (yaşlı yetişkinler) ile yapılan röportajlarda ilk olarak üretken yaşlanmanın temel anlamları sunulmuş olup daha sonra HBÖ'nün yararları incelenmektedir. Üretken yaşlanmayı arttırmada genel refah üzerine odaklanılmasının gerekliliğinden bahsedilen bu makalede HBÖ'nün önündeki engelleri inceleyen bir bölüm devreye girmekte, son olarakta üretken yaşlanmanın bir başka bileşeninin ötesinde YBÖ'nün belkide verimli yaşlanmanın arttırılmasında ekonomik üretim, aile bakımı ve gönüllü hizmetlerde dahil olmak üzere diğer bileşenlerin kapasitelerinin arttırılmasına katkıda bulunan bir etken olarak daha fazla tanınması gerekliliğine dikkat çekilmektedir. Çalışma sonuçlarına göre HBÖ ve üretken yaşlanma kavramları arasında yakın ilişkiler bulunmuş olup HBÖ'nün yaşlı yetişkinlerin üretken olmalarına yardımcı olma yeteneğine sahip olduğu belirtilmektedir. Singapur'da yaşam boyu bir kültürü tanıtmak için ulusal medya platformlarının kullanılabilirliği de çalışmanın sonuçları arasında yer almaktadır.

Taylandda YBÖ envanterinin yapı geçerliliğini değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışmada farklı illerde öğrenim gören lise öğrencileri çalışmanın katılımcılarını oluşturmaktadır. İki farklı ölçekten faydalanılarak toplanan veriler ikinci dereceden DFA kullanılarak analiz edilmiştir. 21. Yüzyılda önemli bir kavram olan YBÖ için her ülkenin

tutumunun farklı olduğunun belirtildiği bu çalışma için Türkiyedeki 15 okuldan da veri toplanmış olduğu görülmektedir. Çalışma sonuçlarına göre kalite açısından iki modelin kullanılabilmesi, zaman dilimine ve içeriğe bağlı olarak hangi modelin kullanılacağına karar verilebileceği belirtilmektedir. Ayrıca en önemli faktörün hevesli bir okuyucu, merak, problem çözme, gelecek yönelimi, etkili kayıt, akademik zorluklar ve olduğu ortaya konulmuş olup model ve araştırmaların geliştirilmesinin Taylandda yaşam boyu mükemmel öğrenme için ihmal edilmemesinin gerekliliği de çalışmanın önerileri olarak sunulmaktadır (Rittilun, Lawthong & Kanjanawasee, 2018).

2.3. Hazırbulunuşluk ve E-Öğrenme Alanında Yapılan Araştırmalar

2.3.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Kabataş ve Karaoğlan Yılmaz (2018), öğretmenlerin YBÖ tutumları ve eğitim teknolojisi standartlarına yönelik öz-yeterlikleri arasındaki ilişki inceleyerek bu duruma etki eden değişkenleri belirlemek üzere yaptıkları çalışmalarında korelasyonel araştırmadan faydalanmışlardır. Bartın il merkezinde çalışan öğretmenlerden toplanan veriler analiz edildiğinde öğretmenlerin YBÖ tutumları ve eğitim teknolojisi standartlarına yönelik öz-yeterliklerinin günlük internet kullanım süresi değişkenine göre anlamlı farklılık olduğunu belirlemişlerdir. Çalışma sonucunda öğretmenlerin YBÖ tutumları ve eğitim teknolojisi standartlarına yönelik öz-yeterlik düzeyleri arasında pozitif yönlü orta düzeyli anlamlı bir ilişkinin olduğunu ortaya koymuşlardır.

Yurdugül ve Demir (2017), e-öğrenmenin verimli olması kapsamında öğrencilerin hazırbulunuşluk durumlarının da belirlenmesi gerektiği düşüncesinden hareketle bir ölçek geliştirme çalışması yapmışlardır. Bu sayede bu alanda çalışma yapacak araştırmacılara ve alan yazına katkı sağlayacak olan “öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazır bulunuşluğu ölçeği”ni geliştirmişlerdir. Hacettepe Üniversitesi lisans öğrencileri ile yapılan bu çalışma sonuçlarından hareketle e-öğrenmeye hazırbulunuşluk durumunun önemine dikkat çekilmektedir.

Yılmaz (2017), e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk durumlarının öğrencilerin memnuniyeti ve motivasyonu üzerindeki etkisini araştırdığı çalışmasında Bilgisayar I

dersini alan öğrencilerden veri toplamıştır. Çalışmanın sonuçları, öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk durumlarının, memnuniyet ve motivasyonlarının önemli bir yordayıcısı olduğunu göstermektedir.

Tanyıldızı (2016), “Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’nda kariyer mesleklerinde çalışanların e-öğrenmeye karşı tutumları” başlıklı tez çalışmasında kurum personelinin demografik özellikleri ile e-öğrenme tutumları arasındaki farklılıkları belirlemeye çalışmıştır. 186 personel çalışmanın katılımcılarını oluştururken, e-öğrenmeye yönelik tutum ölçeği aracılığıyla elde edilen verilerden yararlanılarak oluşturulan sonuçlara bakıldığında cinsiyet değişkeni açısından farklılıkların olduğu belirlenmiş olup erkek çalışanların e-öğrenmeye karşı tutum düzeyleri kadın çalışanların e-öğrenmeye karşı tutum düzeylerine oranla daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca kurum çalışanlarının e-öğrenmeye yönelik tutumlarının e-öğrenmeden kaçınmaya yönelik tutumlarına oranla yüksek çıktığı da çalışma sonuçları arasında yer almaktadır.

Demir (2015), Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi’ndeki öğrenciler ve öğretim elemanlarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeylerini belirlemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Bu iki farklı grup üzerinde anket tekniği ile yaptığı çalışma sonucunda; üniversite öğrencilerinin e-öğrenmeye hazır olmak için gereken fiziksel donanımına sahip olduklarını fakat e-öğrenmeye yönelik motivasyonlarının düşük olduğunu gözlemlemiştir. Akademik personele yönelik bulgular değerlendirildiğinde ise e-öğrenmede kendine güven faktörünün en düşük düzeyde olduğu, e-öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeylerinde unvanlarına göre farklılık bulunmadığı gözlenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda her iki gözlem grubunun da e-öğrenmeye hazırbulunuşluklarını olumsuz yönde etkileyen sebepleri belirleyerek ilgili Üniversite Rektörlüklerine ve bu bağlamdaki diğer yetkili kurumlara konu hakkında öneriler sunulurken öğrencileri ve akademisyenleri e-öğrenmeye hazır hale getirmek hedeflenmiştir.

2013 yılında Yüksek Lisans Tezi olarak yayınlanan “e-öğrenme hakkında Türkiye’de bir yükseköğretim kurumundaki öğrenci görüşleri” konulu çalışmada Selman, öğrencilere dağıttığı anketlerden 203 tanesini bu çalışmada kullanmıştır. Anket sonuçları analiz edildiğinde ortaya çıkan sonuçlara göre öğrenciler öğretmenlerinden yeterli derecede destek alamadıklarını, geri dönütlerin gecikmesi nedeniyle başarılarının olumsuz yönde etkilendiklerini ayrıca dönem başında kendilerine aktarılan ders öğrenme amaçlarının

sürekli olarak vurgulanmayıp öğrencilere hatırlatılmamasından dolayı ders öğrenme amaçları konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir. Öğrenciler aldıkları e-öğrenme destekli dersleri kalite bakımından yüksek kalitede olarak değerlendirmediklerini belirtmişlerdir.

Haznedar (2012), üniversite öğrencilerinin BİT becerileri ve e-öğrenme hakkındaki tutumları çeşitli değişkenlere göre incelenerek hazırlanan bu çalışma araştırmacının yüksek lisans tez çalışmasını oluşturmaktadır. Bu çalışmada Dokuz Eylül Üniversitesi'nde örgün öğrenim görmekte olan öğrencilere ulaşılmıştır. Genel tarama modellerinden tekil ve ilişkisel tarama modelinin kullanıldığı bu çalışma sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin e-öğrenmeye yönelik tutumları; sınıf düzeyi, cinsiyet ve yabancı dil düzeyi değişkenleri açısından anlamlı farklılık olduğu gözlenmiştir. Ayrıca BİT becerisini yordayan değişkenler içinde öğrenme yönteminin ilk sırada yer aldığı gözlenmiştir.

Öğretim üyelerinin ve yardımcı öğretim görevlilerinin e-öğrenme çalışmaları kapsamındaki bilgi ve iletişim sistemlerini kullanma alışkanlıklarını ve kullanabilme yeteneklerini ölçmek amacıyla hazırlanan bu çalışmada Bükücü (2010), yüz yüze ve internet aracılığıyla uygulanan anket yöntemi kullanmıştır. Çalışma sonucunda; öğretim üyeleri ve görevlilerinin e-öğrenme hakkında yeterli bilgi sahibi olmadıkları, BİT'ten yararlandıkları, e-öğrenme yöntemleri ile eğitim verilmesini onaylamadıkları buna karşın e-öğrenme aracılığıyla gerçekleşecek olan meslek içi eğitimlere katılma konusunda pozitif yönde görüş bildirdikleri görülmektedir.

E-öğrenme sistemlerinin verimliliğine ve bunlara ait değerlendirmelere yönelik tespitlerde bulunan Kör (2008), bu sistemlerin etkinliğini ve başarılarını değerlendirebilmek için güvenli metodların gerekliliğine dikkat çekmiştir. Sistemin farklı boyutlarının da dikkate alınması değerlendirmenin başarısını önemli ölçüde etkileyeceği için, değişik boyutlar da ele alınmalıdır. Bu çalışmanın sonucuna göre; sistemlerin işlevsellik testi için bir matris geliştirmiş, matrisin her kriterine e-öğrenme uzmanlarının verdiği cevaplardan oluşan anketin sonuçları doğrultusunda ağırlık verilmiştir.

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan çalışmada Dikbaş (2006), öğretmen adaylarının e-öğrenmeye yönelik tutumlarını incelemiştir. Çalışmanın amacı BÖTE (Bilgisayar ve

Öğretim Teknolojileri Eğitimi) öğrencilerinin e-öğrenme uygulamalarını benimseme durumlarını ve bu konuya bakış açılarını ortaya koymaktır. Öğretmen adaylarının e-öğrenme konusundaki beklentilerini, yararlanmak istedikleri e-öğrenme modellerini belirlemeyi ve bu sayede de en güncel ve gelişmiş öğrenme uygulamalarından biri olan e-öğrenme hakkında öğretmen adaylarına sağladığı kolaylıklar ve eğitime getirdiği yenilikleri ortaya koymak bu çalışmanın temel hedefleri olmuştur. Öğretmen adaylarına uygulanan e-öğrenme ölçeği sonuçları analiz edildiğinde; katılımcıların e-öğrenmeyi yararlı bir etkinlik olarak gördüklerini, yüz yüze etkileşimin olmamasının e-öğrenmenin sınırlılığını oluşturduğunu savunmasına rağmen öğretmen adaylarının e-öğrenme hakkındaki tutumlarının pozitif olduğu gözlenmiştir. Çalışma sonunda öğretmen adayları e-öğrenmenin gelecekte öğrenme etkinliklerinde daha sık kullanılacağını savunmuşlardır.

2.3.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

E-öğrenme alanında yurt dışında yapılan çalışmalara örnekler; Güney Afrika'daki Durban Teknoloji Üniversitesi'nde hemşirelik bölümü birinci sınıf öğrencilerinin e-öğrenmeye hazır olma durumlarının incelendiği makalede Coopasami, Knight and Pete (2017), öğrencilerin e-öğrenme algılamaları için kullanılan alanlar önce geleneksel bir şekilde öğretildi. Ardından e-öğrenme ile uygulama yapıldı ve sonuçlar şunları gösterdi; hemşirelikte e-öğrenme kullanılabilir olsa da ekipman eksikliği olduğu, doğru kaynaklara ihtiyaç duyulduğu ortaya konulmuştur. Kurumun bu eksiklikleri gidererek öğrencileri desteklediği, buna rağmen öğrencilerin yüzyüze görüşmeyi tercih ettiklerini savunmuşlardır.

İran Üniversitelerinde (2011) yapılan e-öğrenmeye hazır olma durumunu değerlendiren bu çalışmada Darab and Montazer yükseköğretim yöneticileri ve politikacılar için ciddi boyutta olan bir soruna “sanal üniversitelerin kurulması ve e-öğrenmenin gerçekleştirilmesi için uygun modellerin benimsenmesi” konusuna değinmişlerdir. Sanal öğrenme ortamlarına önemli ölçüde katkı sağlayan on dört ana indeksten “kanunlar – yönetmelikler ve yönetimin” İran Üniversiteleri tarafından e-öğrenme sistemlerinin uygulanması için gerekli en önemli indeksler olduğu bu çalışmanın bulguları ile ortaya konulmuştur. Yine bu çalışmanın bulgularına göre İranda 2010 yılına kadar toplam 42 büyük devlet üniversitesinin e-öğrenme kursları düzenlemek için izin aldıkları ve üniversitelerin

kapasitelerini her yıl 10.000 öğrenciyi karşılayacak şekilde genişletmeyi planladıklarını göstermektedir.

Doktora tezi olarak Kuveytte Fakülte üyelerinin e-öğrenme için hazır bulunma durumlarını inceleyen çalışmada Alajimi (2010), Kuveyt Temel Eğitim Koleji'ndeki öğretim üyelerinin e-öğrenme durumlarını incelediğinde yönetici, dekan ve başkanlar gibi bazı öğretim üyelerinin kavrama aşına olmamaları nedeniyle e-öğrenmeyi reddettiklerini, e-öğrenme sürecini etkileyebilecek düzenleyici politikaların eksik olduğunu, telif hakkı ihlallerinden kaçınmak için e-öğrenme uygulama sürecinin iyi yönetilmesi gerektiğini ve öğretim üyelerinin e-öğrenme tutumlarının yaş değişkeni açısından bakıldığında hiçbir etkisinin olmadığı sonuçlarını ortaya koymuştur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın türü, veri toplama araçları ve verilerin analiziyle ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarının YBÖ tutumları ve e-öğrenmeye hazırbulunuşlukları açısından değerlendirilmesi amacıyla yapılan bu araştırma tarama modelinin kullanıldığı nicel bir çalışmadır. Tarama araştırması; bir grupta belirlenen özellikleri ortaya koymak amacıyla yapılan veri toplama çalışmalarıdır (Büyüköztürk vd. 2012). Belirlenen konuyla ilgili katılımcı özelliklerinin (yetenek, tutum, beceri vb.) veya görüşlerinin ortaya koyulmaya çalışıldığı tarama modelinde amaç kurumlar, nesnelere ya da olayların özelliklerini tanımlamaktır (Metin, 2014). Bu çalışmada katılımcılara ait demografik özelliklerin ve dijital vatandaşlık algıları, YBÖ tutumları ile e-öğrenmeye hazırbulunuşluklarının ortaya konulması amacıyla tarama modeli kullanılmıştır.

3.2. Katılımcılar

Bu çalışmanın katılımcıları 2017-2018 akademik yılı bahar döneminde Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi birinci sınıfta okuyan, Bilgisayar I dersini alan ve çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 346 öğretmen adayından oluşmaktadır. Tablo 3.1’de araştırmaya katılan öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 3.1: Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

	Cinsiyet	N	%
YBÖ	Kadın	253	73.12
	Erkek	93	26.88
Dijital Vatandaşlık	Kadın	253	73.12
	Erkek	93	26.88
E-öğrenmeye Hazırbulunuşluk	Kadın	253	73.12
	Erkek	93	26.88
Toplam	346	346	346

Tablo 3.1’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan kadın öğretmen adayları 253 kişi ile katılımcıların % 73.12’sini, erkek öğretmen adayları ise 93 kişi olarak katılımcıların % 26.88’ini oluşturmaktadır. Bu sonuçlardan hareketle araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yarısından fazlasının kadınlardan oluştuğu anlaşılmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgiler formu, Hürsen (2016) tarafından geliştirilen “YBÖ Tutum Ölçeği”, Kocadağ (2016) tarafından geliştirilen “Dijital Vatandaşlık Ölçeği” ile Yurdugül ve Demir (2017) tarafından geliştirilen “Üniversite Öğrencilerinin E-öğrenmeye Hazırbulunuşluğu Ölçeği”nden elde edilmiştir. Çalışma kapsamında 3 farklı ölçekten faydalanılmış olup, ölçek sahiplerinden mail aracılığı ile bilgi verilerek izin alınmıştır (Ek-5,6,7).

3.3.1. Kişisel Bilgiler Formu

Kişisel bilgiler formu araştırmacı tarafından geliştirilmiş olup, öğretmen adaylarının cinsiyet, yaş, bölüm, ailenin aylık geliri, günlük ortalama internet kullanım süreleri gibi demografik özelliklerini belirlemek amacıyla kullanılmıştır (Ek-1).

3.3.2. Yaşam Boyu Öğrenme Tutum Ölçeği (YBÖTÖ)

YBÖ tutum ölçeği 2 boyuttan ve 19 maddeden oluşmaktadır. Alt boyutlar; Mesleki Gelişim İçin Öğrenme Etkinliklerinin Yararına İnanma (6 madde), Bireysel Öğrenme Becerilerine Yönelik Farkındalık (6 madde). Ölçek likert tipi beşli dereceleme türünde; 1 (kesinlikle katılmıyorum), 2 (katılmıyorum), 3 (kararsızım), 4 (kesinlikle katılıyorum), 5 (katılıyorum) seçeneklerinden oluşmaktadır (Hürsen, 2016). Ölçeğin tamamı için hesaplanan güvenirlik katsayısı .87 olarak belirlenmiştir. Ölçekten yüksek puan alınması öğretmenlerin YBÖ tutumlarının olumlu olduğunu göstermektedir (Ek-2).

3.3.3. Dijital Vatandaşlık Ölçeği

Dijital vatandaşlık ölçeği tek boyuttan ve 63 maddeden oluşmaktadır. Ölçek likert

tipi beşli dereceleme türünde; 1 (kesinlikle katılmıyorum), 2 (katılmıyorum), 3 (kararsızım), 4 (kesinlikle katılıyorum), 5 (katılıyorum) seçeneklerinden oluşmaktadır (Kocadağ, 2016). Ölçeğin tamamı için hesaplanan güvenirlik katsayısı .97 olarak belirlenmiştir. Ölçekten yüksek puan alınması öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarının olumlu/yüksek olduğunu göstermektedir (Ek-3).

3.3.4. Üniversite Öğrencilerinin E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluğu Ölçeği

Üniversite öğrencilerinin e-öğrenmeye hazırbulunuşluğu ölçeği 6 boyuttan ve 33 maddeden oluşmaktadır. Ölçek likert tipi yedili dereceleme türünde; oluşmaktadır (Yurdugül ve Demir, 2017). Ölçeğin tamamı için hesaplanan güvenirlik katsayısı .93 olarak belirlenmiştir. Ölçekten yüksek puan alınması öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluklarının olumlu/yüksek olduğunu göstermektedir (Ek-4).

3.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması aşamasında kişisel bilgiler formu, YBÖ tutum ölçeği, dijital vatandaşlık ölçeği ve üniversite öğrencilerinin e-öğrenmeye hazırbulunuşluk ölçeği olmak üzere 3 farklı ölçekten faydalanılmıştır. Ölçekler 2017-2018 akademik yılı bahar döneminde Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi birinci sınıfta okuyan, Bilgisayar I dersini alan ve çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden öğretmen adaylarına çevrimiçi olarak uygulanmıştır. Uygulama sonucu 346 öğretmen adayından veri elde edilmiştir. Öğretmen adaylarının ölçekleri boş bırakmadan cevaplamaları sağlanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

İdeal bir normal dağılım grafiği simetrik olmalıdır. Simetrikliğin ve basıklığın sayısal ölçütü basıklık ve çarpıklık katsayıları baz alınarak değerlendirilir. İdeal bir dağılımda basıklık ve çarpıklık katsayılarının "0" (sıfır) olması gerekmektedir. Bu nedenle bir veri grubunun normallliği test edilmek istendiğinde basıklık ve çarpıklık katsayılarına bakılır, bu değerlerin sıfıra yakın olma durumuna göre normallikleri konusunda fikir ortaya koyulur. Basıklık ve çarpıklık katsayılarını standart hatalara böldüğümüzde elde ettiğimiz değer -1.96 ile +1.96 arasında ise dağılım normaldir. Eğer değer negatifse dağılım sola çarpıktır, değer pozitif olması durumunda ise sağa çarpıktır. Basıklık için ise değer negatif olması

dağılımın basık olduğunu, değerın pozitif olması ise dağılımın dik olduğunu ifade eder (Can, 2016).

Korelasyon analizinde, verilerin normal dağılıma sahip olması durumunda Pearson korelasyon katsayısı, verilerin normal dağılmadığı durumda ise Sperman Rank korelasyon katsayısı tercih edilir (Büyüköztürk, 2012). Bu çalışmanın problemlerine ilişkin istatistiksel analizlere yer verilmeden önce araştırmanın değişkenleri olan YBÖ tutumları, dijital vatandaşlık algıları ve e-öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeylerine ilişkin verilerin normallik durumları kontrol edilmiştir. Bu doğrultuda çarpıklık ve basıklık değerleri incelenerek +2 ile -2 arasında oldukları görülmüştür. Yapılan analiz sonucunda verilerin normal dağılım göstermesi nedeniyle Pearson korelasyon analizi ve diğer testler için de ANOVA ile t-testi uygulanmıştır. Araştırmada anlamlılık testlerinde (*)0.05 ve (**).01 güvenirlilik düzeyi dikkate alınmaktadır.

Korelasyon katsayısı, iki değişken arasındaki ilişkinin miktarını bulup yorumlamada kullanılmaktadır. Korelasyon katsayısının 1.00 olması, mükemmel pozitif bir ilişkiyi; -1.00 olması mükemmel negatif bir ilişkiyi; 0.00 olması ise ilişkinin olmadığını gösterir. Korelasyon katsayısının büyüklük bakımından yorumlanmasında üzerinde tam olarak ortaklaşılın aralıklar bulunmamakla birlikte, korelasyonu yorumlamada belirtilen sınırlar sıklıkla kullanılmaktadır. Korelasyon katsayısının, mutlak değer olarak 0.70-1.00 arasında olması, yüksek; 0.70-0.30 arasında olması orta; 0.30-0.00 arasında olması ise düşük düzeyde ilişki olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk, 2012).

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine yanıt oluşturmak amacıyla toplanan verilerin istatistiksel çözümlenmeler sonucu elde edilen bulgularına yer verilmiştir.

4.1. Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutumları, Dijital Vatandaşlık Algıları ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluk Düzeylerine İlişkin Puanların Dağılımı

Araştırmanın alt amaçları sonucunda öğretmen adaylarının YBÖ tutumları, dijital vatandaşlık algıları ve e-öğrenmeye hazırbulunuşlukları ile ilgili betimsel istatistikler Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1: Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutumları, Dijital Vatandaşlık Algıları ve E-Öğrenmeye Yönelik Hazırbulunuşluklarına İlişkin Puan Dağılımları

Ölçekler	Madde sayısı	En düşük puan	En yüksek puan	$\bar{x}$	ss	$\bar{x}/k$
YBÖTÖ	19	56.00	95.00	82.53	12.16	4.34
Dijital Vatandaşlık	63	183.00	315.00	266.40	32.22	4.22
E-öğrenme	33	129.00	231.00	193.78	27.97	5.87

Tablo 4.1’de görüldüğü gibi, öğretmen adaylarının YBÖ tutumları, dijital vatandaşlık algıları ve e-öğrenmeye hazırbulunuşluklarına ilişkin betimsel istatistikler verilmiştir. Tablo 4.1’e göre öğretmen adaylarının YBÖ tutum ölçeğinden elde ettikleri toplam puan ortalaması 82.53 (5 üzerinden 4.34), dijital vatandaşlık ölçeğinden elde ettikleri toplam puan ortalaması 266.40 (5 üzerinden 4.22) olup, e-öğrenmeye hazırbulunuşluk ölçeğinden elde ettikleri puan ortalaması 193.78’dir (7 üzerinden 5.87). Bu sonuçlardan hareketle öğretmen adaylarının YBÖ tutumlarının, dijital vatandaşlık algılarının ve e-öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeylerinin yüksek, bir diğer ifadeyle gelişmiş olduğu söylenebilir.

4.2. Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutumları, Dijital Vatandaşlık Algıları ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşlukları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Öğretmen adaylarının YBÖ tutumları, dijital vatandaşlık algıları ve e-öğrenmeye hazırbulunuşlukları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçları Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2: Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutumları, Dijital Vatandaşlık Algıları ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşlukları Arasındaki Korelasyon Sonuçları

		YBÖTÖ	Dijital Vat.	E-öğrenme	
Pearson	YBÖTÖ	r	1	.578**	
		p		.000	
		N	346	346	
	Dijital Vatandaşlık	r	.578**	1	.735**
		p	.000		.000
		N	346	346	346
	E-öğrenme	r	.559**	.735**	1
		p	.000	.000	
		N	346	346	346

Tablo 4.2 incelendiğinde verilerin normal dağılım göstermesi üzerine Pearson korelasyon katsayılarını baz alarak değerlendirme yapılmıştır. Korelasyon katsayısı pozitif ise değişkenler arasında doğru orantı, eğer negatif ise değişkenler arasında ters orantı olduğu görülmektedir (Büyüköztürk, 2012). Öğretmen adaylarının YBÖ tutumları ile dijital vatandaşlık algıları arasında korelasyon katsayısına bakıldığında, korelasyon katsayısı pozitif olduğu için öğretmen adaylarının YBÖ tutumları arttıkça dijital vatandaşlık algıları da artmaktadır. Yani öğretmen adaylarının YBÖ tutumları ile dijital vatandaşlık algıları arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu söylenebilir. Ayrıca korelasyon değeri .578 olduğu için orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının YBÖ tutumları ile e-öğrenmeye hazırbulunuşlukları arasında korelasyon katsayısına bakıldığında, korelasyon katsayısı pozitif olduğu için öğretmen adaylarının YBÖ tutumları arttıkça e-öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeyleri de artmaktadır. Yani öğretmen adaylarının YBÖ tutumları ile e-öğrenmeye hazırbulunuşlukları arasında

pozitif yönlü bir ilişki olduğu söylenebilir. Ayrıca korelasyon değeri .559 olduğundan dolayı orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişki olduğu kabul edilir.

Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algıları ile e-öğrenmeye hazırbulunuşlukları arasındaki ilişki için korelasyon katsayısına bakıldığında, korelasyon katsayısı pozitif olduğu için öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algıları arttıkça e-öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeyleri de artmaktadır. Yani öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algıları ile e-öğrenmeye hazırbulunuşlukları arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu söylenebilir. Ayrıca korelasyon değeri .735 olduğu için yüksek düzeyde pozitif yönlü bir ilişki olduğu kabul edilir.

4.3. Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutumları, Dijital Vatandaşlık Algıları ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluklarının Cinsiyet Değişkenine Göre Analiz Sonuçları

Öğretmen adaylarının YBÖ tutum ölçeği, dijital vatandaşlık ölçeği ve e-öğrenmeye hazırbulunuşluk ölçeğinden aldıkları toplam puanların cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla t-testi kullanılmıştır. T-testi sonuçları Tablo 4.3'te verilmektedir.

Tablo 4.3: Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutum Ölçeği, Dijital Vatandaşlık Ölçeği ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluk Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Cinsiyete Göre Dağılımı
T-testi Sonuçları

Ölçekler	Cinsiyete Göre	N	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
YBÖTÖ	Kadın	253	83.71	11.40	344	3.010	.000
	Erkek	93	79.32	13.58			
Dijital Vatandaşlık	Kadın	253	268.07	31.46	344	1.59	.419
	Erkek	93	261.86	33.98			
E-öğrenme	Kadın	253	194.56	27.09	344	.854	.073
	Erkek	93	191.66	30.29			

Tablo 4.3'e göre öğretmen adaylarının YBÖ ölçek toplam puanlarının cinsiyete göre dağılımına bakılarak anlamlı farklılık gözlenmiştir [$t(344)=3.01, p<.05$]. Bu bulguya göre kadın öğretmen adayları ile erkek öğretmen adaylarının YBÖ tutumları arasında anlamlı fark vardır. Kadın öğretmen adaylarının YBÖ tutumu erkek öğretmen adaylarından daha yüksektir. Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık ölçeğinden aldıkları toplam puanların cinsiyete göre dağılımına bakılarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir [$t(344)=1.59, p>.05$].

Bu bulguya göre kadın öğretmen adayları ile erkek öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algıları arasında anlamlı fark yoktur. Tablo 4.3 incelendiğinde öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluk ölçeğinden aldıkları toplam puanların cinsiyete göre dağılımına bakılarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir [$t(344)=.854, p>.05$]. Bu bulguya göre kadın öğretmen adayları ile erkek öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşlukları arasında anlamlı fark yoktur.

4.4. Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutumları, Dijital Vatandaşlık Algıları ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluklarının Bilgisayara Sahip Olma Durumlarına Göre Analiz Sonuçları

Öğretmen adaylarının YBÖ tutum ölçeği, dijital vatandaşlık ölçeği ve e-öğrenmeye hazırbulunuşluk ölçeğinden aldıkları toplam puanların bilgisayara sahip olma durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla t-testi kullanılmıştır. T-testi sonuçları Tablo 4.4'te verilmektedir.

Tablo 4.4: Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutum Ölçeği, Dijital Vatandaşlık Ölçeği ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluk Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Kişisel Bilgisayara Sahip Olma Durumlarına Göre Dağılımı T-testi Sonuçları

Ölçekler	Bilgisayara Sahip Olma Durumuna Göre	N	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
YBÖTÖ	Evet	186	83.43	11.91	344	1.48	.252
	Hayır	160	81.48	12.40			
Dijital Vatandaşlık	Evet	186	269.54	31.83	344	1.96	.686
	Hayır	160	262.75	32.39			
E-öğrenme	Evet	186	197.68	26.25	344	2.82	.035
	Hayır	160	189.25	29.28			

Tablo 4.4'e göre öğretmen adaylarının YBÖ tutum ölçek toplam puanlarının kişisel bilgisayara sahip olma durumlarına göre anlamlı fark gözlenmemiştir [$t(344)=1.48, p>.05$]. Bu bulguya göre kişisel bilgisayara sahip olan öğretmen adayları ile kişisel bilgisayara sahip olmayan öğretmen adaylarının YBÖ tutumları arasında anlamlı fark yoktur. Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık ölçek toplam puanlarının kişisel bilgisayara sahip olma durumlarına göre anlamlı fark gözlenmemiştir [$t(344)=1.96, p>.05$]. Bu bulguya göre kişisel bilgisayara sahip olan öğretmen adayları ile kişisel bilgisayara sahip olmayan öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algıları arasında anlamlı fark yoktur. Tablo 4.4 incelendiğinde

öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluk ölçeğinden aldıkları toplam puanlarının kişisel bilgisayara sahip olma durumlarına göre anlamlı fark gözlenmiştir [$t(344)=2.82$, $p<.05$]. Bu bulguya göre kişisel bilgisayarı olan öğretmen adayları ile kişisel bilgisayara sahip olmayan öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeyleri arasında anlamlı farklılık vardır. Kişisel bilgisayarı olan öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.5. Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutumları, Dijital Vatandaşlık Algıları ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluklarının Günlük Ortalama Bilgisayar Kullanım Sürelerine Göre Analiz Sonuçları

Öğretmen adaylarının YBÖ tutum ölçeği, dijital vatandaşlık ölçeği ve e-öğrenmeye hazırbulunuşluk ölçeğinden aldıkları toplam puanların günlük ortalama bilgisayar kullanım sürelerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla ilişkisiz örneklem için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. ANOVA testi sonuçları Tablo 4.5’de verilmektedir.

Tablo 4.5: Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutum Ölçeği, Dijital Vatandaşlık Ölçeği ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluk Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Günlük Ortalama Bilgisayar Kullanım Sürelerine Göre ANOVA Sonuçları

Günlük Ortalama Bilgisayar Kullanımı		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Farklılık Olan Gruplar
YBÖTÖ	Gruplararası	1772.00	4	443.00	3.06	.017	2-4 saat ile 5-7 saat
	Gruplarıçi	49283.00	341	145.00			
	Toplam	51055.00	345				
Dijital Vatandaşlık	Gruplararası	8009.00	4	2002.14	1.94	.102	
	Gruplarıçi	350275.00	341	1027.19			
	Toplam	358284.00	345				
E-öğrenme	Gruplararası	5247.00	4	1312.00	1.69	.152	
	Gruplarıçi	264720.00	341	776.30			
	Toplam	269967.00	345				

Tablo 4.5'e göre öğretmen adaylarının YBÖ tutum ölçek puanları toplamalarında günlük ortalama bilgisayar kullanım sürelerine göre anlamlı fark gözlenmiştir [F(4, 341)=3.06, p<.05]. Başka bir deyişle ölçeklerden alınan puanlar, günlük ortalama bilgisayar kullanım sürelerine göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. Gruplar için 2-4 saat kullanan öğretmen adayları ($\bar{x}$ =85,07) ile günlük ortalama bilgisayar kullanım süreleri 5-7 saat kullananlara ($\bar{x}$ =78,51) göre anlamlı fark gözlenmiştir. Bu durum 5-7 saat kullananların lehinedir. Yani 5-7 saat bilgisayar kullanan öğretmen adaylarının YBÖ tutum ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının yüksek olduğu söylenebilir. Bu sonuç bilgisayar kullanım sürelerinin artmasının öğretmen adaylarının teknolojiye olan ilgisini, uyumunu artırdığını bu sayede öğretmen adaylarının YBÖ tutumlarının da yüksek olduğunu göstermektedir.

Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık ölçek puanları toplamalarında günlük ortalama bilgisayar kullanım sürelerine göre anlamlı farklılık gözlenmemiştir [F(4, 341)=1.94, p>.05]. Başka bir deyişle ölçeklerden alınan puanlar, günlük ortalama bilgisayar kullanım sürelerine göre anlamlı bir şekilde değişmemektedir. Tablo 4.5 incelendiğinde öğretmen adaylarının e-öğrenme ölçek puanları toplamalarında günlük ortalama bilgisayar kullanım sürelerine göre anlamlı farklılık gözlenmemiştir [F(4, 341)= 1.69, p>.05]. Başka bir deyişle ölçeklerden alınan puanlar, öğretmen adaylarının günlük ortalama bilgisayar kullanım sürelerine göre anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

4.6. Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutumları, Dijital Vatandaşlık Algıları ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluklarının Düzenli İnternet Erişimine Sahip Olma Durumlarına Göre Analiz Sonuçları

Öğretmen adaylarının YBÖ tutum ölçeği, dijital vatandaşlık ölçeği ve e-öğrenmeye hazırbulunuşluk ölçeğinden aldıkları toplam puanların düzenli internet erişimine sahip olma durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla t-testi kullanılmıştır. T-testi sonuçları Tablo 4.6’da verilmektedir.

Tablo 4.6: Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutum Ölçeği, Dijital Vatandaşlık Ölçeği ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluk Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Düzenli İnternet Erişimine Sahip Olma Durumlarına Göre Dağılımı T-testi Sonuçları

Düzenli İnternet Erişimine Sahip Olma Durumuna Göre		N	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
YBÖTÖ	Evet	293	82.65	12.13	344	.443	.998
	Hayır	53	81.89	12.39			
Dijital Vatandaşlık	Evet	293	267.14	31.88	344	1.00	.414
	Hayır	53	262.32	34.09			
E-öğrenme	Evet	293	194.59	28.21	344	1.26	.650
	Hayır	53	189.30	26.40			

Tablo 4.6’ya göre öğretmen adaylarının YBÖ tutum ölçek puanlarının toplamları düzenli internet erişimine sahip olma durumlarına göre anlamlı farklılık gözlenmemiştir [$t(344)=.443, p>.05$]. Bu bulguya göre düzenli internet erişimine sahip olan öğretmen adayları ile düzenli internet erişimine sahip olmayan öğretmen adaylarının YBÖ tutumları arasında anlamlı farklılık yoktur. Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık ölçeğinden aldıkları toplam puanları, düzenli internet erişimine sahip olma durumlarına göre anlamlı farklılık gözlenmemiştir [$t(344)=1.00, p>.05$]. Bu bulguya göre düzenli internet erişimine sahip olan öğretmen adayları ile düzenli internet erişimine sahip olmayan öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algıları arasında anlamlı farklılık yoktur. Öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluk ölçeğinden aldıkları toplam puanları ile düzenli internet erişimine sahip olma durumlarına göre anlamlı farklılık gözlenmemiştir [$t(344)=1.26, p>.05$]. Bu bulguya göre düzenli internet erişimine sahip olan öğretmen

adayları ile düzenli internet erişimine sahip olmayan öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeyleri arasında anlamlı farklılık yoktur.

4.7. Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutumları, Dijital Vatandaşlık Algıları ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluklarının İnternet Erişiminde Neye Tercih Ettiklerine Göre Analiz Sonuçları

Öğretmen adaylarının YBÖ tutum ölçeği, dijital vatandaşlık ölçeği ve e-öğrenmeye hazırbulunuşluk ölçeğinden aldıkları toplam puanların internet erişiminde neye tercih ettiklerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla ilişkisiz örneklem için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. ANOVA testi sonuçları Tablo 4.7’de verilmektedir.

Tablo 4.7: Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutum Ölçeği, Dijital Vatandaşlık Ölçeği ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluk Ölçeklerinden Aldıkları Puanların İnternet Erişiminde Neye Tercih Ettiklerine Göre ANOVA Sonuçları

İnternete Bağlanılan Yere Göre		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	f	p
YBÖTÖ	Gruplararası	950.21	3	317.00	2.16	.092
	Gruplariçi	50104.00	342	147.00		
	Toplam	51054.21	345			
Dijital Vatandaşlık	Gruplararası	3858.00	3	1286.00	1.24	.295
	Gruplariçi	354425.41	342	1036.33		
	Toplam	357283.41	345			
E-öğrenme	Gruplararası	93.23	3	31.07	.039	.990
	Gruplariçi	269873.00	342	789.10		
	Toplam	269966.23	345			

Tablo 4.7’ye göre öğretmen adaylarının YBÖ tutum ölçek puanlarının toplamlarında internet erişiminde tercih ettikleri aygıt ile ilgili anlamlı farklılık gözlenmemiştir [$F(3,342)=2.16, p>.05$]. Bu bulguya göre internet erişiminde ev, okul, yurt veya mobil aygıtlardan birini tercih eden öğretmen adaylarının YBÖ tutumları arasında anlamlı farklılık yoktur. Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık ölçeğinden aldıkları toplam puanları ile internet erişiminde tercih ettikleri aygıt ile ilgili anlamlı farklılık gözlenmemiştir [$F(3,342)=1.24, p>.05$]. Bu bulguya göre internet erişiminde ev, okul, yurt veya mobil

aygıtlardan herhangi birisini tercih eden öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algıları arasında anlamlı farklılık yoktur. Öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluk ölçeğinden aldıkları toplam puanları ile internet erişiminde tercih ettikleri aygıt ile ilgili anlamlı farklılık gözlenmemiştir [$F(3,342)=,039$, $p>.05$]. Bu bulguya göre öğretmen adaylarının internet erişim tercihleri ile e-öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeyleri arasında anlamlı farklılık yoktur.

4.8. Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutumları, Dijital Vatandaşlık Algıları ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluklarının Günlük Ortalama İnternet Kullanım Sürelerine Göre Analiz Sonuçları

Öğretmen adaylarının YBÖ tutum ölçeği, dijital vatandaşlık ölçeği ve e-öğrenmeye hazırbulunuşluk ölçeğinden aldıkları toplam puanların günlük ortalama internet kullanım sürelerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla ilişkisiz örneklem için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. ANOVA testi sonuçları Tablo 4.8’de verilmektedir.

Tablo 4.8: Öğretmen Adaylarının YBÖ Tutumları, Dijital Vatandaşlık Algıları ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluklarının Günlük Ortalama İnternet Kullanım Sürelerine Göre ANOVA Sonuçları

Günlük Ortalama İnternet Kullanım Sürelerine Göre		Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p	Anlamlı Farklılık
YBÖTÖ	Gruplararası	2749.51	4	687.37	4.85	.001	Her gün kullanmayanlar ile 5-7 saat
	Gruplarıçi	48304.64	341	141.65			
	Toplam	51054.15	345				
Dijital Vatandaşlık	Gruplararası	18298.85	4	4574.71	4.58	.001	0-1 saat ile 5-7 saat 2-4 saat ile 5-7 saat
	Gruplarıçi	339984.50	341	997.02			
	Toplam	358283.35	345				
E-öğrenme	Gruplararası	4315.61	4	1078.90	1.38	.239	
	Gruplarıçi	265650.56	341	779.03			
	Toplam	269966.17	345				

Tablo 4.8’e göre öğretmen adaylarının YBÖ tutum ölçeğinden aldıkları puan

ortalamalarının günlük ortalama internet kullanım süreleri ile anlamlı fark olduğunu göstermektedir [$F(4, 341)=4.85, p<.05$]. Başka bir deyişle, ölçeklerden alınan puanlar günlük ortalama internet kullanım sürelerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Gruplar için her gün internet kullanmayan öğretmen adayları ($\bar{x}=83,47$) ile günlük ortalama internet kullanım süreleri 5-7 saat olanlara ($\bar{x}=78,51$) göre anlamlı fark gözlenmiştir. Bu durum 5-7 saat kullananların lehinedir. Yani günlük ortalama 5-7 saat internet kullanan öğretmen adaylarının YBÖ tutum ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının yüksek olduğu varsayılabilir.

Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının günlük ortalama internet kullanım süreleri ile anlamlı fark olduğunu göstermektedir [$F(4, 341)=4.58, p<.05$]. Başka bir deyişle, ölçeklerden alınan puanlar günlük ortalama internet kullanım sürelerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Gruplar için günlük ortalama internet kullanım süreleri 0-1 saat olan öğretmen adayları ($\bar{x}=275,26$) ile 5-7 saat kullananlar ($\bar{x}=260,94$) arasında anlamlı fark gözlenmiştir. Bu durum 5-7 saat kullananların lehinedir. Yani günlük ortalama 5-7 saat internet kullanan öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık ölçeğinden aldıkları puan ortalamasının yüksek olduğu varsayılmaktadır. İnternet kullanım süreleri arttıkça öğretmen adaylarının yeni nesil teknolojilere olan uyumlarının arttığı düşünülebilir.

Öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluk ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının günlük ortalama internet kullanım süreleri ile anlamlı fark olmadığı görülmektedir [$F(4, 341)=1.38, p>.05$]. Başka bir deyişle, ölçeklerden alınan puanlar günlük ortalama internet kullanım sürelerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Bu bölüm içerisinde araştırma sonucunda elde edilen bulgulara ilişkin tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma

Gelecek gençlerin, gençler ise öğretmenlerin eseridir sözünü ilke edinmiş bu kutsal meslek olan öğretmenlik için hazırlanan öğretmen adaylarının tam donanımlı, gerekli bilgi ve becerilere sahip bireyler olarak yetişmesi eğitim sistemimiz için çok önemlidir. Bu kapsamda yapılan bu çalışmada öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarının YBÖ tutumları ve e-öğrenmeye hazırbulunuşlukları açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algıları ve YBÖ tutumları arasında orta düzeyde, öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algıları ve e-öğrenmeye hazırbulunuşlukları arasında yüksek ve öğretmen adaylarının YBÖ tutumları ile e-öğrenmeye hazırbulunuşlukları arasında orta düzeyde ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir.

Öğretmen adaylarının cinsiyet değişkeni açısından YBÖ tutumlarına bakıldığında anlamlı farklılık olduğu, kadın öğretmen adaylarının lehine bir artışın olduğu görülmektedir. Bu bulgu Ayra vd.'nin (2016) öğretmenler ile yaptığı çalışmasıyla tutarlı olmakla birlikte Kabataş ve Karaoğlan Yılmaz'ın (2018) öğretmenler ile, Şahin ve Arcagök'ün (2014) öğretmenler ile, Oral ve Yazar'ın (2013) öğretmen adayları ile Çalışkan Toyoğlu'nun (2016) öğretmenler ile; Yazar ve Yaman'ın (2014) öğretmenler ile yaptıkları çalışmada ise farklılıkların olmadığı belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşlukları cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu bulgu Demir'in (2013) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışma ile tutarlı olmakla birlikte Dikbaş'ın (2006) öğretmen adayları ile; Haznedar'ın (2012) üniversite öğrencileri ile; Tanyıldızı'nın (2016)

Bakanlık personeliyle yaptıkları çalışmalarda ise farklılıkların olduğu söylenebilir. Ancak bu çalışma sonuçları da kendi aralarında farklıdır. Dikbaş (2006) ve Haznedar'ın (2012) çalışma sonuçlarına göre kadın öğretmen adaylarının e-öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluk düzeylerinin yüksek, diğer bir ifadeyle erkeklere oranla gelişmiş olduğu sonucu ortaya konulmuş olup; Tanyıldızı'nın (2016) çalışma sonuçlarına göre ise erkeklerin lehine anlamlı farklılık olduğu, başka bir deyişle erkeklerin tutum düzeylerinin kadınlara oranla biraz daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Bu çalışma bulgularına bakıldığında öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algıları cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu bulgu Lyons'un (2016) öğrenciler ile yaptığı çalışmasıyla tutarlı olmakla birlikte Kocadağ'ın (2012) öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada ise farklılıkların olduğu söylenebilir. Başka bir deyişle erkek öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algıları kadın öğretmen adaylarına oranla yüksek olarak derecelendirilmektedir. Bu sonuca göre ise kadın öğretmen adaylarının dijital ortamların kullanımı konusunda cesaretlendirilmeleri ve dijital ortamlara yönlendirilmesi sayesinde bu farkın ortadan kalkacağı önerilmektedir.

Öğretmen adaylarının e-öğrenmeye yönelik tutumlarının kişisel bilgisayara sahip olma değişkeni açısından analiz sonuçlarına bakıldığında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Bu bulgu Demir'in (2013) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmasıyla tutarlıdır. Bu bulguya göre kişisel bilgisayarı olan öğretmen adayları ile kişisel bilgisayara sahip olmayan öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeyleri arasında anlamlı farklılık vardır. Kişisel bilgisayarı olan öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Kişisel bilgisayar sahibi öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik tutumlarının kişisel bilgisayarı olmayan öğrencilere oranla yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışma bulgularına bakıldığında öğretmen adaylarının düzenli internet erişimine sahip olma değişkeni açısından e-öğrenme tutumlarına bakıldığında anlamlı farklılık görülmemiştir. Bu bulgu Demir'in (2013) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışma sonuçlarıyla tutarlı değildir. Demir'in (2013) çalışma sonuçlarına göre düzenli internet erişimine sahip olma durumlarına bakıldığında Üniversite öğrencilerinin e-öğrenme tutumlarında anlamlı farklılık görülmektedir. Düzenli internet erişimine sahip olan öğretmen

adaylarının düzenli internet erişimine sahip olmayan öğretmen adaylarına göre daha avantajlı durumda oldukları görülmektedir.

Öğretmen adaylarının e-öğrenme tutumlarının günlük ortalama internet kullanım sürelerine göre sonuçlarına baktığımızda anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bu bulgu Demir'in (2013) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışma sonuçlarıyla tutarlı değildir. Demir'e (2013) göre öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik tutumları günlük ortalama internet kullanım sürelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Anlamlı farklılıkların olduğu gruplar için günlük ortalama internet kullanım süreleri 6 saat ve üzeri olan öğrencilerin günlük ortalama internet kullanım süreleri 1 saate kadar olan öğrencilerden daha istekli oldukları, e-öğrenme araçlarını daha faydalı olarak gördükleri belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının günlük ortalama internet kullanım sürelerine göre YBÖ tutumlarında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Her gün kullanmayan öğretmen adayları ile günlük ortalama internet kullanım süreleri 5-7 saat olan öğretmen adayları arasında anlamlı fark gözlemlenmiştir. Bu durum 5-7 saat kullananların lehinedir. Bu bulgu Kabataş ve Karaoğlan Yılmaz'ın (2018) öğretmenler ile yaptıkları çalışma sonuçları ile tutarlıdır.

5.2. Sonuçlar

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının yarıdan fazlasının kadınlardan oluştuğu görülmektedir. YBÖ ölçek toplam puanlarının cinsiyete göre dağılımına bakıldığında anlamlı farklılık gözlenmiştir. Bu bulguya göre kadın öğretmen adayları ile erkek öğretmen adaylarının YBÖ tutumları arasında anlamlı farklılık vardır. Kadın öğretmen adaylarının tutumunun erkek öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Dijital vatandaşlık ölçeği toplam puanlarının cinsiyete göre dağılımına bakıldığında anlamlı farklılık gözlenmemiştir. Bu bulguya göre kadın öğretmen adayları ile erkek öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algıları arasında anlamlı fark görülmemektedir. Öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluk ölçeğinden aldıkları toplam puanların cinsiyete göre dağılımına bakılarak anlamlı farklılık gözlenmemiştir. Bu bulguya göre kadın öğretmen adayları ile erkek öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşlukları arasında anlamlı fark yoktur şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmen adaylarının düzenli internet erişimine sahip olma durumlarına bakıldığında katılımcıların büyük çoğunluğunun evet cevabı verdikleri görülmektedir. Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık ölçeğinden aldıkları toplam puanları ile düzenli internet erişimine sahip olmalarına göre anlamlı farklılık gözlenmemiştir. Bu bulguya göre düzenli internet erişimine sahip olan öğretmen adayları ile düzenli internet erişimine sahip olmayan öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algıları arasında anlamlı farklılık yoktur diye yorumlanabilir. Öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluk ölçeğinden aldıkları toplam puanları ile düzenli internet erişimine sahip olmalarına göre anlamlı farklılık gözlenmemiştir. Bu bulguya göre düzenli internet erişimine sahip olan öğretmen adayları ile düzenli internet erişimine sahip olmayan öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeyleri arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. Öğretmen adaylarının YBÖ tutum ölçeğinden aldıkları toplam puanları ile düzenli internet erişimine sahip olma durumlarına göre anlamlı farklılık gözlenmemiştir. Bu bulguya göre düzenli internet erişimine sahip olan öğretmen adayları ile düzenli internet erişimine sahip olmayan öğretmen adaylarının YBÖ tutumları arasında anlamlı farklılık yoktur diye yorumlanabilmektedir.

Öğretmen adaylarının internet erişiminde tercih ettikleri aygıt ile ilgili analiz sonuçlarına bakıldığında büyük çoğunluğun mobil aygıt tercih ettiği söylenebilir. Yapılan ANOVA sonuçlarına göre öğretmen adaylarının internet erişiminde ev, okul, yurt veya mobil aygıt tercih etme durumlarının YBÖ tutumları, dijital vatandaşlık algıları ve e-öğrenmeye hazırbulunuşlukları arasında anlamlı farklılık gözlenmemiştir.

Günlük ortalama internet kullanımı konusunda saat bazında öğretmen adaylarının YBÖ tutum ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının günlük ortalama bilgisayar kullanım süreleri ile anlamlı fark olduğu gözlenmiştir. Başka bir deyişle, ölçeklerden alınan puanlar günlük ortalama bilgisayar kullanım süreleri ile bağlantılı olacak şekilde anlamlı değişiklikler göstermektedir. Gruplar için her gün kullanmayan öğretmen adayları ile günlük ortalama bilgisayar kullanım süreleri 5-7 saat kullananlara göre anlamlı fark gözlenmiştir. Bu durum 5-7 saat kullananların lehinedir. Yani günlük ortalama 5-7 saat bilgisayar kullanan öğretmen adaylarının YBÖ tutum ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının yüksek olduğu sonucuna varılmaktadır. Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının günlük ortalama bilgisayar kullanım süreleri ile anlamlı fark olduğunu

göstermektedir. Başka bir deyişle, ölçeklerden alınan puanlar günlük ortalama bilgisayar kullanım sürelerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Gruplar için 0-1 saat kullanan öğretmen adayları ile günlük ortalama bilgisayar kullanım süreleri 5-7 saat kullananlara göre anlamlı fark gözlenmiştir. Bu durum 5-7 saat kullananların lehinedir. Yani günlük ortalama 5-7 saat bilgisayar kullanan öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık ölçeğinden aldıkları puan ortalaması yüksektir şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmen adaylarının kişisel bilgisayar sahibi olma durumlarına bakıldığında YBÖ tutumları ve dijital vatandaşlık algılarında anlamlı farklılık gözlenmemiştir. Yani kişisel bilgisayar sahibi olan veya olmayan öğretmen adaylarının YBÖ tutumları ve dijital vatandaşlık algıları arasında hiçbir fark olmadığı görülmektedir. Öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluk ölçeğinden aldıkları toplam puanlarının kişisel bilgisayara sahip olma durumlarına göre anlamlı fark gözlenmiştir. Bu bulguya göre kişisel bilgisayarı olan öğretmen adayları ile kişisel bilgisayara sahip olmayan öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeyleri arasında anlamlı farklılık vardır. Kişisel bilgisayarı olan öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tüm bu sonuçlardan hareketle öğretmen adaylarının YBÖ tutumlarının orta düzeyde olduğu, öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarının olumlu olduğu ve öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeylerinin ise yüksek, bir diğer ifadeyle gelişmiş olduğu söylenebilir. Bu sonuçlar gelecekte yapılacak çalışmalara kaynak oluşturması, alanyazına katkı sağlaması ve bu alanda çalışma yapacak araştırmacılara fikir sunması yönüyle değerlendirilebilir.

5.3. Öneriler

5.3.1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

- ✓ Öğretmen adaylarının YBÖ tutumlarının orta düzeyde olması sonucunda YBÖ programlarına yönlendirilmeleri eğitim ve kariyer hayatlarına da olumlu katkılar sağlayacaktır. Bu nedenle Avrupa Birliği programlarından yararlanabilecekleri olanaklar sağlanmalıdır.

- ✓ Öğretmen yetiştiren kurum olarak nitelendirilen Eğitim Fakültelerinin de öğrencilere çeşitli eğitim, seminer vb. etkinlikler düzenleyerek destek olması gerekmektedir.
- ✓ Bu çalışma kapsamında kullanılan üç konu başlığının da gelişen teknoloji ve eğitim sistemi açısından önem arz eden konular olduğuna dikkat çekerek öğretmen adaylarının da aynı bilince sahip olmaları amaçlanmaktadır.
- ✓ Eğitim Fakültelerinin ders müfredatına bu çalışma kapsamındaki konu başlıklarını geniş şekli de ele alan dersler konularak öğretmen adaylarının bu konulardaki farkındalığının artırılması sağlanmalıdır.
- ✓ Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlığı yüksek bir şekilde yetiştirilmesi sayesinde teknolojiyi bilinçli kullanabilmeleri sağlanmış olacaktır. Bu bağlamda Milli Eğitim Bakanlığı dijital vatandaşlık eğitimi ya da seminerleri düzenleyerek ortaya çıkan eksiklikleri giderebilmelidir.
- ✓ Araştırma sonuçlarına göre kadın öğretmen adayları ile erkek öğretmen adaylarının YBÖ tutumları arasında anlamlı farklılık olduğu gözlenmiştir. Kadın öğretmen adaylarının tutumu erkek öğretmen adaylarından daha yüksektir. Bu nedenle erkek öğretmen adaylarının YBÖ tutumlarını yükseltici çalışmalara yönlendirilmesi, çeşitli şekillerde teşvik edilmesi ile aradaki bu farkın giderilmesi sağlanmalıdır.

5.3.2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

Çalışma sonucunda geliştirilen uygulamaya yönelik ileride yapılacak araştırmalara / araştırmacılara yönelik öneriler aşağıda sıralanmıştır:

- ✓ Bu çalışmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgiler formu, Hürsen (2016) tarafından geliştirilen “Yaşam Boyu Öğrenme Tutum Ölçeği”, Kocadağ (2016) tarafından geliştirilen “Dijital Vatandaşlık Ölçeği” ile Yurdugül ve Demir (2017) tarafından geliştirilen “Üniversite Öğrencilerinin E-öğrenmeye Hazır Bulunuşluğu Ölçeği”nden elde edilmiştir. Aynı konu farklı veri toplama araçları ve farklı bir yöntem kullanılarak çalışılabilir.

- ✓ Çalışmanın katılımcıları Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencilerinden Bilgisayar I dersini alan gönüllü öğrencilerden oluşmaktadır. Aynı konu katılımcılar daha geniş tutularak (örneğin; Batı Karadeniz Bölgesindeki tüm Eğitim Fakültelerindeki Bilgisayar I dersini alan öğrenciler ile) yeniden gözlenebilir.
- ✓ Katılımcı sayısı çalışma verilerini doğrudan etkilediği için katılımcı sayısı artırılarak aynı çalışma tekrar yapılabilir.
- ✓ Cinsiyet, düzenli internet erişimi gibi değişkenlere göre yapılan analizler YBÖ, dijital vatandaşlık, e-öğrenme konuları açısından daha detaylı çalışılabilir.
- ✓ Dijital vatandaşlık alanında yapılan çalışmaların çok yeterli olmayışı göz önünde bulundurularak bu çalışma bu konuyu çalışacak araştırmacılara yol gösterici nitelik taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Alajimi, M. (2010). *Faculty members' readiness for e-learning in the college of basic education in Kuwait*. Doctor of Philosophy. University Of North Texas.
- Anadolu Üniversitesi. (2017). *Uzaktan eğitim programları*. [www.anadolu.edu.tr] web adresine 21 Ekim 2017 tarihinde erişilmiştir.
- Arabacı, İ. B. ve Polat, M. (2013). Dijital yerliler, dijital göçmenler ve sınıf yönetimi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(47), 11-20.
- Araz, G. (2014). *Program geliştirme öğretiyoruz eğitim bilimleri serisi*. Ankara: Öğreti Akademi.
- Arı, R. (2009). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Arıcak, O. T. Kınay, H. ve Tanrıku, T. (2012). Siber zorbalık ölçeğinin ilk psikometrik bulguları, *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 101-114.
- Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu. (2013). *Gençlik programları*. [<http://www.avrupa.info.tr>]web adresine 15 Haziran 2017 tarihinde erişilmiştir.
- Avrupa Komisyonu. (2018). [https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/CEB/commission_country_reports/2018/2018_turkiye_raporu_tr.pdf] web adresine 15 Mart 2019 tarihinde erişilmiştir.
- Ayaz, C. (2016). *Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi (Mardin ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Ayra, M. Kösterelioğlu, İ. ve Çelen, Ü. (2016). Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1),497-516.
- Bahat, İ. (2013). *Halk Eğitim merkezi yöneticilerinin HBÖ algısı*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri ABD, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı, İstanbul.
- Ben, Y. & Kolikant, D. (2010). Digital natives, better learners? Students' beliefs about how the Internet influenced their ability to learn. *Computers in Human Behavior*, 26(1), 1384-1391.
- Bilasa, P. ve Taşpınar, M. (2017). Hayat boyu öğrenme kapsamında anahtar yeterliliklerin belirlenmesi: Türkiye için durum analizi. 3. *Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi, Muğla*. 215, 129-144.
- Blevins, B. Lecompte, K. & Wells, S. (2014). Citizenship education goes digital, *The Journal of social studies research*, 38, 33-44.

- Boyle, C. J. (2010). *The effectiveness of a Digital Citizenship Curriculum in an Urban School*. Johnson & Wales University Providence, Rhode Island School of Education Doctoral Program in Educational Leadership.
- Bükücü, Ç. C. (2010). *Üniversite öğretim elemanlarının e-öğrenmeye yönelik hazır bulunuşluluk düzeyleri* Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (16. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş. Akgün, Ö. E. Demirel, F. Karadeniz, Ş. ve Çakmak, E. K. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (11. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Can, A. (2016). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi. 84-85.
- Choi, M. Glassman, M. & Cristol, D. (2017). What is means to be a citizen in the internet age: Development of areliable and valid digital citizenship scale. *Computers & Education, 107*, 100-112.
- Çalışkan Toyoğlu, A. (2016). *Okullarda HBÖ kültürüne ilişkin öğretmenlerin algı ve görüşleri* Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri ABD, Sivas.
- Çepni, O. Oğuz, S. ve Kılcan, B. (2014). İlköğretim öğrencilerinin dijital vatandaşlığa yönelik görüşleri. *Turkish Journal of Social Research/Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 18*(3), 251-166.
- Coopasami, M. Knight, S. & Pete, M. (2017). E-learning readiness amongst nursing students at the Durban University of Technology, *ScienceDirect, 22*, 300-306.
- Çubukcu, A. ve Bayzan, Ş. (2013). Digital citizenship perception in Turkey and the conscious perception of the internet, safe and effective methods of increasing use of. [Türkiye’de dijital vatandaşlık algısı ve bu algıyı internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı ile artırma yöntemleri]. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research, 5*(1), 148-174.
- Dağhan, G., Kalaycı, E. Ve Seferoğlu, S. S. (2011). Milli eğitim şuralarındaki teknoloji politikalarının incelenmesi, *Akademik Bilişim, 2-4* Şubat, İnönü Üniversitesi Malatya.
- Darab, B. & Montazer, Gh. A. (2011). An eclectic model for assessing e-learning readiness in the Iranian Universities, *Computers & Education, 56*, 900-910.
- Demir, E. (2014). Uzaktan eğitime genel bir bakış, *Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 39*.

- Demir, Ö. (2015). *Öğrencilerin ve öğretim elemanlarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeylerinin incelenmesi; Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi ABD, Ankara.
- Demir, Ö. (2013). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin e-öğrenme araçlarını kabul düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri ABD, Sakarya.
- Deniz, M. E. (Ed.). (2012). *Eğitim psikolojisi*. Maya Akademi Yayın Dağıtım Eğitim
- Dijital Vatandaşlık İnternet Sitesi (2016). *Digital Citizenship, Using Technology Appropriately*. [<http://www.digitalcitizenship.net>] web adresine Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir.
- Dikbaş, E. (2006). *Öğretmen adaylarının e-öğrenmeye yönelik tutumlarının incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri ABD, İzmir.
- Diker Coşkun, Y. ve Demirel, M. (2012). Üniversite öğrencilerinin YBÖ eğilimleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 108-120.
- Ergin, H. ve Köseoğlu S. A. (Ed.). (2016). *Gelişim psikolojisi*. Ankara. Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.
- Eroğlu, A. ve Bayraktar, S. (2017). İnternet bağımlılığı ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi, *Dergipark* 3(1).
- Fırat, M. (2016). 21. Yüzyılda uzaktan öğretimde paradigma değişimi, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 6(2), 142-150.
- Fidan, N. (2012). *Okulda öğrenme ve öğretme*. Ankara: Pegem Akademi, 4-5.
- Finsterwald, M. Wagner, P. Schober, B. Lüftenegger, M. & Spiel, C. (2013). Fostering lifelong learning e Evaluation of a teacher education program for professional teachers. *Teaching and Teacher Education* 29, 144-155.
- Friedl, J. & Verčič, A. T. (2011). Media preferences of digital natives' internal communication: A pilot study. *Public Relations Review*, 37(1), 84-86.
- Gökdaş, İ. ve Kayri, M. (2005). E-öğrenme ve Türkiye açısından sorunlar, çözüm önerileri, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2).
- Görmez, E. (2016). Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık ve alt boyutları hakkındaki görüşleri (bir durum çalışması). *TURKISH STUDIES - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 11(21), 125-144.
- Gümüş, S. (2007). *Çevrimiçi işbirliği ekiplerinde öğrenenlerin sorun çözerek öğrenmeyle ilgili tutum ve görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uzaktan Eğitim A.B.D.

- Güneş, F. (2013). *Sınıf yönetimi yaklaşım ve modeller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Harman, G. ve Çelikler, D. (2012). Eğitimde hazır bulunuşluğun önemi üzerine bir derleme çalışması, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 147-156.
- Hasırcı, S., Sevimli, D. ve Durusoy, E. A. (2009). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Haznedar, Ö. (2012). *Üniversite öğrencilerinin bilgi ve iletişim teknolojileri becerilerinin ve e-öğrenmeye yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri ABD, İzmir.
- Hürsen, Ç. (2016). A scale of Lifelong Learning attitudes of teachers: the development of LLLAS [Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme tutum ölçeği]. *Cypriot Journal of Educational Sciences* 11(1), 21-36.
- İşman, A. (2011). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kabataş, S. ve Karaoğlan Yılmaz, F. G. (2018). Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme tutumlarının eğitim teknolojileri standartlarına yönelik öz-yeterlikleri açısından değerlendirilmesi, *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 7 (2), 588-608.
- Karaduman, H. ve Öztürk, C. (2014). Sosyal bilgiler dersinde dijital vatandaşlığa dayalı etkinliklerin öğrencilerin dijital vatandaşlık tutumlarına etkisi ve dijital vatandaşlık anlayışlarına yansımaları, *Dergi Park Akademi*, 5(1), 38-78.
- Karakaya, M. (2005). *Uzaktan eğitim*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri ABD, Ankara.
- Karakuş, C. (2013). MYO öğrencilerinin YBÖ yeterlikleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 2146-9199.
- Kaya, A. ve Kaya, B. (2014). Teacher candidates' perceptions of digital citizenship [Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algısı]. *Journal Of Human Sciences*, 11(2).
- Kaya, H. E. (2014). YBÖ ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 47(1), 81-102.
- Kaya, H. E. (2010). *Avrupa Birliği yaşam boyu öğrenme ve yetişkin eğitimi politikaları*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, YBÖ ve Yetişkin Eğitimi ABD Doktora Programı, Ankara.
- Keramati, A. Kamrani, A. & Mofrad, M. A. (2011). The role of readiness factors in E-learning outcomes: An empirical study, *Computers & Education*, 57, 1919-1929.
- Klug, J. Krause, N. Schober, B. Finsterwald, M. & Spiel, C. (2014). How do teachers promote their students' lifelong learning in class? Development and first application of the LLL Interview. *Teaching and Teacher Education* 37, 119-129.

- Kocadağ, T. (2012). *Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık düzeylerinin belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, KTÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi ABD, Trabzon.
- Komisyon. (2010). *Öğretmen adayları için KPSS eğitim bilimleri garantili modüler set, Gelişim psikolojisi*. Ankara: İhtiyaç Yayıncılık.
- Kör, B. (2008). *E-öğrenme sistemlerinin verimliliği ve değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Lyons, R. (2012). *Investigating student gender and grade level differences in digital citizenship behavior*. Doctoral study submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of doctor of education Walden University.
- Mäntymäki, M. & Riemer, K. (2014). Digital natives in social virtual worlds: A multi-method study of gratifications and social influences in Habbo Hotel, *International Journal of Information Management*, 34(1), 210-220.
- MEB. (2014). *Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planı*. [<http://hbogm.meb.gov.tr/>] web adresine Mart 2019 tarihinde erişildi.
- MEB. (2016). Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü. [<http://hbogm.meb.gov.tr/>] web adresine 12 Mart 2019 tarihinde erişilmiştir.
- MEB. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. [<https://ttkb.meb.gov.tr/www/milli-egitim-suralari/dosya12>] web adresine 10 Mart 2019 tarihinde erişilmiştir.
- Metin, M. (2014). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Nas, S. Peyman, D. ve Arat, Ö. G. (2016). Bireylerin yüksek lisans yapma nedenleri üzerine bir araştırma, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(4), 571-599.
- Oral, B. ve Yazar, T. (2015). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenmeye ilişkin algılarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(52), 1-11.
- Özgan, H. ve Tekin, A. (2009). Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerine ve bu düzeylerin sınıf yönetimi üzerindeki etkilerine ilişkin öğretmen görüşleri. *IV. Sosyal Bilimler Kongresi, İstanbul*.
- Özgür, H. (2016). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterlikleri ve bilgi okuryazarlığı öz-yeterlikleri üzerine bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 22-38.
- Payne, J. L. (2016). *A case study of teaching digital citizenship in fifth grade*. Policy and Technology Studies in the Graduate School of the University of Alabama.
- Peker Ünal, D. (2017). Digital Citizenship Elements in A Curriculum and Secondary School Students' States of Having Digital Citizenship Elements. *Karaelmas Journal of Educational Sciences*, 5, 180-195.

- Ribble, M., Bailey, G. D. & Ross, T. (2004). Digital Citizenship: Addressing Appropriate Technology Behavior. *Learning & Leading with Technology*, v32 n1 p6-9, 11 Sep 2004.
- Ribble, M. ve Bailey, G. D. (2007). *Digital Citizenship in Schools*. [www.iste.org] web adresine 10 Şubat 2019 tarihinde erişilmiştir.
- Ribble, M. (2011). The Nine Elements of Digital Citizenship. *October 2011 150 pp. 8½ x 11 Product code: DIGCI2 978-1-56484-301-2*.
- Rittilun, S. Lawthong, N. & Kanjanawasee, S. (2018). Construct validity of Thai lifelong learning inventory: Evidence from high-school students in Phrae, Kalasin, Prachin Buri, and Pangnga provinces. *Kasetsart Journal of Social Sciences* 39, 207-214.
- Seçkin, O. (2015). *Türkiye’de HBÖ politikalarının geliştirilmesi: HBÖ Koordinasyon Kanun*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Selman, A. (2013). *The students’perceptions about e-learning in a higher education institution in Turkey, (Türkiye’de bir yükseköğretim kurumundaki e-öğrenme hakkında öğrenci görüşleri)*, Yüksek Lisans Tezi. ODTÜ Enformatik Enstitüsü Bilişim Sistemleri ABD, Ankara.
- Sullivan, C. (2016). Digital citizenship and the right to digital identity under international law. *ScienceDirect*, 32, 474-481.
- Şahan, G. ve Yasa, H. D. (2017). Hayat boyu öğrenme ve yüksek lisans eğitiminin öğrencilere katkısının değerlendirilmesi, *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(5), 1851-1867.
- Şahin, Ç. ve Arcagök, S. (2014). Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme yeterlilikleri düzeyinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(16), 394- 417.
- Tanyıldızı, H. R. (2016). *Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığında kariyer mesleklerinde çalışanların e-öğrenmeye karşı tutumları*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Büro Yönetimi Eğitimi ABD, Ankara.
- TDK. (2018). Türk Dil Kurumu *güncel sözlük*. [www.tdk.gov.tr] web adresine 14 Kasım 2017 tarihinde erişilmiştir.
- Thang, L. L.,Lim, E. & Tan, S. L. (2019). Lifelong learning and productive aging among the baby-boomers in Singapore. *Social Science & Medicine*, 229, 41-49.
- Thompson, P. (2013). The digital natives as learners: technology use patterns and approaches to learning. *Computers & Education*, 65(1), 12-33.
- Toprak, M. ve Erdoğan, A. (2012). Yaşamboyu öğrenme: kavram, politika, araçlar ve uygulama. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(2), 69-91.

- Tuğran, F. E. (2016). Dijital yerlilerin siber-uzamda çoklu kimlik kullanımı ve oyun oynama pratikleri. *Orta Karadeniz İletişim Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 8-17.
- TÜİK. (2016). Türkiye İstatistik Kurumu *temel göstergeler 2007-2016* [<http://www.tuik.gov.tr>] web adresine 30 Ekim 2017 tarihinde erişilmiştir.
- TÜBİSAD. (2014). Türkiye Bilişim Sanayicileri Derneği. *Türkiye e-ticaret pazarı büyüklüğü 14.0 milyar TL*. [<http://www.tubisad.org.tr/tr/tubisad/detay/TUBISAD-Turkiye-e-ticaret-pazari-buyuklugu-14-0-Milyar-TL-/19/60/0>]web adresine 10 Nisan 2019 tarihinde erişilmiştir.
- Türkiye Ulusal Ajansı (2012). *Programlar*. [<http://www.ua.gov.tr/ana-sayfa>] web adresine 10 Ocak 2019 tarihinde erişilmiştir.
- Verčič, A. T. & Verčič, D. (2013). Digital natives and social media. *Public Relations Review*, (3981), 600-602.
- World Economic Forum New Vision for Education 2015 [http://www3.weforum.org/docs/WEFUSA_NewVisionforEducation_Report2015.pdf] web adresine Nisan 2019 tarihinde erişilmiştir.
- Yazar, T. ve Yaman, F. (2014). Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin incelenmesi (Diyarbakır il örneği). *Kastamonu Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 23(4), 1553-1566.
- Yıldız, G. ve Ardıç, K. (1999). *Eğitimde toplam kalite yönetimi*. Ankara: Dergipark Akademik.
- Yıldız, A. K. (2012). Sosyal paylaşım sitelerinin dijital yerlilerin bilgi edinme ve mahremiyet anlayışına etkisi. *Bilgi Dünyası Dergisi*, 13(2), 529-542.
- Yılmaz, K. ve Horzum, M. B. (2005). Küreselleşme, bilgi teknolojileri ve Üniversite. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(10), 103-121.
- Yılmaz, M. (2016). Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(35), 253-262.
- Yılmaz, R. (2017). Exploring the role of e-learning readiness on student satisfaction and motivation in flipped classroom. *Computers in Human Behavior*, 70, 251-260.
- Yurdugül, H. ve Demir, Ö. (2017). Öğretmen yetiştiren lisans programlarındaki öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluklarının incelenmesi: (Hacettepe Üniversitesi örneği). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(4), 896-915.

EKLER

EK-1: Kişisel Bilgiler Formu

Değerli Öğretmen Adayları;

Bu ölçekler Yaşam Boyu Öğrenme Anabilim Dalı'nda hazırlamış olduğum yüksek lisans tezi kapsamında kullanılacaktır. Elde edilecek veriler, bilimsel bir çalışmada kullanılacaktır. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için size uygun olan seçeneği işaretleyerek formu doldurmanız büyük önem taşımaktadır. Lütfen hiçbir seçeneği boş bırakmayınız. Anketi içtenlikle yanıtladığınız ve zaman ayırdığınız için şimdiden teşekkür ederim.

Songül KABATAŞ

**Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Yaşam Boyu Öğrenme Anabilim Dalı YL Öğrencisi**

Kişisel Bilgiler:

- 1) Cinsiyetiniz: ( ) Kadın   ( ) Erkek
- 2) Yaşınız: .....
- 3) Ailenizin Ortalama Aylık Geliri:
    ( ) 0-650 TL   ( ) 651-1300 TL
    ( ) 1301-1950 TL   ( ) 1951 ve üzeri TL
- 4) Bölümünüz: .....
- 5) Kişisel Bilgisayarınız Var Mı? (Birden çok şık işaretleyebilirsiniz)
    ( ) Dizüstü   ( ) Masaüstü   ( ) Tablet PC   ( ) Akıllı Telefon   ( ) Hayır yok
- 6) Günlük Ortalama İnternet Kullanım Süreniz Nedir? (Lütfen belirtiniz.)
    ( ) 0-1   ( ) 1-4   ( ) 4-7   ( ) 7 ve üstü
- 7) Günlük Ortalama Bilgisayar Kullanım Süreniz Nedir? (Lütfen belirtiniz.)
    ( ) 0-1   ( ) 1-4   ( ) 4-7   ( ) 7 ve üstü
- 8) İnternet Erişiminde Çoğunlukla Neyi Tercih Edersiniz? (Lütfen belirtiniz.)
    ( ) Ev   ( ) Okul   ( ) İnternet Kafe   ( ) Mobil Aygıt
- 9) Düzenli İnternet Erişim İmkânına Sahip Misiniz?
    ( ) Evet   ( ) Hayır
- 10) Sosyal Ağ Kullanıyor Musunuz? (Örneğin: facebook...)
    ( ) Evet   ( ) Hayır
- 11) BİT (Bilgi ve İletişim Teknolojileri) Kullanımı Konusunda Hizmet İçi Eğitim Aldınız Mı?
    ( ) Evet   ( ) Hayır

EK-2: ÖĞRETMENLERİN YAŞAM BOYU ÖĞRENME TUTUM ÖLÇEĞİ (YBÖTÖ)

	ÖĞRETMENLERİN YAŞAM BOYU ÖĞRENME TUTUM ÖLÇEĞİ (YBÖTÖ)	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.	Mesleki gelişim sürecinde zor olan konuları öğrenmek için çaba harcamak zaman kaybıdır.					
2.	Meslek alanında terfi etmiş bireylerin, mesleki gelişim etkinliklerine katılmaları gerekli değildir.					
3.	Bireyler mezun olduktan sonra meslek alanındaki değişimleri takip etmek zorunda değildir.					
4.	Yeni bir konuyu öğrenirken, bu konuyu önceki bilgilerle ilişkilendirmeye çalışmak mesleki gelişim açısından zaman kaybıdır.					
5.	Bireylerin meslek alanlarının dışındaki alanlarda bilgiye ulaşmak için zaman harcamaları gerekli değildir.					
6.	Meslek hayatının her aşamasında yeni şeyler öğrenmek gerekli değildir.					
7.	Bireylerin meslek alanlarında sahip oldukları bilgi yetersizlikleri göz ardı edilmelidir.					
	Mesleki gelişim için öğrenme etkinliklerinin yararına inanma					
8.	Bilgiyle yaşam arasında bağ kurmak mesleki gelişim açısından önemlidir.					
9.	Bireyler meslek hayatlarında bilginin sürekli değiştiği bilincini taşımalıdır.					
10.	Bireylerin yeni bir konuyu öğrenirken çevrelerindeki meslektaşlarıyla bilgi paylaşımında bulunması başarıyı artırır.					
11.	Bireylerin sahip oldukları araştırma becerileri mesleki gelişimlerini artırır.					
12.	Bireyler mesleki gelişimlerine yönelik plan hazırlamalıdır.					
13.	Bireylerin mesleğe yönelik gerçekleştirilen profesyonel gelişim etkinliklerine katılmaları mesleki verimliliği artırır.					
	Bireysel öğrenme becerilerine yönelik farkındalık					
14.	Bireylerin yeni bir konuyu öğrenirken, bu konuyu geçmiş tecrübeleriyle ilişkilendirmesi öğrenmeyi artırır.					
15.	Mesleki gelişim için bireyler sürekli öğrenme arzusu taşımalıdır.					
16.	Mesleki gelişim sürecinde kitle iletişim araçlarından faydalanmak öğrenim sürecini zenginleştirir.					

17.	Bireylerin öğrenme sürecinde kendi kendilerini motive etmesi, meslek alanlarında gelişebilmeleri için gereklidir.					
18.	Meslek alanlarında yaşanan bilgi değişimine uyum sağlamak bireysel bir sorumluluktur.					
19.	Bilgiye ulaşma sürecinde bilgisayar, cep telefonu gibi teknolojik araçları kullanmak öğrenmeyi zenginleştirir.					

Not: Bu ölçek Hürsen (2016) tarafından geliştirilmiştir.

EK-3: DİJİTAL VATANDAŞLIK ÖLÇEĞİ

	*Bilgisayarlar, cep telefonları, teknolojik araçlar vb. dijital cihazlar olarak; internet, dijital cihazlar ve bu cihazların kullanımları ise dijital teknolojiler kapsamında düşünülebilir.					
	**Her maddenin yanında “ 1=Hiçbir Zaman “, “2= Nadiren “, “ 3= Ara Sıra ”, “4= Sık Sık “ ve “5= Her Zaman “ şeklinde beş seçenek verilmiştir. ***Her maddenin yanında 1=Hiç Katılmıyorum “, “2= Katılmıyorum “, “ 3= Biraz Katılıyor Biraz katılmıyorum”, “4= Katılıyorum “ ve “5= Tamamen Katılıyorum” şeklinde beş seçenek verilmiştir.					
	**** Sizden istenilen belirtilen maddeleri dikkatlice okuyup, size en uygun kutucuğa “x” işareti koymanızdır. Lütfen samimi cevaplar veriniz ve boş bırakmayınız.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.	İnternette kolaylıkla araştırma yapabiliyim.					
2.	Kendi hazırladığım, elektronik ortamdaki dokümanlarımı arkadaşlarımla ya da forumlarda paylaşıyorum.					
3.	Dijital cihazlar veya teknolojilerdeki yenilikleri maddi olanaklar dahilinde takip ederim.					
4.	Türkçeyi doğru kullanmaya dikkat ederim.					
5.	Dijital teknolojiler yardımıyla daha rahat iletişim kurarım.					
6.	Görüşmekte zorlandığım durumlarda, dijital teknolojiler vasıtasıyla daha rahat iletişim kurarım.					
7.	Gerektiğinde ihtiyacı olan arkadaşlarımla yazılımlarımı paylaşıyorum.					
8.	Bildiğim programlara karşı ön yargısı olan arkadaşlarıma yardımcı olurum.					
9.	İnternet üzerinden alışverişlerimde güvenilir e-ticaret sitelerini kullanırım.					
10.	Dijital teknolojiler yardımıyla uzaktaki yakınlarımla ya da arkadaşlarımla görüşebilirim.					
11.	Dijital teknolojiler konusunda bilgi almak için arkadaşlarımla bana danışır.					
12.	Çevremdekilere dijital teknolojilerin kullanımı konusunda rol-model olurum.					
13.	Dijital ortamlarda karşılaştığım olumsuz durumlara karşı çevremdekileri uyarırım.					
14.	Sunu hazırlamak için tasarlanan paket programları kullanabilirim (PowerPoint vb.).					
15.	Dijital teknolojilerin kullanımı iletişiminde pratiklik sağlar.					

16.	Arkadaşlarımın ihtiyaçları doğrultusunda dijital cihazlarımı kullanmalarına izin veririm.				
17.	Yeni karşılaştığım bir teknolojiyi kendi kendime çözebilirim.				
18.	İnternette yer alan web sitelerini rahatlıkla gezebilirim.				
19.	Dijital ortamlar sayesinde bilgi paylaşımı kolaylaşmaktadır.				
20.	Günlük işlerimde dijital teknolojileri yardım almadan kullanabilirim.				
21.	Metin oluşturmak için tasarlanan paket programları kullanabilirim (Word vb.).				
22.	MySpace, Facebook, Twitter gibi sosyal paylaşım sitelerine herkesin görebileceği şekilde açık adresim, telefon numaram, doğum tarihim gibi kişisel bilgilerimi eklememeye özen gösteririm.				
23.	Herkesin erişimine açık bilgisayarlarda herhangi bir şifre gerektiren işlem yapmamaya özen gösteririm.				
24.	E-postalarım, bankacılık hizmetlerim, kayıtlı olduğum forum sayfalarım gibi girişinde şifre isteyen web hizmetlerine ait şifrelerimi kimseyle paylaşmam.				
25.	Bilinmeyen kişi ya da adreslerden gelen iletileri okumayarak, herhangi bir güvenlik açığı oluşmamasına dikkat ederim ve tanımadığım kişilerden gelen mailleri (kimlik avı/dolandırıcılık ile ilgili) şikâyet ederim.				
26.	Ödev ya da projelerimi yardım almaksızın kendi başıma hazırlayabilirim.				
27.	Dijital cihazların kullanımında kişisel bilgilerimin (TC kimlik numaram, E-posta şifrem, web şifrem gibi) kullanılmaması konusunda tedbirli davranırım.				
28.	Bir ürünü satın almadan önce internette fiyat/performans araştırması yaparım.				
29.	İhtiyaç duyduğumda internet üzerinden bankacılık işlemlerimi (EFT, Havale, Hesap özeti inceleme, ...), fatura ödemelerimi gerçekleştiririm veya alışveriş yaparım.				
30.	Dijital teknolojileri kişilere tehdit veya şantaj aracı olarak kullanmam.				
31.	İhtiyaç duyduğumda ücretsiz yazılımları bilgisayarıma indirebilir ya da kurabilirim.				
32.	E-postalarımı düzenli bir şekilde kontrol ederim.				
33.	Dijital ortamlarda iletişim kurarken gerçek adımları kullanırım.				
34.	İnternette işlerimi kolaylaştıracak yazılımlar araştırırım.				
35.	Yazışmalarım esnasında Türkçeyi doğru kullanmayanları uyarırım.				

36.	Toplu taşıma araçlarında cep telefonumla görüşme yapmamaya özen gösteririm.					
37.	Sanal ortam avantajı şeklinde düşünüp insanları rahatsız etmeyi doğru bulmuyorum.					
38.	Ödev ya da proje hazırlarken internette bulduğum kaynakları, kaynak göstererek kullanırım.					
39.	Cep telefonumda, çevremdeki insanları rahatsız etmeyecek ses düzeyinde melodiler kullanmayı tercih ederim.					
40.	İnterneti kullanarak başka kullanıcıların hesaplarına ya da sayfalarına saldırılarda bulunmam.					
41.	Arkadaşlarımın veya yakın çevremde cep telefonu, bilgisayar vb. cihazlarını ya da cihazlarında yer alan bilgileri izin almadan incelemem.					
42.	Dijital teknolojileri herhangi bir kimseyi zor durumda bırakmamak amacıyla kullanılması yönünde hassas davranıyorum.					
43.	Dijital teknolojileri görgü kurallarına uygun bir şekilde kullanırım.					
44.	Herhangi bir kişi ile sohbet ederken cep telefonuma çağrı geldiğinde cevaplamam.					
45.	Herhangi bir etkinlik esnasında cep telefonu, bilgisayar gibi dijital cihazlarla meşgul olmam (örnek; konferans, seminer, toplantı...).					
46.	Arama motorlarının kullanımı hakkında yeterli bilgiye sahibim.					
47.	Dijital teknolojilerin kullanımıyla ilgili kendimi cesaretlendiririm.					
48.	Dijital teknolojileri ihtiyaç duyduğumda etkin bir şekilde kullanabilirim.					
49.	Dijital teknolojilerin kullanımı ile ilgili çevremdekileri cesaretlendiririm.					
50.	Gerektiğinde cep telefonumdan internete bağlanırım.					
51.	İnternette paylaşım yaparak ya da yorum yazarak dahil olduğum forumları takip ederim.					
52.	Derslerde anlamadığım konularla ilgili kaynakları internetten incelerim ve araştırmalarımda arama motorlarını (Google, Altavista, Wikipedia, ...) kullanırım.					
53.	İnternette zaman geçirirken şiddet içerikli ya da psikolojimi olumsuz yönde etkileyecek sayfalara girmemeye özen gösteririm.					
54.	Dijital cihazların kullanımından kaynaklı olduğunu düşündüğüm sağlık problemlerim (omuz, sırt, göz ağrısı...) olursa, gerektiğinde doktor kontrolüne başvururum.					
55.	Bilgisayar kullanırken doğru bir oturma pozisyonu belirlerim.					

56.	Dijital cihazların kullanımında yorgunluk, uykusuzluk, dikkat dağınıklığı gibi rahatsız edici durumların oluşmaması için kendimi zinde tutacak etkinlikler yaparım.					
57.	İnternette yasal olarak yayımlanmayan müzik, film vs. indirmemeye özen gösteririm.					
58.	Girişi engellenmiş sitelere yasal olmayan yollardan girmeye çalışmam.					
59.	Sanal ortamda devlet tarafından konulmuş kanunlar çerçevesinde hareket etmeye özen gösteririm.					
60.	Sanal ortamlar için uyulması gereken kurallar olmasını doğru buluyorum.					
61.	Hesap yapabilmek için tasarlanan paket programları kullanabilirim (Excel vb.).					
62.	Dijital teknolojilerin kullanımı sırasında, çevremdeki bireylerin sağlığını koruma hususunda hassas davranırım.					
63.	İnternette iletişim kurarken başkasının özgürlüğünün başladığı yerde benim özgürlüğümün bittiğini bilirim.					

Not: Bu ölçek Kocadağ (2016) tarafından geliştirilmiştir.

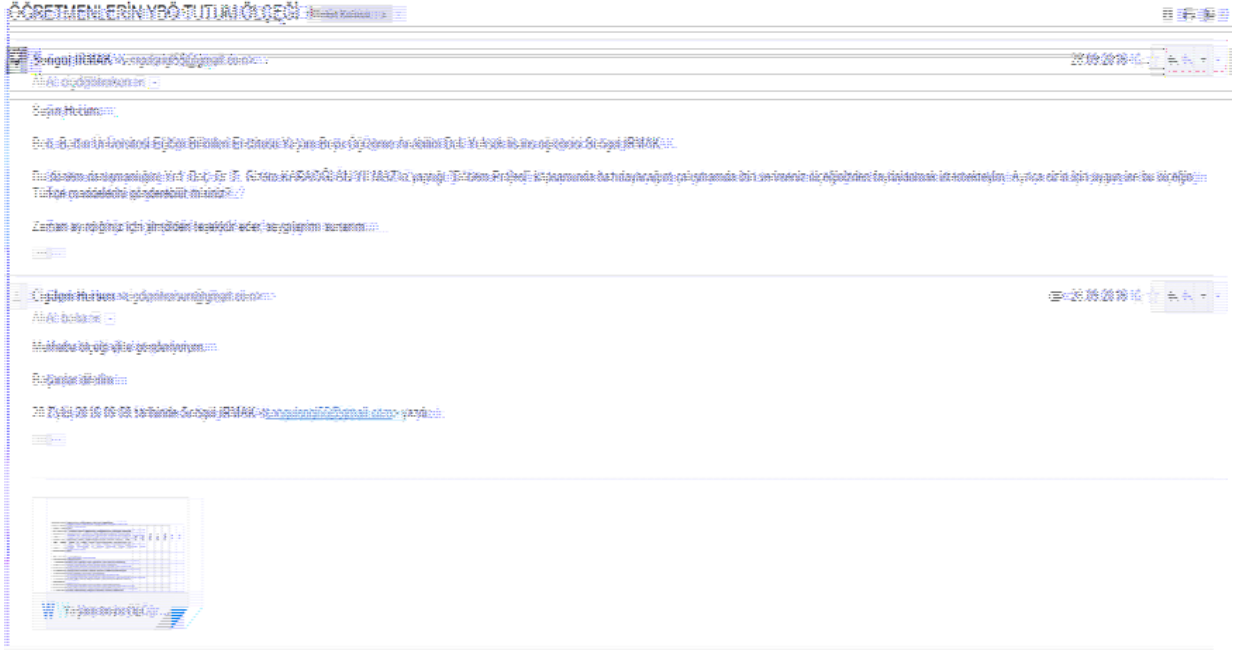
EK-4: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN E-ÖĞRENMEYE HAZIRBULUNUŞLUĞU ÖLÇEĞİ

Bana Hiç Uygun Değil		Bana Tamamen Uygun						
	Bilgisayar Öz-Yeterliği	1	2	3	4	5	6	7
1.	Windows işletim sistemlerini rahatlıkla kullanabilirim.							
2.	Elektronik bir dosyanın içeriğini (ses, müzik, metin vs.) bilgisayarda görüntüleyebilirim.							
3.	Bilgisayar kullanırken karşılaştığım sorunları çözebilirim.							
4.	Ofis programlarını (word, excel, power point, outlook v.b.) rahatlıkla kullanabilirim.							
5.	İhtiyaç duyduğum uygulama yazılımlarını (editör, tasarım v.b.) rahatlıkla kullanabilirim.							
	İnternet Öz-Yeterliği	1	2	3	4	5	6	7
6.	Web tarayıcılarını (İnternet Explorer, Google Chrome v.b.) rahatlıkla kullanabilirim.							
7.	Arama motorlarını (Google, Yandex v.b.) rahatlıkla kullanabilirim.							
8.	İnternetteki bir dosyayı kendi bilgisayarına indirebilirim.							
9.	İnternette aradığım bilgiye rahatlıkla ulaşabilirim.							
	Çevrimiçi İletişim Öz-Yeterliği	1	2	3	4	5	6	7
10.	İnsanlarla etkili iletişim kurmak için internet araçlarını (e-posta, tartışma ortamları, skype v.b.) rahatlıkla kullanabilirim.							
11.	İnternetteki tartışma ortamlarında rahatlıkla soru sorabilirim.							
12.	Yazılı iletişimde kendimi rahatlıkla ifade edebilirim (duygular, espri v.b.).							
13.	Cevap aradığım konularda internet araçlarını (tartışma siteleri, sosyal ağlar, e-posta v.b.) kullanarak yardım isteyebilirim.							
14.	İnternet ortamlarında (Skype, Google hangout, Google talk v.b.) rahatlıkla sesli ya da görüntülü iletişim kurabilirim.							
	Kendi Kendine Öğrenme	1	2	3	4	5	6	7
15.	Öğrenme eksikliklerimi belirlerim.							
16.	Öğrenme hedeflerimi kendim oluştururum.							
17.	Öğrenirken çalışma planımı kendim yaparım.							
18.	Öğrenirken kendi çalışma planımı eksiksiz bir şekilde uygularım.							
19.	Mevcut ders çalışma planımı yeni koşullara göre düzenlerim.							
20.	Öğrenme sürecinde uygun kaynak ve araçları kendim belirlerim.							

21.	Kendi öğrenmemden sorumlu olduğuma inanırım.							
22.	Öğrenmemi gerçekleştirene kadar öğrenme isteğimi yüksek tutarım.							
	Öğrenen Kontrolü	1	2	3	4	5	6	7
23.	İnternet ortamında bir konuyu öğrenirken öğrenme sürecimi kendim yönlendiririm.							
24.	İnternet ortamındaki öğrenme materyallerinden hangisi üzerine ne kadar yoğunlaşacağıma kendim karar veririm.							
25.	İnternet ortamındaki öğrenme materyallerine ne zaman çalışacağıma kendim karar veririm.							
26.	İnternet ortamındaki öğrenme materyallerine hangi sırada çalışacağıma kendim karar veririm.							
	E-öğrenmeye Yönelik Motivasyon	1	2	3	4	5	6	7
27.	Dersleri internet ortamında öğrenmeye istekliyim.							
28.	Dersleri internet ortamında öğrenmeye ilgi duyuyorum.							
29.	Dersleri internet ortamında öğrenmek, öğrenme için etkili bir yoldur.							
30.	Dersleri internet ortamında öğrenmenin zevkli olacağını düşünüyorum.							
31.	Dersleri internet ortamında öğrenme konusunda kendime güvenirim.							
32.	Dersleri internet ortamında işlerken düşüncelerimi diğerleri ile paylaşmayı severim.							
33.	Dersleri internet ortamında işlerken hatalarımdan ders alırım.							

Not: Bu ölçek Yurduğül ve Demir (2017) tarafından geliştirilmiştir.

EK-5: Öğretmenlerin Yaşam Boyu Öğrenme Tutum Ölçeği (YBÖTÖ) Kullanım İzni

EK-6: Dijital Vatandaşlık Ölçeği Kullanım İzni

Dijital Vatandaşlık Ölçeği Kullanım İzni Gelen Kutusu x

Songül KABATAŞ <songulsng155@gmail.com>

3 Nisan Çar 10:32 (22 saat önce)

Alıcı: tugba.kocadag, tugba.kocadag

Sayın Hocam;

Ben Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Bilgisayar İşletmeni olarak görev yapmaktayım. Aynı zamanda Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yaşam Boyu Öğrenme Anabilim Dalında tez aşamasında yüksek lisans öğrencisiyim. Doç. Dr. Fatma Gizem KARAOĞLAN YILMAZ danışmanlığında hazırlayacağım "Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Algılarının Yaşam Boyu Öğrenme Tutumları ve E-öğrenmeye Hazır Bulunuşluğu Açısından Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans tezimde izin verirsiniz "Dijital Vatandaşlık Ölçeği" nızden faydalanmak istemekteyim. Zaman ayırdığınız için teşekkür eder, saygılarımı sunarım...

Songül KABATAŞ
BARTIN ÜNİVERSİTESİ

songulsng155@gmail.com
skabatas@bartin.edu.tr
0378 501 10 00-1132

Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNVER

3 Nisan Çar 10:56 (22 saat önce)

Alıcı: ben

Hocam Merhaba,

Ekte ölçek kullanımı ile ilgili ihtiyaç duyabileceğiniz bilgileri, çalışmanızda kullanmanız için gönderiyorum.

İhtiyaç duyduğunuz her zaman yazabilirsiniz, elimden gelen yardımı yaparım.

Çalışmanızda çok kolaylıklar dilerim

Başarılar

***

--

Arş. Gör. Tuğba KOCADAĞ ÜNVER
Teknik Çalışmanlarca Üniversitesi

EK-7: Üniversite Öğrencilerinin E-Öğrenmeye Hazırbulunuşluğu Ölçeği Kullanım İzni

Üniversite Öğrencilerinin E-öğrenmeye Hazır Bulunuşluğu Ölçeği Kullanım İzni

Songül KABATAŞ <songulsng155@gmail.com> 3 Nis 2019 10:47 (22 saat önce) ☆ ↶ ⋮

Alic: omerdemir

Sayın Hocam,
Ben Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Bilgisayar İşletmeni olarak görev yapmaktayım. Aynı zamanda Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yaşam Boyu Öğrenme Anabilim Dalında tez aşamasında yüksek lisans öğrencisiyim. Doç. Dr. Fatma Gizem KARAOĞLAN YILMAZ danışmanlığında hazırlayacağım "Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Algılarının Yaşam Boyu Öğrenme Tutumları ve E-öğrenmeye Hazır bulunuşluğu Açısından Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans tezimde izin verirseniz "Üniversite Öğrencilerinin E-öğrenmeye Hazır Bulunuşluğu Ölçeği"nizden faydalanmak istemekteyim. Zaman ayırdığınız için teşekkür eder, saygılarımı sunarım...

Songül KABATAŞ
BARTIN ÜNİVERSİTESİ

songulsng155@gmail.com
skabatas@bartin.edu.tr
0378 501 10 00-1132

ömer Demir gmail.com üzerinden 3 Nis 2019 20:37 (12 saat önce) ☆ ↶ ⋮

Alic: Halil, ben

Merhaba Hocam,
ölçeği çalışmanızda kullanabilirsiniz.
Çalışmanızda kolaylıklar diliyoruz.

My Academic Social Networking Site Profiles:

Researchgate Profile:
https://www.researchgate.net/profile/Oemer_Demir

Academia Profile:
<https://hacetitepe.academia.edu/%C3%B6merdemir>

Scopus Profile:
<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=58452847800>

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Songül KABATAŞ
Doğum Yeri ve Tarihi : Çarşamba - 04.09.1985

Eğitim Durumu

Önlisans Öğrenimi : 19 Mayıs Üniversitesi, Havza MYO, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Büro Yönetimi ve Sekreterlik Bölümü (2006).

Lisans Öğrenimi : Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi, İşletme Bölümü (2015).

Yüksek Lisans Öğrenimi : Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yaşam Boyu Öğrenme Anabilim Dalı Tezsiz Yüksek Lisans (2017).

: Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yaşam Boyu Öğrenme Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans (2019).

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel/Faaliyet Yayınlar : Kabataş, S. ve Karaoğlan Yılmaz, F. G. (2018). Öğretmenlerin Yaşam Boyu Öğrenme Tutumlarının Eğitim Teknolojileri Standartlarına Yönelik Öz-Yeterlikleri Açısından Değerlendirilmesi. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 7 (2), 588-608.

: Kabataş, S. & Karaoğlan Yılmaz, F. G. (2018). Öğretmenlerin Yaşam Boyu Öğrenme Tutumlarının Eğitim Teknolojileri Standartlarına Yönelik Öz-Yeterlikleri Açısından Değerlendirilmesi. *ICITS 2018-International Computer & Instructional Technologies Symposium, 2-4 May 2018, İzmir*.

: Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Algılarının YBÖ Tutumları ve E-Öğrenmeye Hazırbulunuşlukları Açısından Değerlendirilmesi, Bartın Üniversitesi BAP Projesi (2018-SOS-CY-001).

Aldığı Ödüller : Birim Amiri Tarafından 2 Teşekkür Belgesi

İş Deneyimi

Projeler ve Kurs Belgeleri : Kamu Zararı Hizmetiçi Eğitimi
İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi (Katılım Sertifikası)
İlkyardım Eğitimi
Sıfır Atık Projesi Bilgilendirme Eğitimi
Bilişim Teknolojilerinin Etkin Kullanımı Eğitimi (Katılım Belgesi)
Web 2.0/Bilişimde Strateji/Bilişim Güvenliği/Takım Çalışması/Sosyal Girişim ve Liderlik Eğitimi (Katılım Sertifikası)

Çalıştığı Kurumlar : Bartın Üniversitesi (2013-Halen)

İletişim

E-Posta Adresi : skabatas@bartin.edu.tr
songulsngl55@gmail.com

Tarih : 17/05/2019

Songül KABATAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

2019

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YAŞAM BOYU ÖĞRENME ANA BİLİM DALI
YAŞAM BOYU ÖĞRENME BİLİM DALI

ÖĞRETMEN ADAYLARININ DİJİTAL VATANDAŞLIK ALGILARININ
YAŞAM BOYU ÖĞRENME TUTUMLARI ve E-ÖĞRENMEYE HAZIR
BULUNUŞLUĞU AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Songül KABATAŞ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Fatma Gizem KARAOĞLAN YILMAZ

BARTIN-2019

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YAŞAM BOYU ÖĞRENME ANA BİLİM DALI
YAŞAM BOYU ÖĞRENME BİLİM DALI

ÖĞRETMEN ADAYLARININ DİJİTAL VATANDAŞLIK ALGILARININ YAŞAM
BOYU ÖĞRENME TUTUMLARI ve E-ÖĞRENMEYE HAZIR BULUNUŞLUĞU
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Songül KABATAŞ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Fatma Gizem KARAOĞLAN YILMAZ

BARTIN-2019